

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 732

28. TRAVNJA 2017. CIJENA 50 DINARA

INTERVJU

Aleksej Gotthardi Pavlovsky

Odbor Hrvatskog sabora
O HRVATIMA U SRBIJI

SADRŽAJ:

5

Zvonko Milas s predstavnicima
Hrvata u Srbiji

**Preporuke treba
realizirati**

11

O upisu u hrvatske odjele
s Jasnom Vojnić iz HNV-a

**Ostvariti pravo
i kvalitetu**

26

Maturalna ekskurzija
u organizaciji HNV-a

Hrvatska u pet dana

30

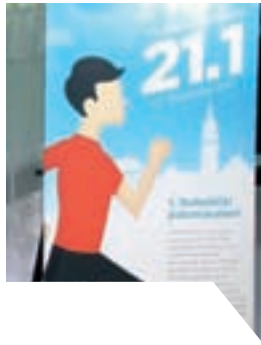
U Subotici predstavljen roman
Milovana Mikovića Otići nekamo

**Kronika patnje za ne-
stajanjem dobre i
ljepote**

34

Blagdan sv. Marka u Đurđinu
**Blagoslov žita počela
Dužijanica**

44

Subotica od rujna bogatija za
jednu sportsko-rekreativnu
manifestaciju

**Subotički
polumaraton –
Trčimo kroz povijest**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica),
Ladislav Suknović (zamjenik predsjednice),
Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,
Petar Pifat, Josip Stantić, Andrej Španović,
Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Dražen Prčić

(urednik rubrike sport i zabava)

Željka Vukov

(urednica društvene rubrike i urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

ŠEF DOPISNIŠTVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Riječi čekaju DJELA

Kada se suočimo s činjenicom da se broj Hrvata u Srbiji drastično smanjio (za skoro dvije trećine) u odnosu na osamdesete godine, kada znamo demografsku strukturu kao i činjenicu da veliki broj mladih odlazi živjeti u druge zemlje ponekada se čini da se malo što može učiniti da se ova manjinska zajednica ojača i unaprijedi svoj položaj u državi u kojoj živi. Osim demografskih, tu su i drugi problemi s kojima se hrvatska zajednica suočava – slaba politička snaga da sama unaprijedi svoj položaj a s druge strane nedostatak političke volje onih »jakih« da to učine. Do skora niti matična država nije baš mnogo marila za to što se događa s hrvatskom manjinom u Srbiji. Na sreću, u posljednje vrijeme se potpora »matice« očituje u većoj mjeri, učestali su susreti na najvišoj razini, predstavnike Hrvata primio je i hrvatski premijer **Andrej Plenković**, dobra je suradnja s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova kao i sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH, uvećana su i sredstva za projekte Hrvata u Srbiji a prošloga tjedna je i Odbor Hrvatskog sabora za Hrvate izvan RH održao tematsku sjednicu na temu *Hrvatska manjina u Srbiji: položaj i perspektive*.

Nesumnjivo je da sadašnja garnitura na vlasti u Hrvatskoj daleko više interesa i razumijevanja pokazuje za svoje sunarodnjake u susjednoj im Srbiji. Pesimisti bi rekli sve to nije dovoljno, optimisti da je to dobra osnova i poticaj da se stvari pokrenu i riješe neka otvorena pitanja kao što je uključivanje u donošenje značajnih odluka, pitanja lektorata za hrvatski jezik, rodne kuće bana Jelačića, financiranja hrvatskih udruga kulture od strane domicilne države, povećanje obuhvata obrazovanja na hrvatskom nastavnom jeziku i mnoga druga. Kada se sve ovako posloži i kada znamo da se već jako dugo čeka na rješavanje ovih važnih pitanja, možda djeluje obeshrabrujuće, ali nadamo se da će osim verbalne potpore i iskazivanja interesa za Hrvate u Srbiji uslijediti i djelatno rješavanje barem nekih pitanja. Možda rješavanje spomen doma/rodne kuće Josipa bana Jelačića u Petrovaradinu na čije se rješavanje čeka od 2005. godine ili neko drugo. Naravno, osim nastojanja matične domovine potrebna je dobra volja i s druge strane, to jest od vlasti u Srbiji koja jedina i može i treba rješavati ta pitanja.

Sa svim ovim pitanjima upoznata je i veleposlanica Srbije u Hrvatskoj **Mira Nikolić** koja se nakon sjednice Odbora sastala s voditeljem Hrvatsko-srbijanske međuparlamentarne skupine prijateljstva **Željkom Raguzem**. U kontekstu razgovora o položaju nacionalnih manjina hrvatske u Srbiji i srpske u Hrvatskoj na ovom sastanku nastala je i ideja o održavanju skupa koji će uključivati predstavnike nacionalnih manjina i stručnjaka iz područja zaštite manjinskih prava, a na kojem će se komparativnim modelom pristupiti pronalaženju rješenja za poboljšanje položaja manjina i suradnje između Hrvatske i Srbije na svim razinama. Nadamo se da će se skup i realizirati, jer susreta i dijaloga nikad dosta. Ali i da će se pitanja rješavati jer riječi su riječi a djela su djela.

J. D.

BESPOVRATNA SREDSTVA za investitore

Potpredsjednik Pokrajinske vlade **Đorđe Milićević**, koji je 24. travnja prisustvovao potpisivanju sporazuma o suradnji Privredne komore Vojvodine i Unije poslodavaca Vojvodine, pružio je punu podršku Pokrajinske vlade suradnji ove dvije značajne organizacije koje okupljaju privrednike iz AP Vojvodine i tom prilikom naglasio da je trajno opredjeljenje Pokrajinske vlade da bude pouzdan partner sa svima koji mogu i žele pridonijeti ubrzanom gospodarskom razvoju.

Sporazum o suradnji potpisali su predsjednik Privredne komore Vojvodine **Boško Vučurević** i predsjednik Unije poslodavaca Vojvodine **Stanko Krstin**. Potpisivanje sporazuma proizašlo je iz zajedničke namjere da se unaprijedi rad obje institucije, u pravcu razvoja Privredne komore Vojvodine kao servisa za cijelu privredu i razvoja Unije poslodavaca Vojvodine, kao jedne vrste sindikata poslodavaca. Obje institucije imaju isti cilj, a to je unaprijeđenje gospodarskog ambijenta i poticanje razvoja.

Milićević je rekao da će Pokrajinska vlada, pored postojećih poticaja za razvoj niza privrednih grana, pojačati svoj doprinos kroz Razvojnu agenciju Vojvodine. Ova nova agencija će u narednim mjesecima početi s dodjeljivanjem bespovratnih sredstava po vrlo jasnim kriterijima jednakim za sve potencijalne investitore, bilo da se radi o stranim ili o domaćim, navodi se na sajtu Pokrajinske Vlade.

JAČATI politički dijalog

Voditelj Hrvatsko-srbijanske međuparlamentarne skupine prijateljstva **Željko Raguž** primio je 21. travnja veleposlanicu Srbije u Hrvatskoj **Miru Nikolić**. Raguž je zahvalio veleposlanici Nikolić na inicijativi za održavanje ovog sastanka,

istaknuvši pritom važnu ulogu parlamentarnih skupina prijateljstva u stvaranju pozitivnog ozračja za unaprijeđenje političke, gospodarske i kulturne suradnje Hrvatske i Srbije. Naglasio je kako je nedavno u Saboru održana tematska sjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske o temi *Hrvatska manjina u Srbiji: položaj i perspektive* na kojoj je donesen niz zaključaka kojima

je cilj poboljšanje položaja pripadnika hrvatske manjine u Srbiji. Veleposlanica Nikolić je izrazila mišljenje kako je parlamentarna suradnja između Hrvatske i Srbije ključni element u poboljšanju odnosa dviju zemalja, te je u tom kontekstu istaknula nezadovoljstvo ponajprije parlamentarnom, ali i drugim vidovima suradnje posljednjih godina kada nije bilo susreta na parlamentarnoj razini, uz iznimku kulturne i znanstvene suradnje koje su dobro razvijene.

Voditelj skupine Raguž se složio s potrebom intenziviranja parlamentarne suradnje i jačanja otvorenog političkog dijaloga na svim razinama, usmjerenog isključivo na budućnost i poboljšanje sveukupnih bilateralnih odnosa Hrvatske i Srbije. Tijekom razgovora istaknuta su i zajednička pitanja i problemi s kojima se susreću Hrvatska i Srbija, od odlaska mladih i visokoobrazovanih osoba u inozemstvo do izazova oko međunarodnog migracijskog pravca. Sugovornici su se složili da u tom segmentu međusobni odnosi trebaju biti dinamičniji i sadržajniji. U kontekstu razgovora o položaju nacionalnih manjina nastala je ideja o održavanju skupa koji će uključivati predstavnike nacionalnih manjina i stručnjaka iz područja zaštite manjinskih prava, a na kojem će se komparativnim modelom pristupiti pronalaženju rješenja za poboljšanje položaja manjina i suradnje između Hrvatske i Srbije na svim razinama.

Sastanak s predsjednikom Hrvatskoga sabora

Predsjednik Hrvatskoga sabora **Božo Petrov** službeno je primio predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i zastupnika u Skupštini Srbije **Tomislava Žigmanova** i predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća **Slavena Bačića** u četvrtak, 20. travnja.

Žigmanov i Bačić detaljno su upoznali prvog čovjeka zakonodavne vlasti u Hrvatskoj Božu Petrova s najvažnijim značajkama

društvenoga položaja hrvatske zajednice u Srbiji, s aktivnostima koje DSHV i HNV čine glede ostvarivanja interesa i prava Hrvata u Srbiji, o problemima i izazovima s kojima se na tom planu suočavaju, kao i očekivanjima koja imaju od institucija i tijela vlasti Hrvatske.

Predsjednik Hrvatskoga sabora očitovao je veliko zanimanje za položaj Hrvata u Srbiji te iskazao uvjerenje da će on osobno, Hrvatski sabor, kao i drugi dijelovi vlasti Hrvatske nastaviti dalje pozorno pratiti probleme s kojima se suočavaju Hrvati u Srbiji, te i nadalje odlučno inzistirati da se oni riješe na pozitivan način. Sastanku je prisustvovala i zastupnica u Hrvatskom saboru **Ines Strenja Linić**.

MILAS:

Preporuke treba realizirati

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** održao je 20. travnja sastanak s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine iz Srbije: predsjednikom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slavom Bačićem** i zastupnikom u Skupštini Srbije i predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žiganovim**.

Ovom prigodom predstavnici Hrvata u Srbiji predali su projektnu dokumentaciju za spomen dom/rodnu kuću **Josipa bana Jelačića** u Petrovaradinu. Državni tajnik Milas je posebno naglasio da je preporuka o restauraciji i obnovi rodne kuće bana Jelačića ušla u Zapisnik već na prvoj sjednici međuvladinog Mješovitog odbora (održana je u Beogradu, 22. studenoga 2005. godine), koju srpska strana do danas još nije ispunila, te i nadalje ostaje kao preporuka koja se treba realizirati.

Milas je istaknuo da će Ured, kao središnje tijelo državne uprave, i nadalje potpomagati hrvatsku manjinsku zajednicu u Srbiji kroz projekte te će posebice ustrajati na provedbi preporuke međuvladinog Mješovitog odbora ustrojenog na Sporazumu o zaštiti manjina između Hrvatske i Srbije. Istaknuto je da su Vlada Hrvatske, odnosno sva tijela državne uprave koja imaju u svojoj nadležnosti manjinska pitanja dužna voditi brigu o punoj provedbi svih prijelaznih mjerila koja se odnose na prava hrvatske manjine u Srbiji.

Nacionalnim vijećima stvarna uloga kontrolora

U Beogradu je 25. travnja održan radni sastanak u Kancelariji za ljudska i manjinska prava koji je sazvala direktorica ovoga ureda **Suzana Paunović**. U radu je sudjelovao i predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV) **Darko Sarić Lukendić**. Sastanku su prisustvovali i predstavnici Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu, uz predstavnike Mađarskog, Bošnjačkog i Slovačkog nacionalnog vijeća.

Sastanak ima veliku važnost jer je ovoga puta bilo riječi o kontrolnoj ulozi manjinskih državnih tijela. Naime, nositelji aktivnosti vezanih uz manjinske zajednice dostavljaju izvještaj za aktualni kvartal. Dogovoreno je da će u buduću, a što je novina, ovaj tekst nakon obrade u resornom državnom tijelu nacionalna vijeća dobiti na uvid i komentar 15 dana prije javne prezentacije izvještaja.

»Na samoj javnoj prezentaciji, kao i za vrijeme trajanja tih 15 dana bit ćemo u prilici zatražiti pojašnjenja, dodatne informacije ili napisati komentare na postojeći tekst, što do sada nismo bili u mogućnosti, ili bar ne na ovaj način. Na javnoj raspravi moći ćemo izravno u komunikaciji s tijelima državnih i drugih institucija provjeriti naše navode ili razriješiti nedoumice«, ističe Darko Sarić Lukendić.

Primjedbe i komentari upućeni na ovaj način i u ovom roku trebaju biti sastavnim dijelom materijala koji bi se trebao naći pred članovima na sjednici Republičkog savjeta za nacionalne manjine, koji je tijelo predviđeno za kontrolu provedbe Akcijskog plana za manjine.

Predstavnici navedena četiri nacionalna vijeća dogovorili su se s predstavnicima državnih tijela da bi sljedeća sjednica Savjeta za nacionalne manjine trebala biti održana tijekom svibnja.

Odbor Hrvatskog sabora o Hrvatima u Srbiji

Intenzivirana KOMUNIKACIJA

*Sporazum koji je Hrvatska zaključila sa Srbijom prije 13 godina i koji je ratificiran i u Hrvatskoj i u Skupštini Srbije mora biti primjenjen, rekao je Kovač * Prošle godine Milorad Pupovac je bio pet puta kod srbijanskog premijera, a mi smo prošle godine prvi puta nakon pet godina bili kod hrvatskog premijera, naglasio je Žigmanov * Akcijski plan za manjine se provodi vrlo simulativno, formalistički i bez stvarnog sudjelovanja nacionalnih manjina, rekao je Bačić*

Odbor Hrvatskoga sabora za Hrvate izvan Republike Hrvatske održao je u četvrtak, 20. travnja tematsku sjednicu na temu *Hrvatska manjina u Srbiji: položaj i perspektive*.

Predsjednik Odbora **Božo Ljubić** otvarajući sjednicu istaknuo je da položaj Hrvata u Srbiji nije na zadovoljavajućoj razini, a kao probleme je izdvojio ostvarivanje manjinskih prava iz područja obrazovanja u kontekstu zakonske obveze koju Srbija ne poštuje, rješavanje radno-pravnog statusa nastavnika iz Hrvatske, nedovoljnu zastupljenost predstavnika hrvatske zajednice u tijelima državne vlasti kao i tzv. bunjevačko pitanje.

»Okupili smo se s ciljem da ova pitanja rasvijetlimo sa svih aspekata kako bi institucije Hrvatske s odgovarajućim institucijama Srbije pristupile rješavanju pitanja položaja ove manjine u Srbiji«, rekao je Ljubić uz zaključak da navedena pitanja sigurno opterećuju odnose dviju država te da ih treba rješavati i radi europske stabilnosti. Ljubić je rekao i da bi rješavanjem manjinskih pitanja Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj oni na taj način postali katalizator dobrih odnosa.

Podzastupljenost

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i zastupnik u Narodnoj skupštini Republike Srbije **Tomislav Žigmanov** ukazao je na problem nesudjelovanja Hrvata u procesima

donošenja odluka i nedostatak komunikacije predstavnika izvršne vlasti na svim razinama u Srbiji s hrvatskom nacionalnom manjinom kao i na društveni ambijent s jakim antihrvatskim sastavnicama.

»Na naš najvažniji događaj u prosincu prošle godine, nitko, čak ni portir ni s jedne razine vlasti, čak ni lokalne, nije došao. To je bilo jedno od najvećih poniženja kojima smo bili izloženi. Nevidljivi smo u prostoru srbijanske javnosti, čak i lokalne zajednice«, rekao je Žigmanov.

Govorio je i kako Hrvati u Srbiji žive u ambijentu straha i nesigurnosti što je potkrijepio činjenicom da samo pet posto djece hrvatske zajednice upisuje nastavu na materinskom jeziku, dok je kod Mađara i Slovaka taj broj djece i 80 posto.

Žigmanov je ukazao i na velike razlike u politikama financiranja hrvatskih kulturnih udruga, na činjenicu da su Hrvati u Srbiji danas vjerojatno najsiromašniji Hrvati na svijetu te na problem tzv. bunjevačkog pitanja i na negativni demografski trend Hrvata u Srbiji.

Ukazao je i na potrebu suradnje s matičnom domovinom:

»Prošle godine **Milorad Pupovac** je bio pet puta kod srbijanskog premijera, a mi smo prošle godine prvi puta nakon pet godina bili kod hrvatskog premijera!«

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slaven Bačić** govorio je o aktivnostima Vijeća, naglasivši kako to tijelo predstavlja hrvatsku nacionalnu manjinu u području obrazovanja, informi-

ranja, kulture i službene uporabe jezika te da ono nema stvarne samoupravne ovlasti, već uglavnom savjetodavne, a čak i njih – prijedloge i mišljenja HNV-a – tijela vlasti u Srbiji ignoriraju.

Također je ukazao i na niz izazova pred kojim se nalazi HNV kada je riječ o europskim integracijama Srbije u kontekstu poboljšanja položaja Hrvata, pri čemu je naveo sljedeće kao najveće: formalizirani pristup, simulativnost i odsustvo inkluzivnosti.

»Aksijski plan za manjine se provodi vrlo simulativno, formalistički i bez stvarnog sudjelovanja nacionalnih manjina. Mi smo tu više objekti nego subjekti, a uloga Hrvatske može biti ključna kao što se pokazala i kod pitanja udžbenika, kada su poslije blokade riješeni neki dodatni problemi«, rekao je Bačić.

Poštivanje sporazuma

Predsjednik Odbora za vanjsku politiku **Miro Kovač** rekao je da Srbija mora početi poštivati vlastiti Ustav i potpisane međunarodne ugovore među kojima je i bilateralni sporazum o međusobnoj zaštiti manjina:

»Sporazum koji je Hrvatska zaključila sa Srbijom prije 13 godina i koji je ratificiran i u Hrvatskoj i u Skupštini Srbije mora biti primjenjen.«

Kovač je rekao da Hrvatska postaje zemlja koja ima stav, posebice kad je riječ o Hrvatima izvan Hrvatske, naročito o Hrvatima u Srbiji. Kovač je podsjetio je da je 1981. godine bilo 150.000 Hrvata u Srbiji, a danas, nakon 35 godina broj je 57.000, istaknuvši da je u svijetu opće poznat problem Srba u Hrvatskoj, a da o ovome demografskom padu nitko ne govori.

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** ukazao je na problem u komunikaciji između dviju država, podsjetivši da su sastanci međuvladinih odbora za zaštitu nacionalnih manjina održani u većini susjednih zemalja osim u Srbiji:

»Sedma sjednica koja se treba održati u Srbiji još nije dogovorena i kad će biti ne znamo.« Milas je istaknuo potrebu za otkup i obnovu rodne kuće bana Jelačića u Petrovaradinu i osnivanje lektorata za hrvatski jezik u Srbiji.

Da Hrvatska mora voditi brigu o svojim manjincima naglasio je posebni savjetnik predsjednice Hrvatske **Mate Granić**:

»Briga za hrvatsku manjinu u Srbiji je briga svake hrvatske vlade, briga hrvatske predsjednice, briga Hrvatskog sabora, svih kulturnih i znanstvenih institucija i Katoličke Crkve.« Potpredsjednik Hrvatskoga sabora i član Odbora **Milijan Brkić** smatra da ta briga ipak nije konstantna. »Napokon, nakon pet godina predstavnici državne vlasti u Hrvatskoj su se udostojali primiti predstavnike Hrvata iz Srbije, ali je u jednu ruku i žalosno da u ovom proteklom vremenu ti sastanci nisu bili redovni.«

Državna tajnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova **Zdravka Bušić** izrazila je zadovoljstvo što su se kontakti s predstavnicima hrvatske manjine u Srbiji intenzivirali, te je zaključila kako se u pregovaračkom razdoblju ulaska Srbije u Europsku uniju treba i može učiniti puno na korist hrvatske manjine u Srbiji, na čemu je Ministarstvo vanjskih i europskih poslova već puno toga i uradilo.

Uz zastupnike i zastupnice Hrvatskoga sabora na sjednici su sudjelovali i drugi predstavnici hrvatske manjine u Srbiji. U ime Katoličke Crkve preč. **Jozo Duspara** iz Zemuna, tajnik Hrvatskog kulturnog centra iz Beograda **Mihajlo Balić**, predsjednik Hrvatskog kulturnog centra **Srijem Krunoslav Đaković** iz Srijemske Mitrovice, predsjednica Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva **Matoš Kata Pelajić** iz Plavne, dopredsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća za područje Sombora **Snežana Periškić** i ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ivan Ušumović**.

SDP-ovi članovi odbora nisu prisustvovali raspravi.

Tijekom rasprave otvoreno je nekoliko pitanja od kojih je veliku pažnju privukao problem teškog dobivanja državljanstva. Generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** pojasnio je da to ne spada u njegovu ovlast već u Ministarstvo unutarnjih poslova: »Mi smo kao Ministarstvo vanjskih poslova na neki način samo transmisija između ljudi koji podnose zahtjeve i države, a zbog čega imaju tako veliku moć odlučiti tko će dobiti državljanstvo, a tko ne je pitanje koje smo nadam se uspjeli za sada barem pokrenuti.«

J. Dulić Bako

Iz povijesti bunjevačkih i šokačkih Hrvata (XXIV.)

O poslijeratnom hrvatstvu bačkih Bunjevaca

Iz prošlih nastavaka o raznim manje ili više znanim povijesnim činjenicama razvidno je bilo da je u Kraljevini Jugoslaviji hrvatski nacionalni osjećaj među bačkim bunjevačkim Hrvatima bio izrazito dominantan, te da dopis Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine od 14. svibnja 1945. okružnim Narodnooslobodilačkim odborima u kojem se praktično govori kako su Bunjevci i Šokci po narodnosti Hrvati, nije »preveo« vojvođanske Bunjevce u Hrvate, već je hrvatstvo bačkih Bunjevaca bilo predominantno i u vrijeme Kraljevine Jugoslavije.

No, navedeni dopis GNOOV nije bio svakako prvi dokument kojim su jugoslavenski komunisti izrazili svoje stajalište o onome što danas zovemo »bunjevačkim pitanjem«.

Uloga Blaška Rajića

Značajno je prije svega djelovanje **Blaška Rajića**. Evo kako ovo opisuje **Geza Tikvicki** u knjizi *Slike iz ustanka u Bačkoj* (1989.) i njegov postanak predsjednikom Sreskog narodnooslobodilačkog odbora za Suboticu, kojem je, među ostalim, GNOOV uputio navedeni dopis:

»Sa Blaškom Rajićem, izuzetnim čovekom sreo sam se još jednom. Bilo je to u ranu jesen kada sam ponovo kratko došao u Suboticu. Opet smo se sastali u njegovom župskom uredu, ali sada već kao znanci. Tada sam mu predložio da se prihvati položaja predsjednika ilegalnog Sreskog narodnooslobodilačkog odbora Subotice. Rekao sam mu, pored ostalog, da se ne pomišlja da on učestvuje praktičnim konspirativnim radnjama ovog organa, već da bi bio titularni predsjednik. Nama je bio potreban njegov veliki ugled. Rajić je ovaj moj predlog primio staloženo i bez dvoumljenja. Značaj ove odluke ubrzo se pokazao. Ta vest je brzo, široko i snažno prostrujala među Bunjevcima, kako među salašarima, tako i među varošanima i posebno među hrvatskim intelektualcima. Uticala je na njihov odnos prema oslobodilačkoj borbi.

Taj odbor je imao još jednu značajnu osobenost. Za njegovog potpredsjednika, opet samo titularnog, izabran je dr **Mihalj Prokeš**, jedan od najbogatijih Mađara u Subotici. Prokeš je bio izraziti antifašista, protivnik Hortijevog režima... Drugi potpredsjednik je bio **Slavko Ruski**, Srbin ugledan pravnik u gradu. Ubrzo posle ovih razgovora, subotički drugovi su osnovali Odbor, sa sledećim sastavom: Blaško Rajić, predsjednik, Mihalj dr Prokeš, potpredsjednik, Slavko Ruski, potpredsjednik, **Grgo Skenderović**, član, **Ladislav Gros**, član, **Grgo Lulić**, član, **Dudašev Ruža**, član. Tako je već prvi organ vlasti u ovom gradu odgovarao nacionalnom sastavu stanovništva. Prva osnivačka sednica održana je pod predsedništvom Rajića u njegovom župskom uredu, septembra 1944. godine...

Dan posle oslobođenja Subotice, 11. oktobra 1944. godine, u svečanoj većnici Gradske kuće održava se prva javna sednica Gradskog narodnooslobodilačkog odbora, kome predsedava nje-

gov ratni predsednik Blaško Rajić. On drži svoj pozdravni govor u čast oslobođenja grada. Uskoro postaje član Okružnog odbora Subotice, pa član Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine, a zatim član Izvršnog veća Vojvodine.»

Bunjevački general Rukavina u Tavankutu

Značajan je i govor generala **Ivana Rukavine** u Tavankutu u vrijeme Božića 1944., kojega su prenijele *Radio vijesti* (kasnije preimеноване u *Hrvatsku riječ*) od 30. prosinca pod naslovom »Niko više neće osporavati hrvatstvo Bunjevaca«:

Radio vijesti o govoru generala Rukavine

»Na Tavankutu se o Božiću skupilo mnogo svijeta u čast generala Ivana Rukavine, koji je došao da čestita Božić Hrvatima Tavankuta, ovog drevnog bunjevačkog sela. Svi su s nestrpljenjem u svečanom raspoloženju očekivali generala, i to prvog narodnog generala, koji je došao u Tavankut... U hataru Tavankuta goste je dočela četa konjanika sa zastavama, koji su preneli goste u selo. Prvi je iz automobila izašao general Ivan Rukavina, nasmijan pozdravljajući sakupljeni narod... U ime Tavankuta govorio dr. **Grga Tumbas** liječnik želeći gostima dobrodošlicu. Istakao je težak život Tavankuta za vrijeme okupacije, a i prošlih protunarodnih režima, kojima je Tavankut uvijek bio trn u oku, jer Bunjevci su sve smjeli biti samo ono ne što jesu – Hrvati.... Na lijepom dočeku zahvalio se general Rukavina, koji je svoj govor održao bunjevačkom narječjem:

- Srićan vam Božić, da vam progovorim našom lipom ikavicom, kako me je moja majka naučila, došao sam ne da vam držim programatski govor, nego da vam zaželim srićan Božić i da se provedem s vama. Ali ipak osvrniću se na historiju Hrvata u ovim krajevima. Za vrime Austro-ugarske pokušavali su da, vas odnarođe i pomađare. I što su oni u svom nastojanju bili uporniji, vi ste bili čvršći i vi ste pobijedili. Za vrime prošle Jugoslavije opet su vam

pokušavali osporiti hrvatstvo, a sad kad je stvorena demokratska i federativna Jugoslavija, ja vam kažem, da nema više bojazni, bez obzira kojoj će federativnoj zajednici pripadati autonomna Vojvodina, da će tko više osporavati vaša prava ili hrvatstvo.» (u novinama označeno podebljanim slovima – S. B.)

Sudbina poslijeratnog nacionalnog poleta

I doista, poznato je kako je u Subotici već 1945. osnovano Hrvatsko narodno kazalište, novine *Hrvatska riječ*, školska nastava za Hrvate odvijala se na hrvatskom jeziku, objavljuju se književna djela na hrvatskom... Međutim, dolaskom partijskih kadrova iz drugih dijelova Jugoslavije početkom druge polovice četrdesetih godina, mijenja se raspoloženje gradskih vlasti prema hrvatstvu bačkih Bunjevaca. U tzv. Subotičkom procesu 1948., na ideološkoj osnovi, »ustaško-križarskoj terorističkoj organizaciji« osuđeno je na zatvorske i druge kazne 27 osoba hrvatske nacionalnosti (svećenici **Ivan Kujundžić, Franjo Vujković, Stanko Stanić, Jakov Grunčić, Lazar Križanović, Ivan Hartman**; prosvjetni djelatnici **Alojzije Poljaković, Ante Sekulić, Ljubica Draženović, Marija Čović, Antun Dulić, Marija Maftej, Stana Rudić, Matilda Stantić**; studenti i učenici **Vojislav Pešut, Petar Dulić, Blaško Dekanj** itd.). Mjesni kadrovi bunjevačkih Hrvata koji su se zalagali za hrvatski jezik u školama (**Marko Horvacki, Matija Poljaković, Balint Vujkov...**) bili su smijenjeni ili dali ostavke, a cijeli je ovaj poslijeratni nacionalni polet bunjevačkih Hrvata završio 1956. preimenovanjem Hrvatskog narodnog kazališta u Narodno pozorište, *Hrvatske riječi* u *Subotičke novine* (koje i danas izlaze), a ugašena je školska nastava na hrvatskom jeziku.

Hrvatsko proljeće

Demokratizacija Jugoslavije koncem 1960-ih i pokret *Hrvatskoga proljeća* ostavio je značajnoga traga u Subotici organiziranjem niza hrvatskih aktivnosti: početak javne proslave *Dužijance* 1968. u Subotici, osnivanje HKUD-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, postavljanje biste **Ambroziji Bozi Šarčeviću** u centru Subotice, obnova izlaska *Subotičke Danice* itd., ali pisanje o njima izlazi iz teme ovoga teksta. No, i u tome se razdoblju neblagonaklono gledalo na ponovno slobodno izražavanje hrvatstva, o čemu svjedoči i **Geza Kikić** u pismu **Vlatku Pavletiću** 23. studenoga 1971. pred tiskanje kasnije uništenog rukopisa *Antologije eseja i kritike bunjevačkih Hrvata*, u kojem obrazlaže molbu da se u knjigu naknadno uvrsti i **Ilija Džinić** iz Sombora: »Nadam se da se nećeš ljutiti ako ti pošaljem izbor tekstova Ilije Džinića za antologiju... On je jedini naš čovjek u Somboru koji je uporno stvarao, afirmirajući hrvatsku kulturu, znatnost i hrvatski jezik i to u sredini gdje su uvjeti sustavnog rada vrlo složeni. Tamo i danas postoje ambicije da se posebno tretiraju Bunjevci, kao nacionalno neopredijeljeni, a posebno Hrvati«. I doista, kratkotrajni val pokušaja demokratizacije jugoslavenskog društva uskoro je propao – *Dužijanca* je 1972. preimenovana u »praznik ratara svih naroda i narodnosti«, *Bunjevačko kolo* je izgubilo hrvatske sastavnice u nazivu i djelovanju, *Subotička Danica* je zabranjena, smijenjeno je uredništvo *Rukoveti*, stotine hrvatskih intelektualaca iz Subotice uklonjeno je iz javnoga života – gubitkom posla, preseljenjem u Hrvatsku, zatvorskim kaznama itd. što je rezultiralo nestankom gotovo svega hrvatskog iz javnosti, osim u Katoličkoj crkvi. Među stradalima 1972., bio je i **Geza Tikvicki**, vodeći hrvat-

ski političar u Vojvodini, uklonjen iz politike u Titovu obračunu sa srpskim liberalima.

Tomo Vereš o socijalističkom razdoblju za Bunjevce

I upravo su ne samo konstatirajuće nego i tragično proročke riječi **Tome Vereša** 1990. godine, kada u članku *O prvoj »Bunjevačkoj Summi«* u zagrebačkom *Maruliću* (br. 4/1990), u kojem je prikazao kapitalno djelo **Ante Sekulića** *Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca* (1986), odnosno njezino popularno izdanje *Bački Bunjevci i Šokci* (1989), zamjerio autoru što je u knjizi zaustavio »istraživanja kod godine 1950, što joj manjka dimenzija suvremenosti« te »potpuno prešućivanje najtragičnijeg razdoblja u povijesti bačkih Bunjevaca i Šokaca, kada je radikalno stavljen u pitanje nacionalni identitet, kad im – recimo to otvoreno – zbog nepostojanja vlastitih škola, vlastitih društava, udruženja, novina i časopisa prijeti ozbiljna opasnost totalne asimilacije u srpski narod. Tko misli da pretjerujem, da bez razloga alarmiram i uznemirujem javnost, neka

■ Blaško Rajić i Tito

pođe na lice mjesta pa će se uvjeriti da govorim čistu, ali nažalost gorku i bolnu istinu« i da nam »prijeti opasnost naglog nestajanja pred naletima neskrivene srbizacije i prikrivene jugoslavizacije, kako su to nedvosmisleno jasno pokazali popisi stanovništva u posljednjih trideset godina«. Također je naglasio kako je bačkim Bunjercima i Šokcima osnivanje društva, udruženja i izdavanje novina i časopisa »u Vojvodini od 1956. godine nemoguće, jer su im ukinute sve škole, sve vitalne društvene ustanove, sve novine i svi časopisi te su podvrgnuti totalnoj srpskoj asimilaciji... A težina srpske asimilacije baca ih u potpunu rezignaciju, u beznade, očaj i strah od posvemašnjeg iskorjenjenja.«

....

Dometi dopisa GNOOV-a iz 1945. o Bunjercima, kojim je trebalo spriječiti daljnje manipuliranje nacionalnom pripadnošću bačkih Bunjevaca, kakvo je postojalo u međuratnom razdoblju od strane beogradskih vlasti, bili su kratkotrajni. Već nakon nekoliko godina u partijskim krugovima ponovno počinju dominirati struje koje se protive hrvatstvu Bunjevaca, što je, osim u vrijeme *Hrvatskoga proljeća*, ostao dominirajući obrazac socijalističkih vlasti. Na koncu socijalističkoga razdoblja, samo u Subotici, to je rezultirao smanjenjem broja bunjevačkih Hrvata u odnosu na godine poslije Drugog svjetskog rata – s oko 45.000 (1948.) na oko 21.000 (1991.)!

Slaven Bačić

Učenici hrvatskih odjela na natjecanjima iz biologije

Među **NAJBOLJIMA**

Jedan od predmeta iz kojega učenici hrvatskih odjela postižu izvanredne rezultate na natjecanjima iz godine u godinu jeste biologija. Na prošlotjednom okružnom natjecanju iz ovoga predmeta sudjelovalo je četiri učenika iz hrvatskih odjela i svatko je postigao i više nego dobar rezultat: osvojili su tri prva mjesta i jedno drugo!

Svih četvero su učenici osnovne škole *Matko Vuković* iz Subotice, a mentor im je **Zlatko Neorčić**. Prvo mjesto na okružnom natjecanju osvojile su **Matea Rudinski** i **Anamarija Kuntić** iz šestoga razreda i **Donna Karan** iz sedmoga, dok je **Ivana Imrić** iz osmoga razreda zauzela drugo mjesto.

Na republičko natjecanje imaju mogućnost ići učenici šestoga i sedmoga razreda, a Srpsko biološko društvo još nije objavilo popis plasiranih učenika.

»Unazad nekoliko godina svake godine imamo jednog ili dva učenika koji dođu do republičkog natjecanja, a prije nekoliko godina je **Ivan Kovač**, učenik iz hrvatskog odjela zauzeo čak treće mjesto. Gotovo sa sigurnošću mogu reći da će se ove godine na republičko natjecanje plasirati Donna Karan«, govori nastavnik biologije u OŠ *Matko Vuković* Zlatko Neorčić.

Trud i rad

Ove godine su se na okružno natjecanje kad uzmemo u obzir hrvatske odjele plasirali samo učenici iz OŠ *Matko Vuković*, a do sada su, na državnom natjecanju također bili samo Neorčićevi učenici. Iako Neorčić skromno kaže da su za uspjeh njegovih učenika zaslužni oni sami, ne možemo, a ne pohvaliti nastavnika koji iz godine u godinu šalje učenike na natjecanja i koji redovito osvajaju visoke rezultate!

»Nastavnik je tu više samo kako bi prepoznao njihov talent i pružio im priliku da se mogu dokazati, a sve ostalo je na samim učenicima. To što ima puno učenika koji postižu uspjeh je samo njihova zasluga, trud i rad«, kaže Neorčić.

U hrvatskim odjelima Neorčić predaje od kako se otvorio prvi odjel u *Matku*, odnosno 11-tu godinu. Kaže da svaka generacija ima svoju priču i odnos prema radu te da su uglavnom djeca za pohvalu. Također kaže da je najveće uspjehe na natjecanjima postigao s učenicima iz hrvatskih razreda.

Neorčić se s učenicima za natjecanja priprema uz dodatnu nastavu subotom kroz rješavanje problemskih zadataka: »Najčešće rješavamo problemske zadatke, jer nije sve samo 'zaokruži i dopuni', odnosno čista reprodukcija znanja, već učenici to znanje moraju i dokazati i znati primijeniti.«

Neorčić napominje da je uspjeh učenika hrvatskih odjela još veći ako uzmemo u obzir činjenicu da tijekom školske godine uče nastavni sadržaj iz jedne knjige, a za natjecanje pripremaju ipak malo drugačije gradivo, iz udžbenika na srpskome jeziku. Također kaže da, iako se natjecanje zove »okružno«, pravilnije bi bilo reći međuokružno, jer na njemu sudjeluju djeca i iz Zapadnobackog i iz Sjevernobackog okruga – čime uspjeh učenika hrvatskih odjela dobiva još veću težinu!

Interdisciplinarnost

U šestome razredu prvo mjesto na okružnom natjecanju su osvojile Matea Rudinski i Anamarija Kuntić. Rudinski je ove godine također bila prva na okružnom natjecanju iz matematike,

Anamarija Kuntić, Ivana Imrić, Donna Karan i Matea Rudinski

a išla je i na natjecanje iz fizike. Kuntić je ove školske godine sudjelovala i na natjecanjima *Čitam i skitam* i *Čitanjem do zvijezda*, a iz biologije je i prošle godine postigla dobre rezultate na okružnom natjecanju – drugo mjesto. Također prvo mjesto, ali za sedme razrede osvojila je Donna Karan. Karan je ove godine postigla i hvalevrijedne rezultate iz hrvatskoga – prvo mjesto na okružnom natjecanju i matematike – treće mjesto na okružnom natjecanju. Ivana Imrić iz osmog razreda osvojila je drugo mjesto na okružnom natjecanju, a uz ovaj uspjeh ove školske godine postigla je lijepe rezultate i iz engleskog jezika gdje je na općinskoj razini zauzela drugo mjesto te plasman na republičko natjecanje iz hrvatskoga.

J. Dulić Bako

O upisu u hrvatske odjele s **Jasnom Vojnić iz HNV-a**

Ostvariti pravo i kvalitetu

Od početka travnja do kraja svibnja vrijeme je upisa budućih prvaka u osnovne škole. Roditelji su dužni upisati svoju djecu ukoliko ona imaju najmanje šest i pol i najviše sedam godina, odnosno svu djecu rođenu od 1. ožujka 2010. do 28. veljače 2011.

Hrvati posljednjih petnaest godina na području Subotice i okolice imaju mogućnost svoju djecu upisati u odjele u kojima se nastava odvija na hrvatskome jeziku. Koje su to točno škole, kakve financijske pogodnosti Hrvatsko nacionalno vijeće daje tim učenicima i kakve su novine kod predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture razgovarali smo s dopredsjednikom Odbora za obrazovanje Vijeća **Jasnom Vojnić**.

U kojim školama djeca imaju mogućnost pohađanja nastave na hrvatskom jeziku?

Za sada se kao i prošle godine djeca na hrvatskome jeziku mogu upisati u pet osnovnih škola – OŠ *Ivan Milutinović*, OŠ *Matko Vuković*, OŠ *Sveti Sava* u Subotici, OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu i OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu i OŠ *Ivan Milutinović* (Subotica) u Maloj Bosni. Konačnu odluku o profilima koji će se ove godine upisivati još uvijek s nestrpljenjem očekujemo. Nadamo se proširenju broja profila na hrvatskom jeziku. Za sada su sigurni, kao i do sada, Gimnazija *Svetozar Marković* i Politehnička škola, a smjer ćemo potvrditi nakon izlaska natječaja. Osim redovitih osnovnih i srednjih škola postoji još mogućnost upisa u nižu glazbenu školu u Sonti, a očekivanja su da će ove godine isto zaživjeti i u Monoštoru.

Kakve financijske pogodnosti Hrvatsko nacionalno vijeće pruža djeci koja pohađaju nastavu na hrvatskome jeziku?

Hrvatsko nacionalno vijeće osim onih okom nevidljivih, a puno važnijih pogodnosti kao što su osjećaj pripadnosti zajednici, neizdvajanja i jednakih vrijednosti kako u obitelji tako i u školi, ima i cijeli niz materijalnih pogodnosti. Na prvom mjestu to su udžbenici koji se svake godine osiguraju bez roditeljske naknade, poklon bon od 10.000 dinara za prvašice i kupovinu školskog pribora, sufinanciranje dijela srednjoškolskih autobusnih karata, sufinanciranje izleta, ekskurzija, studijskih putovanja te nagrade za najbolje učenike.

Od sljedeće školske godine ima novina u vezi s predmetom maternji jezik s elementima nacionalne kulture. Možete nam pojasniti o čemu se radi i u kojim mjestima će ga učenici moći pohađati?

Odlukom o izmjeni nastavnog plana, koju je usvojio Nacionalni prosvjetni savjet, od ove godine izbor ovog predmeta će biti omogućen svim učenicima bez obzira na nacionalnu pripadnost. Problem, koji se do sada javljao prilikom odluke o izučavanju maternjeg jezika u smislu »nadmetanja« s informatikom, sada je otklonjen. Budući da je postignut dogovor s Ministarstvom, nadamo se da ove godine neće biti nedoumice

prilikom anketiranja učenika i roditelja i da će predmet maternji jezik s elementima nacionalne kulture, odnosno svih 14 predmeta, biti ponuđeni na području čitave Srbije u svim osnovnim školama bez obzira na dosadašnju rasprostranjenost ovoga predmeta.

Zašto je bitno da se djeca školuju na materinskom jeziku?

Važno je iz više razloga. Prije svega, tako se osnažuje vladavina prava u Srbiji, daje se podrška manjinskim politikama i ostvarivanju manjinskih prava, a čime se doprinosi europskim integracijama Srbije. Ono što je nama važnije jest da se tako razvija i čuva identitet i nacionalna svijest, njeguje kultura i tradicija i razvija prijeko potreban osjećaj pripadnosti. A daleko iznad svega najvažnije svakom roditelju jest kvalitetno obrazovanje i odgoj.

J. Dulić Bako

Dio ovogodišnjeg izvješća Zavoda za vrednovanje kvaliteta rada u obrazovanju sa završnog ispita glasi ovako: »Od svih testova iz materinskog jezika koji su rješavali pripadnici nacionalnih manjina, najviši skor je zabilježen na testu iz hrvatskog jezika.... Kao i ranijih godina. Učenicima je test iz matematike bio najteži. Samo su učenici pripadnici hrvatske manjine u prosjeku uspjeli riješiti polovinu zadataka testa, dok je svim ostalim učenicima to bilo nedostižno.«

Eto još jednog razloga zašto bi nam trebalo biti bitno: da dostignemo nedostižno!

Aleksej Gotthardi Pavlovsky, urednik emisije pučke i predajne kulture na HRT-u

Tamburaši, uskrsni običaji, SLIJEDI DUŽIJANCA

Nema ničega čudnoga u tomu što je struka etnologa i posao urednika pučke i predajne kulture na Hrvatskoj radio-televiziji (HRT) život **Alekseja Gotthardija Pavlovskog** dovela u svakodnevnu vezu s glazbom. Pa to mu je zvanje i posao, reklo bi se. Ono što je, međutim, bar iz ovdašnje perspektive zanimljivo svakako je činjenica da se Pavlovsky u posljednjih godinu dana izuzetno vezao za običaje (pa tako i glazbu) bunjevačkih Hrvata u Subotici, o čemu svjedoči i nedavno završen serijal *Pisme, bande, ljudi* (čija televizijska premijera u tri termina na HRT-u slijedi u svibnju), kao i upravo završeno snimanje dokumentarca o uskrsnim običajima u Subotici i okolici. S druge strane, Pavlovsky je uz svoj doktorski rad o narodnjacima i turbofolku u Hrvatskoj javnosti priložio i knjigu na istu temu, rasvjetljavajući ovaj kulturološki fenomen iz mnogih uglova, od njegovih začetaka, preko žanrovske i terminološke isprepletenosti, pa do praktičnih primjera o kojima svjedoče i riječi brojnih kazivača. Ipak, ovaj »dvodijelni« intervju za *Hrvatsku riječ* počinjemo pitanjem otkuda toliko zanimanje rođenog Riječanina za istočni rub hrvatske dijaspore:

Potakao me je **Branko Ištvančić**, zato što mi je dugogodišnji kolega i suradnik s kojim se dugo znam i koji mi je puno pričao o svojim Bunjevcima, svom porijeklu i uspomena-ma iz Tavankuta i Subotice. S druge strane, mi u svom programu moramo imati i segment naših nacionalnih manjina u Hrvatskoj, ali i Hrvata u dijaspori. I tako, godinama slušam o svemu tome, a nikako da dođem(o) snimati. Onda mi je Branko rekao da je s osječkim redateljem **Silvijom Mirošničekom** ponudio HAVC-u (Hrvatski audiovizualni centar, prim. a.) jedan scenarij u kom traži stare tamburaše, pjevače i pjevačice. Ja sam mu rekao da tu temu možemo raditi za program pučke i predajne kulture Hrvatske radio-televizije i tako smo i došli na teren. A onda se ispostavilo da starih tamburaša i pjevača više nema, pa nam

Sigurno je posao države da kroz razne projekte, programe ili manifestacije brine o kulturi svoje dijaspore; samo, koliko država ima novca, toliko je i spremna binuti o tome *

Kada je riječ o narodnjacima, odnosno turbofolku, oni se prihvaćaju ili odbijaju na čisto osobnoj razini, i to iz kulturnih, a ne samo glazbenih razloga

je na koncu **Vojislav Temunović** bio stručni suradnik koji nam je unaprijed poslao neke informacije. Pomislio sam da bi nam bolja priča bila prikazati tamburaše kronološki, kroz XX. stoljeće.

HR **Koliko ste prije toga bili upoznati s kulturom i običajima bunjevačkih Hrvata?**

Moram priznati – malo. Ja jesam studirao etnologiju, ali nismo mi ništa od toga posebno obrađivali. Zapravo, znao sam što su i drugi znali: ono što sam viđao na televiziji ili na smotrama folkloru.

HR **Kako Vam sada sve to izgleda nakon Vašeg trećeg boravka u Subotici?**

Kao i svugdje drugdje. Svaka kultura ima svoje specifičnosti, svoj okvir, prostor djelovanja, povijest koja ju je stvorila i formirala itd. Naravno, ima tu i zajedničkih elemenata koji se i drugdje sreću. Dakle, nije mi neko veliko iznenađenje, ali sam ju s druge strane upoznao iznutra. U svakom slučaju, vizualno je dojmljivo: te nošnje, taj stav u plesu itd. Ali, to je samo površina i prvi dojam.

HR **Što mislite da je razlog slabog poznavanja kulture bunjevačkih Hrvata u matičnoj im domovini, ne samo kada je riječ o tradiciji i običajima nego općenito?**

Pa, »daleko smo«. A da s tim u vezi postavim protupitanje: koliko su Istrijani poznati kod Hrvata Bunjevaca? Ako krenemo od osobnih kontakata, odnosno direktnog susretanja, onda su to različiti krajevi koji su imali drugačiju povijest. Nema etnologije u osnovnim ili srednjim školama, nitko to ne uči i izučava na taj način nego samo eventualno kroz folklorna društva. I sad ta društva putuju, upoznaju se i možda oni međusobno bolje znaju kulture onih drugih nego mi ostali. Uostalom, stara je mudrost da je daleko od srca ono što je daleko od očiju. Drugim riječima, malo znam o kraju u koji nemam potrebe odlaziti.

HR **Nije li to ipak zadaća i odgovornost državnih institucija, pod koje potpada i HRT, ili užestručnih institucija?**

Odgovornost na državi svakako postoji, jer ona mora brinuti o tome da je dijaspora povezana sa svojom maticom. Sigurno je posao države da kroz razne projekte, programe ili manifestacije o tome brine. Samo, koliko država ima novca, toliko je i spremna binuti o tome. Što se tiče struke, to je stvar interesa. U etnologiji se svatko bavi temom koja ga zanima i ne ide to po naredbi ili dekretu. Nitko u hrvatskoj etnologiji ne naređuje čime će se tko baviti. Tako, recimo, na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu postoji profesorica **Milana Černelić** koja se Bunjevcima bavi kao temom. Ali mislim da je ona jedina koja se ovim pitanjem su-

stavno bavi. Ipak, moram reći da su razni bunjevački plesovi jako popularni među hrvatskim folklornim društvima.

HR **Nakon serijala o tamburašima u Subotici završili ste i snimanje o uskršnjim običajima. Kako ste zadovoljni onim što ste vidjeli?**

To je sjajno. Vidi se da je to običaj koji zaista živi. Tu prije svega mislim na polivače koji su se, zahvaljujući tome što su tehnološki unaprijeđeni, i omasovili. Jer danas, kada je došlo u modu – a vidim iz literature da je to počelo još između dva svjetska rata – špricati kolonjskom vodom, a ne vodom iz kabla, taj je običaj svakom »postao dostupan«. Danas, naime, svatko takav nekakav sprej može staviti u džep i ići okolo »polivat«. To je tehnički jednostavno i zato se i omasovilo, jer nikom danas ne bi bilo lako ići s kantama vode okolo i polivati. Tako je ispalo da je tehnologija običaj učinila dostupnijim i zato mu je i produljila život, i to mi je kao etnologu baš zanimljivo. Što se tiče crkvenog dijela, mislim da su tu ljudi dosta tradicionalni i vezani uz Crkvu. To se vidi i po tome koliko je sve to svečano, i u katedrali i u lokalnim crkvama. Ali, to je isto način da se ljudi privuku i da u tome prepoznaju svoj identitet, jer im, bez želje da nekoga uvrijedim, taj »glamur« izgleda institucionalno privlačno. A to je jedan od načina čuvanja i nacionalnog identiteta. U tom smislu je ovdje možda drugačije nego u Hrvatskoj, jer se taj nacionalni naboj osjeća između redaka: vi ste tu manjina, i onda vam je to možda i važnije.

HR **Za razliku od Vaših kolega s HRT-a, Vi niste bili iznenađeni običajem polivanja na Vodeni ponedjeljak iako, kako ste sami rekli, prije niste puno znali o bunjevačkim Hrvatima. Kako to?**

Malo znam i o tom običaju, ali iskreno kazano više sam se o njemu educirao iz literature i s interneta. Taj običaj postoji i u Poljskoj i u Slovačkoj i u Mađarskoj, što smo, uostalom, i u Subotici vidjeli kod ovdašnjih Mađara. Mislim da je tim putem i došao u Vojvodinu. Nisam siguran, ali mi se čini da sam naišao na podatak da prvi zapisi o polivanju djevojaka postoje iz XIX. stoljeća. Ali, teško je reći je li to noviji običaj ili to prije samo nije zapisivano, odnosno je li to nešto predkršćansko, što meni tako izgleda, ili nije. U svakom slučaju, ovaj je običaj u Vojvodinu vjerojatno došao preko Mađara. Posebno mi je bilo zanimljivo čuti od kolege, a piše o tome i na internetu, da je u Slovačkoj ovaj običaj toliko »živ« da zbog njega mora intervenirati čak i policija. Naime, ima slučajeva da se mladi penju na drvo pa otuda špricaju, pa onda iz nepoznatih razloga padnu s drveta, pa zaustavljaju automobile kako bi špricali...

HR **Uskrсни običaji nisu posljednji kojima će se HRT baviti kada je riječ o bunjevačkim Hrvatima u Subotici.**

Nisu. Planiramo doći ove godine i za *Dužijancu*. Mislim da se baš zgodno poklopilo da je 2018. devedeseta obljetnica tavan-kutske *Dužijance* i 50. u katedrali. E, kako bismo sljedeće godine imali spremnu emisiju o tome, moramo ove, 2017., to snimiti. Stoga ćemo u lipnju, srpnju i kolovozu doći u četiri navrata, a možda dođemo još i za Božić ove godine. Pa onda sljedeće godine i za *Dove o kraljicama* i svakako sljedeće godine snimanje i o nošnjama jedne epizode, a možda i serijala.

Jesu li vam za to odobrena sredstva ili je riječ samo o planovima?

To su planovi, ali mi imamo godišnji proračun na kog, recimo, možemo računati. Naime, ne očekujem baš tako drastične promjene na HRT-u da mi ni na što ne bismo mogli računati. Osim toga, na HRT-u postoji razumijevanje da se emisije ovakvog tipa moraju proizvoditi tako da za nas novaca koliko treba uvijek ima. Stoga i očekujem da će tako biti i u budućnosti.

Vaša knjiga *Narodnjaci i turbofolk u Hrvatskoj*, što je ujedno bila i tema Vašeg doktorskog rada, pobudila je veliko zanimanje javnosti. Kako se i otkada ovaj fenomen proširio i na državu u kojoj živite?

Riječ je o glazbi koja funkcionira prema svim principima popularne kulture. I upravo zato što funkcionira po tim principima i jest popularna. Iako je nastala u Srbiji i Bosni, ona je istoga trenutka bila popularna i u Hrvatskoj. Osim toga, i u Hrvatskoj je sve vrijeme postojala produkcija takve glazbe. Naime, lokalni i regionalni sastavi ne samo da su reproducirali takvu glazbu nego su je čak i proizvodili, samo što ona tada možda nije dolazila i na nosače zvuka kao što je bio slučaj s renomiranim interpretatorima te glazbe iz BiH i Srbije. Dakle, ona je još od šezdesetih prisutna u Hrvatskoj, osobito po selima i na periferijama gradova, a od devedesetih i u središtima gradova. Početkom šezdesetih je bilo neko savjetovanje u Opatiji, na kom su bili svi glazbeni urednici iz centara ondašnje Jugoslavenske radio-televizije, s temom kako da se postave prema toj vrsti glazbe. Narodnjaci su već onda bili toliko popularni i toliko su uzeli maha da je već u službenom državnom mediju, a to je bila JRT, postojala potreba da se nekako prema tome postave. Postoji i nekakav izvještaj na 200 strana i nekakvi zaključci, ali ništa od toga nije bitno jer se više nikada nisu sastali. Međutim, zanimljivo je bilo to da je u raspravama bilo riječi o tome kakvi su tekstovi u zabavnoj glazbi, u narodnoj su još i dobri. Znači, to je popularna kultura koja nam se jednostavno dogodila. Osim toga, ta potreba pisanja »na narodni način« postojala je još u XVIII. stoljeću. Dakle, ti narodnjaci su bili jedan zgodan spoj između tradicijske i popularne glazbe. U početku su oni imitirali tradicijsku glazbu, ali su se od nje vrlo brzo odmakli i već sredinom šezdesetih oni su usvojili melostrofičnu strukturu pjesme, znači kitica i refren. U svakom slučaju, oni su bili nekakva vrsta mosta između tradicijske i popularne narodne glazbe. Pri tomu je i sama sintagma »popularna glazba« *musique populaire*, odnosno *popular music*, koja je nastala u XIX. stoljeću, veoma zanimljiva jer je značila narodnu, odnosno tradicijsku glazbu da bi 100 godina kasnije označavao nešto posve suprotno – komercijalnu glazbu.

Vi ste i u svojoj knjizi vrlo oprezni u korištenju naziva za određenu vrstu glazbe upravo zbog njezine prožetosti različitim utjecajima. Ipak, kako biste ovo što se danas sluša, i kod nas ali i u Hrvatskoj, terminološki definirali?

Sredinom devedesetih pojavio se naziv turbofolk, koji je za svoju glazbu – a koji je bio parodija narodnjaka – koristio **Antonije Pušić**, odnosno **Rambo Amadeus**, pa je to postao i službeni naziv. Takva glazba bila je spoj nekog tehno-dancea s »narodnom«. Međutim, sada je ovaj turbofolk u usporedbi s devedesetima opet nešto drugo i sve je više otišao u neki pop, koji je postao zajednički zvuk cijelog prostora bivše Jugoslavije kao zajedničkog tržišta. Ima li to sada neko ime, pojma nemam.

Izjavili ste da »ćirilicu«, što je također jedan od naziva za turbofolk, slušaju i oni koji baš i nisu za ćirilicu kao pismo.

Kako to tumačite?

Pa to samo znači da glazba nema veze s političkim afinitetima i to je činjenica koja se stalno potvrđuje. Konačno, za to postoji i primjer da je jedna skupina hrvatskih branitelja u opkoljenom Vukovaru u nekoj polurazrušenoj birtiji na upit našeg radijskog urednika **Maria Mihaljevića**, koji se također zatekao tamo, kako to mogu slušati odgovorili da su to slušali i prije, a slušaju i sad. Meni je to logično, jer glazbeni afiniteti ne moraju imati veze s političkim.

Kako osobno gledate na fenomen narodnjaka, turbofolka ili kako se god takvo što uopće moglo nazvati?

Ja sam odrastao u Rijeci i u društvu u kom sam se kretao prema tomu je postojao jedan veliki zazor. To je općenito bilo i u Hrvatskoj: tko sluša narodnjake, taj je teški primitivac. Međutim, shvatio sam da se ne mogu s takvim stavom baviti ovom temom, pa sam tako prvo morao dekonstruirati samoga sebe kako bih uopće mogao i početi. Ali, kako sam se ja amaterski u životu bavio i glazbom – završio sam violončelo, osnovnu muzičku školu, pa sam u srednjoj školi imao bend u kom sam svirao bas gitaru i gitaru – upoznao sam ju i iznutra. Malo, ali dovoljno da shvatim koliko je teško baviti se glazbom i što glazba kao forma i struktura jest. Tako sam shvatio da i na narodnjake moram gledati na isti način kao što bih gledao i na bilo koju drugu glazbu. Onda sam i vidio da i tu ima znalački, napravljene i odsvirane glazbe. Čak su mi se neke i dopale i uhvatio sam samog sebe kako ih pjevušim. I onda mislim: O. K., to jeste komercijalna glazba, ali kao što mi se dopada i neki komercijalni pop hit, može i ovo. Pa nema razlike, samo je malo drugačiji modalitet glazbe. Ali, zanimljivo je da sam na samome sebi također prepoznao da svaki puta kada mi se neki *narodnjak* dopadne, ja osjetim griznju savjesti. Kao: ne bi mi se smio sviđati, jer ja nisam iz tog kulturnog obrasca; to slušaju »oni drugi«, ne ja. To je, naravno, čista kulturna konstrukcija kojima smo svi podložni, samo što sam ja to kod sebe u stanju primijetiti i analizirati. Inače, kada je riječ o ovoj glazbi, ona se prihvaća što iz glazbenih, a što iz kulturnih razloga, dok su razlozi zbog kojih se odbija najmanje glazbeni.

Pratite li, odnosno slušate li narodnjake i nakon što ste obranili doktorski rad i završili knjigu?

Ne pratim. To što me zanimalo sam i napisao i tu je kraj. Ali, nikad se ne zna. Ovaj fenomen i dalje primjećujem oko sebe, ali nisam više u bliskom kontaktu s njim koliko sam bio. Čini mi se da se ova stvar razvija dalje i da je to sada već mainstream, a nema više ni nekakvog otpora koji se ranije više primjećivao. Uostalom, to je sve stvar izbora, a bar danas na internetu postoji toliko toga da čovjek što god želi može prebaciti u svoj mobitel i može slušati kada god i gdje god hoće. To je zapravo i dobro, jer se onda i sam glazbeni izraz može individualizirati, a što će ljudi slušati to je njihova stvar.

Zlatko Romić

Edi Tajm, profesor etnomuzikologije i svirač tradicijskih glazbala

GAJDE, velika ljubav

*Ono što mene fascinira je prelijep
zvuk gajdi, a posebno me interesiraju
irske gajde, kaže Tajm*

Za profesora etnomuzikologije **Edija Tajma** može se sa sigurnošću reći da je jedan od rijetkih u Srijemu koji svira više tradicijskih puhačkih glazbala: troglasnih gajdi s područja Vojvodine i Slavonije, dvoglasnih s područja jugoistočne Srbije, Bugarske i Makedonije, a osim njih podjednako je vješt i u sviranju raznih vrsta frula, okarine, kavale, a od prije godinu dana svira i samicu. Zajedno s bratom, još dok je bio dječak, počeo je plesati u folkloru *HKC-Srijem*, a potom i u KUD-u *Branko Radičević* u Srijemskoj Mitrovici. Nakon završene srednje muzičke škole u Srijemskoj Mitrovici, na čijem odsjeku je svirao klarinet, životni put nastavio je na studijama u Beogradu, gdje upisuje etnomuzikologiju. Može se slobodno kazati da se radi o svestranom umjetniku koji se posvetio plesu, glazbi i tradicijskim glazbalima.

I teorija i praksa

Danas Tajm radi kao profesor u srijemskomitrovačkoj gimnaziji i srednjoj Muzičkoj školi *Petar Kranjčević*, u kojoj predaje tradicijsko pjevanje i sviranje.

»Etnomuzikologija je znanstveni smjer. Kada sam upisivao fakultet, mislio sam da će tijekom studija biti više prakse i sviranja i plesa. Međutim, nije bilo tako. Više smo radili tradicijsko pjevanje tako da sam praktično samouk u sviranju glazbala. Teoretski sam dobio dosta dobro znanje, a za sviranje je bilo potrebno uložiti dosta truda i financijskih ulaganja kako bih došao do instrumenata koji baš i nisu tako jeftini«, kaže Edi, koji posebnu ljubav gaji prema gajdama, a u školi i na seminarima je već uspio prenijeti tu ljubav i vještinu na nekoliko učenika.

»Volio bih biti što bolji gajdaš. Međutim, to zahtijeva dosta vremena, vježbanja i odricanja. Nažalost, trenutno nemam puno vremena posvetiti se tim glazbalima osim pred neki nastup, ali se nadam da ću tijekom ljeta imati više vremena. Ono što mene fascinira je prelijep zvuk gajdi, a posebno me interesiraju irske gajde. Nažalost, danas je malo muzičara u tradicijskoj glazbi. Gajde su slabo zastupljene i u Srijemu nas ima samo petorica. Ali mi je drago što već ima nekoliko djece koja se posvećuju tome.

Više puta sam boravio u Tavankutu kao predavač na seminaru tradicijskih glazbala i drago mi je što su tamo bila tri učenika koja su pokazala veliko zanimanje za tradicijsku glazbu i koji su veoma uspješni u tome. Među njima bih posebice izdvojio mladog **Augustina Žigmanova**, koji je veoma nadaren i uspješan.«

Razlog više

Tajm je do sada proputovao nekoliko država Europe i svijeta zahvaljujući glazbi:

»Do sada sam imao priliku predstaviti našu kulturu u nekoliko država. U Južnoj Koreji sam boravio 2010. godine zajedno s mojim kolegama gdje smo kroz pjevanje, ples i tradicijsku glazbu predstavili kulturu cijele Srbije na najbolji mogući način. Zahvaljujući ljubavi prema folkloru i glazbi obišao sam i veliki broj ostalih država svijeta. Prije godinu dana boravio sam i u Kini, i to je razlog više, osim velike ljubavi prema tradicijskim glazbalima, koji me još više motivira da još vrjednije radim na sebi kako bih svijetu prikazao našu kulturu. Tu je još jedan važan razlog, a to je svakako druženje i upoznavanje s drugim narodima i upoznavanje s njihovim kulturama.«

Kako kaže, trnovit je put svakog umjetnika u ostvarenju svih postavljenih ciljeva:

»Važno je biti istrajan i raditi ono što voliš. Muzičarima je danas nešto teže istrajati u tome, ali mi je drago što postoji nekoliko škola gdje se mladima nudi mogućnost da izučavaju tradicijsku glazbu. To je ta prednost koja se danas nudi mladima, jer imaju učitelje koji će im to pokazati, dok sam ja morao mnogo istraživati i sam učiti.«

Za kraj, Edi je poručio mladim muzičarima:

»Mladi se danas trebaju baviti tradicijskom glazbom. Samim tim postaju bogatiji za još jedan jezik, notno pismo koje je univerzalno za cijeli svijet. Osim užitka u sviranju i lijepog osjećaja, kroz muziciranje prikazujemo svijetu što sve umijemo i predstavljamo našu bogatu tradiciju i kulturu.«

S. Darabašić

MALA PEŠTA i snijeg

Sjećanje na veljaču 1984. godine, kada je Subotica s okolinom zavijana, a snažan vjetar stvorio visoke nanose snijega na više putnih pravaca i blokirao promet k selima (i u gradu, naravno). Fotografija iz đurđinskog zaseoka Mala Pešta potječe iz arhive škole, iz razdoblja kada su putovi raščišćavani zajedničkim snagama. Ovakve scene zajedničkog čišćenja putova bilježene su tada diljem subotičkog atara. Pomagali su i vojnici.

Početak 1984. su već u siječnju obilježile jače snježne padaline, djeci na radost. Pojačane padaline 9. na 10. veljače stoga još nisu zabrinjavale, sve dok snažan vjetar i mećava za samo nekoliko sati nisu paralizirale prometnice, uključujući i željeznički promet. Mnogi se još sjećaju prokopavanja snježnog tunela na bikovačkoj cesti ili višesatne evakuacije putnika iz zavijanih vozila na bajmočkom putu. Prave ljudske drame odvijale su se toga vikenda u mnogim dijelovima subotičke općine. Problemi u komunikacijama, s opskrbom, električnom energijom... Hitna pomoć nije se mogla probijati kroz ulice, te su povrijeđene i teško bolesne do najbližeg dostupnog mjesta prenosili komšije i sudionici civilne zaštite... Oko pet stotina ljudi smješteno je u Dom učenika, Gerontološki centar i Omladinsko naselje, jer se po završetku radnog vremena u petak nisu mogli vratiti kući u okolna sela ili su se ovdje zatekli u proputovanju. Neki su se odlučili za noćenje na željezničkoj stanici... Deset vozila s kruhom ostalo je na putu ka prigradskim naseljima... U centru grada bilo je stvoreno brdo od snijega... Tek u utorak je 600 kamiona u proputovanju kroz Suboticu uspjelo nastaviti put.

Fotografija iz Male Pešte za veliku zbirku uspomena na zimu i mećavu prije 33 godine.

K. K.

Biti građanin

 Eugene Delacroix – Sloboda predvodi narod

O pće poznata činjenica je da tijekom povijesti riječi promijene svoje značenje. Na primjer, uzmimo riječ građanin, što se često čuje u našoj Skupštini. U antičkoj Grčkoj, koja se sastajala od niza gradova-država, status građanina su mogli steći samo muškarci i jedna od njihovih obveza je bila da sudjeluju u odlučivanju, naravno u onim slučajevima kada je uređenje grada-države bilo demokratsko. Čovjek je društveno biće, ta fraza potiče od antičke Grčke. Antički Rim je pojam građanina digao na jedan viši nivo; i dan-danas je tzv. rimsko (građansko) pravo obvezni predmet na svim pravnim fakultetima. Rimsko pravo je mogao steći svaki (muški) stanovnik velike imperije, recimo služenjem u rimskim legijama. U početku su legije formirane samo od stanovnika Apeninskog poluotoka, to jest od građana Rima. No, tijekom povijesti i potrebama imperijalnog širenja ovakva vrsta vrbovanja legionara je bila nedostatna, pa su tadašnje »vlasti« počele uključivati i druge nerimljane u legije. Jedna od motivacija je bila da nakon petnaest-dvadeset godina »ratne službe« legionar-veteran stekne pravo rimskog građanina i izvjestan posjed. Ovakvi veterani bili su naseljavani na »novoosvojena područja«, recimo u provincije Pannonia, Iliricum, Moesia (to su prostori današnjih država: Mađarske, Hrvatske, Srbije). Rekli bismo, već tada je počelo miješanje stanovnika raznih etniciteta (nacija kao pojam još tada nije »otkriven«).

Građani srednjeg vijeka

U srednjem vijeku imati status građanina spadalo je u red privilegija. Istina, ovaj privilegij je bio »manje vrijedan« od plemićkih odnosno svećeničkih privilegija, ali je bio ipak viši od statusa slobodnih seljaka ili pak kmetova. Najviši građanski status su imali stanovnici-muškarci tzv. slobodnih kraljevskih gradova. Štoviše, ti gradovi su bili »kolektivni plemići« i kao takvi mogli su slati dva predstavnika u svoj zemaljski sabor. Bili su oslobođeni plaćanja određenih poreza, odnosno plaćali su ga u jednom iznosu u kraljevsku blagajnu. Imali su još jednu obvezu: morali su graditi i održavati obrambene zidove grada, a po potrebi i sami su određeni dio ovih fortifikacija trebali braniti, ili o svom trošku unajmiti plaćenike za te ciljeve. Na ovu odredbu podsjeća jedan od najpoznatijih dijelova Budima, tzv. Halászbástya, to jest bastion alasa, koji su bili zaduženi za ovaj dio budimske tvrđave. Svojedobno u Hrvatsko-ugarskoj kraljevini bilo

je pedesetak slobodnih kraljevskih gradova, pa je prema tome i građanski sloj bio »prilično tanak«. Preokret je donijela Francuska građanska revolucija.

Sloboda, bratstvo, jednakost

Slogan revolucije, vjerujem, svima je poznat. Tada su prvi put u povijesti svi postali građani i građanke, bez obzira na podrijetlo. Formalnim početkom revolucije smatra se pad Bastilje, simbola ugnjetavanja. To rušenje omraženog zatvora dogodilo se 14. srpnja 1789. godine, danas je taj datum nacionalni praznik Francuske. Tadašnji kralj je tog dana bio u lovu, ali je na koncu zbog revolucionarnih događanja svoju nezainteresiranost platio glavom. Građanska revolucija je formirala i pojam nacije. No, put u takvu »svijetlu budućnost« svih građana je bio trnovit i mukotrpan. Na našim prostorima u tadašnjoj Ugarskoj kmetovi su oslobođeni tek uoči revolucije 1848. godine, a prvi pravi građanski zakoni doneseni su tek 1886. Nakon II. svjetskog rata doživjeli smo još jednu sada »socijalističku revoluciju« kada je biti građanin dobilo pogrdno značenje. Nakon raspada SFRJ biti građanin je ponovo dobilo novo značenje. Prilikom formiranja političkih stranaka, svaka stranka koju je formirala jedna nacija (tečevina francuske revolucije) dobila je pomalo podcjenjujući pridjev »nacionalna stranka«. Članovi onih stranaka koje su sebe definirali kao »građanske stranke«, sebe su smatrali »većim građanima« od ostalih, recimo pripadnika manjinskih stranaka. Kakva je situacija danas?

Načela Ustava

Da podsjetim, prvi član Ustava Srbije glasi: »Republika Srbija je država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive, zasnovana na vladavini prava i socijalnoj pravdi, načelima građanske demokracije, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama i pripadnosti europskim principima i vrijednostima.« Bez mnogo detaljisanja ova formulacija je malo konfuzna. Recimo: jesu li tu neki »pravosnažniji građani« ili smo svi samo »obični građani«, recimo s manjinskim pravima? Ako u parlamentu zastupam neko manjinsko mišljenje, onda sam nelojalan građanin? Najnovije rasprave koje smo čuli upravo o tome govore. Eto, ni danas nije lako biti građanin, imati manjinsko mišljenje ili biti pripadnik neke nacionalne manjine.

Opterećuje li prošlost moguća politička partnerstva?

Jedini mogući put

Milan Šarac,
Sonta

Moj stav je da je koaliranje sa strankama na vlasti jedini mogući put za ostvarivanje ciljeva stranaka nacionalnih manjina. Od devedesetih do danas promijenio sam više stranaka, gotovo u pravilu onih kojima je lokalni prioritet u djelovanju. Isto tako, uvijek mi je bio prioritet program koji je promicao suživot i jednakost svih građana, bez obzira na nacionalnu ili vjersku pripadnost. Sada sam po prvi put član jedne stranke koja je na vlasti na svim razinama, a to je SNS. Razlog je upravo taj, jer mi je oduvijek u interesu bila dobrobit Sonte i Sončana. Ne samo da živim u višenacionalnoj sredini, nego mi je i obitelj višenacionalna. Supruga mi je Hrvatica i tim pitanjima nisam opterećen u negativnom smislu. Po idejama sam najbliži onom što su uradili Mađari. Pásztor je koaliranjem sa strankom na vlasti pokazao svoj jasan stav i time izbjegao sva nagađanja o zakulisnim radnjama. Njegovim putem trebale su krenuti i ostale stranke nacionalnih manjina, a s aspekta žitelja Sonte svakako mislim i na DSHV. Tako bismo imali mogućnost za izravno pokretanje pitanja koja su do danas nedorečena, a i za izravni utjecaj na poteze izvršne vlasti na svim razinama. Događanja iz bliske prošlosti na ovim prostorima, pa i u našem selu, jesu bila bolna, ali bilo bi najbolje prepustiti ih povijesti i nadležnim institucijama.

I. A.

Ni pod koju cijenu

Pavle Kuruc,
Apatin

Posljednijih nekoliko godina u vladajućoj koaliciji imamo vrlo različito profiliranih stranaka, od krajnje lijevice, do najtvrđe desnice. Ima tu i stranaka nacionalnih manjina, čak i onih koje baš i nisu bile u milosti crveno-crne koalicije tijekom ratnih devedesetih i kojima je mjesto isključivo u oporbi. Prije izbora pomalo sam bio i zbunjen nejasno definiranim stavovima dužnosnika naše nacionalne zajednice glede davanja potpore nekom od kandidata. Mislim i da stranke naše nacionalne zajednice, osobito DSHV, ni pod koju cijenu ne bi trebale ulaziti u koaliciju s vladajućim strankama, jer nam programi apsolutno nemaju podudarnih točaka. Pod svaku cijenu moramo raditi na očuvanju svojega nacionalnoga identiteta na ovim prostorima, a ideologija stranaka koje su danas na vlasti ni po čemu nije sklona interesima nacionalnih manjina. Sve ružno što nam se izdogađalo u prošlosti još uvijek je vrlo svježije. Nitko od nas nije zaboravio devedesete i radikalnu prošlost današnjih struktura na vlasti, a koalicija s njima bila bi za mene poput stavljanja soli na svježije rane. Njihova današnja retorika je u odnosu na onu dijametralno suprotna, međutim, ne znam koliko je iskrena, osobito na lokalnoj. Kao građanin, jednostavno nemam ni malo povjerenja u te ljude.

I. A.

Dvosjekli mač

Tonko Tudor,
Sonta, Hvar

Otkako sam umirovljen, polovicu godine živim u Sonti, polovicu na Hvaru, pa su mi dobro poznate političke prilike i u Srbiji i u Hrvatskoj. Mislim da najveći razlozi ulaska stranaka nacionalnih manjina u koalicije na vlasti nisu ideološke, nego isključivo praktičke naravi. Manjinske stranke vode ideju da će, ukoliko su dio vladajuće garniture, lakše ostvariti svoja nacionalna prava. Međutim, to je ipak dvosjekli mač. Stranke nacionalnih manjina su na gubitku, osobito ukoliko je stranka na vlasti nadmoćno dobila izbore, pa zanemari interese nacionalnih manjina. Tako stranke nacionalnih manjina jednostavno nemaju dovoljno manevarskog prostora i moraju šutjeti, a to već neminovno vodi u opasnost od postupnog gubitka nacionalnog identiteta. Stoga mislim da bi uz jaku oporbu više mogle lobirati za svoja prava nego ukoliko su uz vladajuće. Sumnjam u dobar ishod takvih koalicija, jer za ostvarenje prava nacionalnih manjina postoje dobri zakoni i u Srbiji i u Hrvatskoj. Tih zakona se samo treba pridržavati, a to se može tražiti, možda još i efikasnije, iz oporbe. Mislim da si, ukoliko si uz stranku na vlasti, prodao svoju dušu, i da DSHV ne bi trebao koalirati sa SNS-om, nego sustavno raditi na promjeni svijesti birača. Ukoliko bi svi pripadnici naše nacionalne manjine dali glas DSHV-u, stranka bi imala snagu da naša prava dovoljno glasno traži i iz oporbe.

I. A.

Predstavljamo sponzore naše nagradne igre – **Marija Kovač, modna dizajnerica**

Ljudi, priče, »krpice«

Mali, ali ukusnim detaljima opremljen Butik *Mademoiselle* u Ulici Petra Drapšina u Subotici, mjesto je u kojem se ne odvijaju samo probe ili šivanje odjeće, već i susreti s osobama koje imaju različite modne i ljudske potrebe. A sve te niti i konce ljudskih potreba, želja, datosti i mogućnosti, nastoji u skladnu cjelinu uklopiti modna dizajnerica **Marija Kovač**. Dizajniranje, kreiranje, šivanje po mjeri ženske odjeće, svečane, po porudžbini, od materijala koje sama nabavlja, to je ono što Marija radi već gotovo pet godina, koliko će u rujnu navršiti i butik *Mademoiselle*. Svakako, na prodaju su i svi odjevni predmeti koje butik ima u ponudi.

»Danas smo bombardirani svakakvim informacijama«, priča Marija Kovač. »Mislim da se to odražava i na modu, na modni stil osobe, toliko ima svega u ponudi da čovjek poželi sve. Mi smo na društvenim mrežama bombardirani mnoštvom informacija, a sve one dolaze uz vizualni efekt i ako čovjek nema neku protutežu, zaista se izgubi. To sam prepoznala i kod sebe, ali sam shvatila da sve to što želja traži ipak nije potrebno. Uvjerena sam da 90 posto ljudi tijekom godine oblači zapravo samo desetak odjevnih predmeta. Postoje ljudi koji vole odjeću, kojima je ona životno ali i profesionalno opredjeljenje, a koji to mogu sebi i priuštiti. To je prva zamka modernog društva zbog koje čovjek ne vidi što je realno i što je potrebno. To bih povezala s vjerom koja čini tu protutežu, koja pokušava osvijestiti ljude, da se odmaknu i pogledaju što je to što je zaista potrebno. Kao mlada modna dizajnerica volim imati dobar komad odjeće, dobro se obući, da sve ima nekog smisla, ali kroz godine rasta i u poslu i u vjeri mislim da mora postojati nešto u životu da čovjeka zakoči, da pogleda što je zaista realno, jer ima puno osoba koje možda iste stvari oblače i u svečanim i u svakodnevnim prilikama. Zato u radu s mušterijama nastojim napraviti odjeću koja se može iskoristiti više puta. Prilagođavam se tom uvjetu mušterija, jer ne želim da među bezbroj nepotrebnih stvari imaju još jednu, moju.«

Bogatstvo susreta

Ona kaže kako nastoji da s mušterijama ne završi suradnju samo u stiliziranju njenog odjevnog predmeta već da to bude nešto malo dublje.

»To su često problemi i kompleksi u izgledu. Nije ta moda tako jednostavna, nisu svi manekenke ili modeli, a čak i oni imaju neke zamjerke na svoj izgled. Kao kreatorica odjeće se tome trebam prilagoditi i osobno možda više radim na tome nego da po svaku cijenu svoju zamisao do maksimuma provedem. Moja kreativnost svakako dođe do izražaja, to je nešto što dođe u procesu, ali važno je ne lažno ohrabrivati nego sagledati i kompleks koji mušterija ima, s kojim se nosi godinama i pokušati razumjeti. I tada u istini i ljubavi pokušati stvoriti odjeću koja će baš toj određenoj osobi odgovarati i u kojoj će ona biti zadovoljna. Neke mušterije su vrlo otvorene, realno sagledavaju, nije im teško prihvatiti istinu, a nekima je to jako teško. Svaka osoba je posebna, stvorena na Božju sliku, vrijedna, svaka je malo Božje jedinstveno djelo i želim se i ponašati prema svakom kao prema jedinstvenom Božjem djelu. Nekad bude u jednom danu sto različitih karaktera, susreta, ali to me obogaćuje. To su susreti s osobama koje imaju različite uloge, uloge poput **Šimuna Cirenca**, **Veronike**, majki, uplakanih žena. Nije sve uvijek idealno i ružičasto, a svi mi smo u različitim trenucima svaka od tih uloga.«

Nitko ne zna sve

Marija Kovač kaže da, kao što osoba ima izazove kad ode u dućan tako i ona ima sa sobom kad joj dođe mušterija:

»Mislim da je najvažnije u tome potražiti pomoć. Svi smo samo ljudi koji ne znaju sve, a da bi tražio pomoć moraš biti iskren prema sebi, moraš reći – ja ovo neću znati.« Razgovor završavamo s pitanjem što raditi sa stvarima koje stoje u ormaru, a više ih ne nosimo? »Mislim da 80 posto stvari treba davati, puno ljudi je u potrebi. Tu smo da jedni drugima pomazemo i filtriranje nepotrebnih stvari bi se trebalo bar dva puta godišnje uraditi. Imam neke drage stvari iz djetinjstva koje čuvam, što mi je *májka* šila, to su takve stvari koje se više ne mogu nabaviti, a ni napraviti. Takvim stvarima bi onda trebalo naći i pravo mjesto, jer one nisu za ormar u kojem mi je odjeća koju koristim svaki dan. Za njih treba imati kutak, možda na tavanu, gdje će se odlagati i zaštititi dok ih možda jednom ne poklonim nekome tko će to znati vrednovati«, kaže Marija Kovač koja je sponzorirala nagradnu igru u *Hrvatskoj riječi* jednom ženskom bluzom.

Nela Skenderović

Tiskani informativni mediji NA HRVATSKOM U VOJVODINI

Osim *Bačkog klasja*, u posljednjih je dvadeset i pet godina manje-više uspješno realizirano još nekoliko inicijativa na planu informiranja na hrvatskom jeziku u Vojvodini. Za njih je značajno to što nisu imali prikladna institucionalna rješenja, bili su bez trajnije financijske potpore, manjkalo je stručnih kadrova, samo dva imaju kontinuitet u izlaženju... Pa ipak, znajući u kakvim su uvjetima živjeli, treba ipak odati priznanje za te napore, jer su se vojvođanski Hrvati usudili u jeku ratnih zbivanja i u okolici koja im nije bila nimalo sklona, dostojanstveno dokumentirati, pratiti i bilježiti svoj život. Razvoj tiskanih medija na hrvatskome u Vojvodini uslijedio je nakon sloma **Miloševićeva** režima.

Novija povijest tiskanih medija na hrvatskome u Vojvodini bilježi desetak listova. Oni su imali različite uređivačke koncepcije, institucionalne kapacitete, kvalitetu i pouzdanost novinskih napisa, utjecaj na javnost, dinamiku izlaženja, vrijeme trajanja... Podsjećanja radi, ovdje ih ukratko navodimo kronologijskim redoslijedom nastajanja.

Prvi nevjerski tiskani mediji

Glas ravnice je bilo prvo glasilo na hrvatskom jeziku u Vojvodini izvan Crkve nakon 1956. godine. Počeo je izlaziti u drugoj polovici 1990. godine (prvi broj je objavljen u kolovozu), nakon osnutka političke stranke Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini kao njezino glasilo, koja je bila ujedno i nakladnik. Bio je mjesečnik, premda nije uvijek redovito izlazio, a broj stranica je varirao: od 16 do četrdesetak. Uređivalo ga je više ljudi, tako da je mijenjao uređivačku politiku, u čijoj je osnovi bilo, istina u najvećem dijelu od sredine 1994. pa nadalje, praćenje aktivnosti DSHV-a na cijelom teritoriju Vojvodine.

Slijedi zatim *Žig* – pokretač i osnivač lista je hrvatski književnik **Vojislav Sekelj**. Prvi broj je izašao 16. srpnja 1994. godine na 12 stranica, a ubrzo je, s ustaljivanjem i povećanjem broja suradnika, broj povećan na 16. Izlazio je, istina s manjim prekidima, do travnja 2001., a objavljeno je ukupno 111 brojeva. Ni u jednom trenutku nije imao sukladno riješeno pitanje financiranja. Premda je bio »subotički dvotjednik«, često su tematizirani i događaji od šireg značaja. Veći dio tema je posvećen društvenom životu i radu hrvatske zajednice u subotičkoj općini, a značajno mjesto je posvećeno njihovoj kulturi. Njegovao je kritičko i neovisno novinarstvo, a opravdano se deklarirao kao »demokratski angažiran list«, zbog čega je bio česta meta napada Miloševićeva režima. Bio je prvi list vojvođanskih Hrvata koji je imao i svoju internet prezentaciju na sljedećoj adresi: <http://www.tippnet.co.yu/zip/> od 1997. godine.

Katolički mjesečnik *Zvonik* je drugi katolički list u Vojvodini u drugoj polovici XX. stoljeća, kojega izdaju hrvatski svećenici Subotičke biskupije, a nastao je na tragovima *Bačkog klasja*. Prvi broj je izašao u studenom 1994. i kontinuirano izlazi do danas, što znači da je to list s najduljim trajanjem, a kao glavni urednici brojeve su potpisivali

svećenici **Andrija Anišić, Mirko Štefković, Dragan Muharem**, te aktualni urednik **Siniša Tumbas Loketić**. To je jedini list koji je uspio sačuvati redovitu dinamiku i kontinuitet u izlaženju u proteklih dvadeset i više godina, usprkos činjenici što nema ni jednog profesionalno angažiranog novinara ili bilo kakvog profesionalnog suradnika. U početku je izlazio na 12 stranica, da bi se ustalio na četrdesetak stranica. Osim različitog vjerskog štiva, te prikaza događaja iz crkvenog i vjerskog života, objavljuju se i sadržaji o kulturnim, društvenim i političkim zbivanjima, i to najviše bačkih Hrvata, a priloge potpisuju kako klerici tako i laici. U drugoj polovici 1998. *Zvonik* dobiva i svoju internet stranicu: <http://www.zvonik.rs>, no internetsko izdanje od kolovoza 2012. više ne postoji.

Četiri lista vojvođanskih Hrvata u Hrvatskoj

U isto vrijeme – u studenome 1994., Zavičajni klub studenata bačkih Hrvata *Kolo mladeži* iz Zagreba pokrenulo je kao interno glasilo *KM press*. Izlazio je neredovito 6 godina – 15. XI. 2000. objavljen je posljednji, 35. broj. U listu su objavljivane sve važnije informacije vezane za rad Zavičajnog kluba, zatim one o ostvarivanju studentskih prava, te književne i stručne radove studenata. Umnažao se fotokopiranjem i besplatno dijelio studentima iz Vojvodine.

Sljedeći list vojvođanskih Hrvata je *Zov Srijema*, koji je počeo izlaziti 1995. godine u Zagrebu, a objavljuje se pet brojeva godišnje. Glasilo Zajednice prognanih i izbjeglih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, koja je utemeljena koncem 1991. u Zagrebu. Osim vijesti o događajima koje priređuje Zajednica, te životu i

radu prognanih i izbjeglih vojvođanskih Hrvata, mahom iz Srijema, u listu se objavljuju i likovni i literarni prilozi članova, a piše se i o događajima i ljudima s prostora s kojeg su otišli. Posljednjih godina izlazi neredovito, a u prosincu 2016. objavljen je dvobroj 89-90.

Iz istih prognaničkih krugova iz vojvođanskog dijela Srijema koji su morali napustiti zavičaj i otići u Hrvatsku bilježimo još dva lista – godišnjak *Gomolava*, Glasilo zavičajnog kluba Hrtkovčana, počeo je izlaziti 1998. te *Dunav*, Glasilo zavičajnog kluba Beščana, koji izlazi od 1999. Za oba spomenuta tiskana medija vrijedi da su objavljivali sadržaje usko vezane za događaje, ljude i povijest ovih srijemskih mjesta, da nisu redovito izlazila i da od 2011. više ne izlaze.

1990-ih čak osam listova Hrvata iz Vojvodine

Promatrajući iz povijesne perspektive, Hrvati iz Vojvodine su 1990-ih godina imali bogati niz svojih glasila – bilo ih je čak osam, međusobno različitih po cijelom nizu kriterija! Dva su bila vjerska (isprva *Bačko klasje*, kojeg je uspješno zamijenio mjesečnik *Zvonik*), jedno je bilo stranačko (mjesečnik *Glas ravnice* Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini), a jedno »demokratski angažirano«, to jest nezavisni medij (subotički dvotjednik *Žig*). Svi su izlazili u Subotici, nisu imali stalne izvore financiranja i, recimo i to, među sobom gotovo da nisu surađivali. Četiri su glasila vojvođanskih Hrvata za mjesto objave imali Zagreb, što je bila posljedica tražnih događaja od 1991. do 1995., to jest protjerivanja Hrvata poglavito iz Srijema te jugozapadne i zapadne Bačke. Među njima je po uređivačkoj intenciji i informativnim sadržajima zacijelo najznačajniji *Zov Srijema*, a za mjesnu povijest Hrvata u Hrtkovcima i Beški važni su *Gomolava* i *Dunav*. Nekako je najzanimljiviji po svrsi, načinu izrade i distribucije studentski *KM Press*.

Šahovska tradicija u Bregu duga 89 godina

U SUSRET devedesetoj obljetnici

Simultanka sa Mašićem 1970. godine

Bereški šahovski klub osnovan je pri seokoj školi 1928. godine *
Sada, 89 godina kasnije, neki novi bereški klinci stižu do državnih natjecanja

U Bregu, selu na samoj granici s Mađarskom koje danas ima tek oko 1.000 stanovnika, za nevjerovati je da 89 godina postoji šahovski klub. Jedini je to sportski klub u Bregu koji od svog osnutka nije prekidao s radom. I još nekoliko činjenica koje vrijedi izdvojiti. Osnovan je samo šest godina poslije Somborskog šahovskog kluba, koji je poslije novosadskog najstariji šahovski klub u Srbiji. Iznjedrio je jednog **Josipa Tucakova**, majstora problemskog šaha i prvog predsjednika Odbora za problemski šah Šahovskog saveza Srbije. Ipak, najuspješniji bereški šahist jest **Josip Dekić**, FIDE majstor, trener mnogih šahista koji su osvajali odličja na europskim i svjetskim natjecanjima i još mnogo toga, što ostavljamo za nastavak ove priče.

Učitelj i berberin

A ova bereška šahovska priča počela je 1928. godine i to zahvaljujući učitelju **Matiji Tucakovu**, a 89 godina kasnije priča nam je **Milan Rapaić**, predsjednik Šahovskog kluba *Bački Breg*.

»Krajem listopada na sjednici učiteljskog vijeća u osnovnoj školi u Bregu osnovana je šahovska sekcija, koja je poslije prešla u Šahovski klub. Osnivač je bio učitelj Matija Tucakov. Interesantno je tada iznijeto njegovo mišljenje o osnivanju šahovske sekcije – šahovska sekcija polazi od dječjih sklonosti k šahu, uvodi igru u razvoj pravilnog mišljenja djeteta. Kod djeteta se trebaju razviti aktivnosti i matematičko intelektualne sposobnosti. Uz učitelja Tucakova za popularizaciju šaha u Bregu zaslužan je i seoski brijač **Živko Ilić**«, priča nam Rapaić, a na njegove riječi nadovezuje se Josip i pojašnjava da je brijačnica Živka Ilića bila ne samo mjesto okupljanja ljudi radi šišanja i brijanja.

»Nedjeljom su se prijedodne u berbernici okupljali šahisti, a nisu se ni šišali ni brijali već igrali šah. Ilić se angažirao i oko organiziranja turnira i popularizacije šaha u Bregu sve do smrti 1978. godine«, kaže Josip.

Poslijeratne godine donijele su nova pravila i u Breg, pa je tako šahovski klub priključen kulturno-prosvjetnom društvu u mjestu. No, ponovno su Berežani imali sreće, jer je početkom

50-tih godina za učitelja došao mladi **Ivan Kovač** iz Monoštora, koji je vrlo brzo postao trener i nositelj razvoja šaha.

Ako bi se morao u ovoj bereškoj šahovskoj povijesti, dugoj bezmalo punih devet desetljeća, izdvojiti neko razdoblje onda su to sigurno 60-te i 70-te godine. Šezdesete, jer se tih godina u selu organiziraju prvi šahovski turniri i seosko prvenstvo, zahvaljujući već spomenutom brijaču. Tih godina bereški šahisti prvi puta gostuju u inozemstvu, doduše u susjednom Santovu u Mađarskoj, ali i to je inozemstvo bez obzira što ta dva mjesta dijeli samo granica. Tih godina magistar tehničkih znanosti Joza Tucakov postaje član jugoslavenske reprezentacije u problemskom šahu i postaje majstor rešavač.

»Početkom 70-tih dolazi do najvećih uspjeha i najvećeg razvoja šaha. Klub se natječe u Međuopćinskoj ligi Sombor i postiže izvanredne rezultate. U tom razdoblju *ŠK Bački Breg* bio je dvostruki finalist Kupa maršala Tita, a u finalu smo bili oba puta poraženi od Somborskog šahovskog kluba. U mjestu se organiziraju brojne simultanke na kojima sudjeluju vrhunski velemajestori **Zoltán Ribli** iz Mađarske, **Paul Benke** iz SAD-a, **Ivan Buljovčić** i **Ljubomir Mašić**. Organiziraju se druženja sa HKUD-om *Vladimir Nazor* iz Sombora koji kasnije prelaze u tradiciju«, prisjeća se tih bereških šahovskih godina sadašnji predsjednik kluba.

Godine koje je obilježio Josip Dekić

Naredne godine, ili bolje reći desetljeća, vezane su za ime FIDE majstora Josipa Dekića, koji je bez premca najuspješniji bereški šahist. Tražim potvrdu i od samog Dekića, čisto radi istinitosti navoda u tekstu, a on mi to potvrđuje samo klimanjem glave. Bio je Dekić član bereške ekipe koja je 1988. godine osvojila općinski kup i sudjelovala na prvenstvu države u Puli. Dekić je bio i osnivač pionirske sekcije u šah klubu. I nije se dugo čekalo na prve uspjehe, jer pod njegovim trenerskim vodstvom brzo stasavaju uspješni mladi šahisti. U najveće uspjehe spada 4. mjesto na prvenstvu nekadašnje države. Bila je to 1990. godine, ista godina u kojoj je ekipa bereških šahista zauzela 11. mjesto na Eu-

Tjedan u Bačkoj

Neke NOVE SLIKE

Najmlađi članovi i Dekić, stoji lijevo i Rapaić

ropskom prvenstvu. Uspjeh je takav da ovoga puta treba spomeniti i imena šahista koji su ga izborili – **Igor Jozić, Goran Jakšić, Zoran Rapaić, Zoran i Boris Koritnik.**

Preživjeli su bereški šahisti i krizne 90-te godine, zahvaljujući pomoći i angažiranju članova šahovskog kluba spremnih da i materijalno pomognu. I ne samo da su preživjeli već su 1998. godine postali članovi Sjevernobačke šahovske lige.

Preskočit ćemo dvadesetak godina kako bismo čuli igra li se šah i danas u Beregu i ima li mladih uspješnih šahista. A odgovor za nas neupućene je iznenađujući, jer ne samo da se šah igra već se neki novi klinci spremaju za državno natjecanje, koje će biti održano 13. i 14. svibnja u Beogradu. »Šahovska sekcija pri osnovnoj školi radi nepune tri godine, a vodi ju učiteljica **Ana Rapaić**. Već prve godine **Maja Benić** bila je sudionik državnog natjecanja učenika osnovnih škola. Ove godine taj plasman su izborile **Danijela Ostrogonac, Tea Krišto i Miloš Čalić**, svi troje učenici šestog razreda. Ekipa djevojčica bereške škole plasirala se također na državno prvenstvo koje će polovicom ovog mjeseca biti održano u Beregu«, nabroja Rapaić posljednje uspjehe šahista iz Berega.

Ti uspjesi i ne čude kada se zna da iza toga stoji već spomenuti Josip Dekić. A upravo mi se čini da je ovu priču o šahu u Beregu, koja će za nešto više od godinu imati punih 90 godina, prigodno završiti s nekoliko rečenica o najuspješnijem šahisti poteklom iz ovog malebnog šokačkog sela, kome je kao trener, usprkos brojnim uspjesima i obvezama, ostao vjeran. Josip je FIDE majstor, ali ima i licencu FIDE trenera. Zajedno s **Dankom Bokanom** 2007. godine napisao je prvi udžbenik šaha *Šahovske čarolije i Metodiku za nastavnike za izborni predmet šah*. Od 2007. do 2011. godine držao je obuku nastavnika u ime Ministarstva za sport i omladinu. Bio je trener seniorske reprezentacije Srbije na Europskom prvenstvu 2009. godine i trener omladinskih reprezentacija Srbije na europskim i svjetskim prvenstvima (Austrija, Indija, Estonija, Grčka, Španjolska, Turska, Hrvatska...), a iza mnogih uspješnih šahista u Somboru, Vrbasu i Apatinu stoji ime trenera Josipa Dekića. I još mnogo toga bi se moglo reći i napisati o ovom šahisti i treneru, koji nije samo bereški već i somborski, jer je veliki dio njegovog rada vezan za Somborskih šahovski klub.

Također, ovo je samo jedan mali dio priče šahovske povijesti duge skoro devet desetljeća. Moji sugovornici se nadaju da će za objektivnu uspjati tiskati jednu malu monografiju šahovskog kluba.

Zlata Vasiljević

Salaši. Prepoznatljive bačke slike. Osamljeni negdje u bagremaru, u sred atara, ili stisnuti u dugom nizu duž nekog puta ili *lenije*. Mijenjao se tijekom godina izgled salaša, kao što se mijenjao i način obrade zemlje i život salašara. I usprkos tim promjenama salaši jesu ostali ipak specifični, sebi svojstveni, s duboko ukorijenjenom tradicijom. Pa gdje se danas još može vidjeti žena odjevena u bunjevačko *ruvo* do na nekom od okolnih somborskih salaša? Gdje se danas još očuvala bunjevačka ikavica, do na salašima? Gdje su se još očuvali negdašnji običaji, do na našim salašima?

Na tim i takvim salašima sada su promjene čiji dio salašari nisu, promjene koje oni gledaju, možda i ne razumiju, ali promjene koje se događaju tu oko njih. Oko njihovih salaša, njihovih njiva.

Gledaju i čude se ogradama kojima se ograđuju hektari i hektari, pa i deseci hektara oranica. Gledaju i čude se, jer ograda na njivama nije bilo, *otkad je svita i vika*. A sada ih evo ima, i to žičanih. A unutar tih ograda zasadi lješnjaka. Doduše za sada još stidljivo, ali kako je krenulo moglo bi uskoro u svakom ataru biti na stotine hektara lješnjaka. Koliko je sada takvih hektara u Somboru službene statistike nema, ali oni koji ugovaraju takvu sadnju kažu da je to stotinjak hektara (u Srbiji oko 3.000). Ima onih proizvođača koji su krenuli s hektar-dva, ali i onih koji su lješnjak već zasadili i na 20-30 hektara. Na prvi, pravi rod čekat će godinama, ali su svoju računicu našli, jer kažu oni koji se time bave (ili preciznije propagiraju sadnju lješnjaka) da hektar lješnjaka po ostvarenom prihodu zamjenjuje 15 hektara kukuruza. I čemu se onda čuditi što će na plodnoj crnici, onoj bačkoj, sve više rađati maline i lješnjak.

I još jedna novina koju salašari gledaju i čude se. Čude se svojim novim susjedima čak iz dalekog arapskog svijeta, koji, tu pored njih, kupuju salaše. Za njih su oni svi jednostavno Arapi. Kažu dobri susjedi, koji prvo od temelja do krova, sve s ogradama i bademima preurede salaše koje su kupili. Pojave se u tim svojim novim kućama tek tu i tamo, onda odu i nema ih opet mjesecima. Ali nove salaše i kuće kupuju i dalje. Prvo Bezdanski put, Gradina, sada i Nenadić. Svoju šansu sada ima svatko tko ih želi prodati, ali u zabludi je svatko tko misli da će na prodaji debelo zaraditi, jer ovi novi kupci dobro znaju koliko što vrijedi i nisu spremni platiti ni dinara više. A što ih je dovelo u ovaj dio to se pitaju i sami salašari, strahujući da poslije kuća i salaša na red neće doći i kupovina zemlje.

Z. V.

Marija Radojčić,

vlasnica **Business Cafe** licence za Srbiju, proizvodnja i prodaja **friškog jazačkog sira**

Kroz poduzetništvo ljudi mogu pokazati najbolji dio sebe* Mali proizvođači nisu svjesni da moraju 3 posto svog proračuna ulagati u marketing

PROIZVODNJA

po tradicionalnoj recepturi

Tragom glasa o uspješnom obiteljskom poslu, usmjerenom na proizvodnju *friškog jazačkog sira*, put nas je odveo u Jazak, mjesto smješteno na padinama Fruške gore. Danas obitelj Radojčić ima zaokružen ciklus proizvodnje, zasnovan na tradicionalnoj tehnologiji. Posjeduju 16 krava za koje proizvode i hranu za njih, a potom od mlijeka proizvode 14 vrsta sireva, koji se rade po tradicionalnoj recepturi, ali uz jednu inovativnost. U tvrde sireve dodaju se razni dodaci, a kako tvrdi **Marija Radojčić**, vlasnica *Business Cafea* licence za Vojvodinu i članica obitelji koja proizvode svoje tvrtke marketinški predstavlja i prodaje, ono što njihove proizvode izdvaja od ostalih je proizvodnja za koju mogu potpuno garantirati. Jer sve je, od hrane koju jedu životinje do konačnog proizvoda, potpuno tradicionalno i prirodno. Bila je ovo prigoda da s Marijom razgovaramo i o *Business Cafeu*, konceptu koji već sedam godina funkcionira na teritoriju svih bivših republika Jugoslavije, a koji je potekao iz Zagreba.

Spojiti poduzetnike

Sama ideja o konceptu *Business Cafea* potekla je prije šest godina u Hrvatskoj, kada je prvi put organiziran na inicijativu **Kristine Ercegović** iz Hrvatske, s ciljem da spaja poduzetnike i da kasnije razvija njihove poslove:

»Kristina i ja smo se sasvim spontano upoznale na konferenciji *Nova energija*. U početku sam prisustvovala na nekoliko *cafea* da bih prošle godine otkupila prvu franšizu za Vojvodinu, a u siječnju i za cijelu Srbiju. Suradnja se nastavlja, širi i prostire i mi za sada lijepo surađujemo i sa Slovenijom, BiH i Makedonijom«, ističe Marija: »Sada se mi srećemo već 700. put na teritoriju raznih gradova. U Srbiji je do sada *Business Cafe* održan u Novom Sadu, Beogradu, Nišu i Zrenjaninu i interesantno je da iz tih društvenja poduzetnika stoji 20 milijuna eura sklopljenih poslova. Uvijek imamo po tri gosta koje ja intervjuiram u Srbiji, kolegica Kristina u Hrvatskoj i ostale kolege u regiji. Intervjuiramo ih i oni pričaju svoje uspješne poslovne priče iz kojih saznajemo kako poduzetništvo funkcionira na Balkanu. Iz njihovih priča se vidi da je sve to nekako realno i moguće. Ujedno, imamo razmjenu kontakata i uvijek primjenjujemo različite metode kojom se ljudi upoznaju i sklapaju poslove. To je ujedno i prigoda za degustaciju naših proizvoda (vina, sireva), tako da je to prilika da se, osim što razgovaramo, možemo i osobno uvjeriti u ono čime se oni bave, a ukoliko je hrana u pitanju, to i da probamo«.

Za sada *Business Cafe* funkcionira u sedam zemalja, a uskoro će se početi organizirati i u Beču: »Interesantno je da prilikom naših društvenja možemo dogovoriti i izvoz za ljude, jer je to danas najteži korak. Ima mnogo kvalitetnih proizvodnji i malih

proizvođača, koji nemaju uvjete da se izbore na tržištu. Kod nas sigurno dobiju taj *feed back* i to im mnogo znači u daljem razvoju.«

Obiteljske tvrtke su budućnost

U Jasku Marijina obitelj proizvodi nadaleko poznat *friški jazački sir*. Inicijativa je potekla od Marijinog mlađeg brata **Petra**, koji je oduvijek volio životinje, pa je riješio da napravi svoj posao. U početku je to bilo samo dvije krave. Danas ih je 16. Od mlijeka ova obitelj proizvodi svoje prepoznatljive sireve, na tradicionalan način:

»Smatram da su u današnjim uvjetima obiteljske tvrtke budućnost kojoj se trebamo okrenuti. Mi proizvodimo i hranu za ta grla, a od mlijeka pravimo sireve. Danas imamo 14 vrsta sireva koje radimo po tradicionalnoj recepturi, kao što su nekada još naše prabake radile. No, imamo jednu inovativnost. U tvrde sireve dodajemo razne dodatke i to tržište i ljudi vole. Mi želimo da naši kupci budu zadovoljni. Ono što nas izdvaja od ostalih to je što imamo proizvodnju za koju možemo u potpunosti garantirati. Od hrane koju životinje jedu, do konačnog proizvoda. S druge strane, imamo tradicionalan pristup u proizvodnji.«

Mjesečno proizvedu oko tonu sireva, a kupci ih kupuju direktno kod njih:

»Ako mislite ostati autentični, da vam se kupci vraćaju, morate imati konstantnu komunikaciju s njima. Mi nismo preveliki proizvođači. Još uvijek možemo iskontrolirati cijelu priču do kupca, s kojima izravno komuniciramo. Nekada im sireve isporučimo na kućnu adresu, a mnogi dolaze kod nas i kupuju i uvijek nam se vraćaju.«

Kako navodi, imaju suradnju i sa zemljama u regiji i često prijatelji dolaze i redovno kupuju sireve. Što se tiče izvoza, za sada još uvijek nisu stvoreni uvjeti:

»Imali smo ponudu na jednoj tržnici u Zagrebu gdje samo mali proizvođači izlažu svoje proizvode. Međutim, to su za sada još uvijek koraci koji zahtijevaju dodatni certifikat zbog Europske unije i mi još uvijek nismo spremni za to. To je sigurno nešto čime ćemo se baviti u budućnosti. Imamo lijepu suradnju s Hrvatskom, gdje često boravim; koristimo bundevino ulje koje nabavljamo u Osijeku, kao i druge vidove suradnje koje planiramo proširiti.«

Pokazati najbolji dio sebe

O položaju malih poduzeća u regiji, Marija kaže:

»Problem malih poduzeća je svugdje jednak i to je definitivno. Mali proizvođači nisu svjesni da moraju 3 posto svog proračuna ulagati u marketing. Mnogi smatraju da je to nepotrebno i često im je to nedostižno. Ali, moramo to u sebi osvijestiti, prvenstveno zarad postizanja većih cijena i boljeg plasmana na tržištu.«

I pored svih teškoća u privatnom poslu, ljudi danas sve više iz javnog sektora zbog obezvrijeđenog rada odlaze u privatni:

»Ljudi su danas sve svjesniji da trebaju nešto raditi kako bi mogli iskazati svoju kreativnost i da mogu imati svoju slobodu. Ali, moraju mnogo raditi. I zato svi ovi događaji koje mi organiziramo imaju za cilj da pokrenu u ljudima to što je najbolje. Jer ja mislim da kroz poduzetništvo ljudi mogu pokazati najbolji dio sebe. Ako zanemarimo birokraciju i naš neuređen sustav, biti poduzetnik znači i biti kreativac i neka vrsta umjetnika, jer iz ničega morate stvoriti nešto. A to je danas prava umjetnost.«

Suzana Darabašić

Tjedan u Srijemu

Izvjeshno zatvaranje PRIHVATNOG CENTRA

Novonastala situacija s migrantima u šidskoj općini nakon nemilog incidenta koji se dogodio prije desetak dana kada je migrant sa sjekirom ušao u kuću obitelji **Štimac** polako se smiruje. Nakon nekoliko prosvjeda građana održanih proteklog tjedna prikupljena je peticija s preko 2.500 potpisa kojima su građani zatražili od lokalne samouprave zatvaranje prihvatnog centra u Šidu. Situacija je sada u šidskoj općini stabilna. Pojačane su mjere sigurnosti, posebno u večernjim satima, a u akciji policije izvedenoj neposredno poslije nemilog incidenta privedeno je 204 ilegalna migranta, koji nisu bili evidentirani u prihvatnom centru u Šidu. Neki od njih su, prema riječima prvog čovjeka šidske općine **Predraga Vukovića**, odvezeni u Padinsku Skelu dok su ostali vraćeni u Preševo bez mogućnosti povratka u Šid. Incidenata s migrantima od tada u Šidu nije bilo, a posljednja informacija je da će prihvatni centar u Šidu ipak biti zatvoren. To je zaključak sa zajedničke sjednice Savjeta za sigurnost Općine Šid održane u ponedjeljak, 24. travnja, kojoj je, osim predstavnika lokalne samouprave, prisustvovao i državni tajnik u Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja dr. **Nenad Ivanišević**. Ideja je da se određeni broj migranata izmjesti iz Šida kako bi se na najbolji mogući način mogla kontrolirati cjelokupna situacija. Prihvatni centar u Šidu, prema njihovim riječima, u dogledno vrijeme će biti zatvoren, a građanima se garantira sigurnost u narednom razdoblju. Tom prilikom, sudionici sastanka zahvalili su se građanima šidske općine na strpljenju i razumijevanju i ispričali na dosadašnjim incidentnim situacijama. Generalni zaključak je da su se Srijemci ponašali sasvim korektno prema svim migrantima. Pokazali su da su pravi domaćini, koji poštuju svakog gosta, pa čak i u onim situacijama kada neki od njih i nisu poštivali njihovo gostoprimstvo. A takvih situacija je bilo bezbroj. Mnogima je laknulo kada su čuli vijest da će se prihvatni centar u Šidu uskoro zatvoriti. Ono što mnoge mještane šidske općine plaši, to je hoće li u narednom razdoblju biti još incidentnih situacija, s obzirom na to da migranti na ovom terenu ostaju u još dva centra. Lokalna vlast garantira sigurnost građanima i obećava da će učiniti sve da do takvih situacija ne dođe. U svakom slučaju, nije zgoreg biti na oprezu, sudeći po onome što su do sada pretrpjeli građani.

S. D.

**Maturalna ekskurzija u organizaciji
Hrvatskog nacionalnog vijeća**

HRVATSKA u pet dana

Vukovar, Zagreb, Plitvice, Korenica i Split destinacije su maturalne ekskurzije koje su učenici osmih razreda osnovne škole gdje se nastava odvija na hrvatskom jeziku obišli od 22. do 28. travnja. Hrvatsko nacionalno vijeće je prvi puta organiziralo ovakvu ekskurziju kojom je na lijep i ugodan način zaokružen jedan ciklus obrazovanja na hrvatskom jeziku. Odakle ideja, koji su ciljevi i koji su dojmovi s ekskurzije doznali smo od **Jasne Vojnić**, savjetnice predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća za razvojne projekte hrvatske zajednice u Srbiji.

»Priča o maturalnoj ekskurziji pokrenuta je na susretu ravnatelja svih srednjih škola koji je bio prošle godine u Bolu na Braču. Nekoliko ravnatelja je na tom susretu odmah predložilo da se nešto konkretno učini za Hrvate u Vojvodini. Tako je ravnatelj srednje škole i doma učenika u Korenici **Šimo Pavlović** predložio organiziranje jedne ekskurzije u kojoj će se obići nekoliko gradova Hrvatske, a smještaj i ishranu će osigurati učenički domovi u Hrvatskoj. Dogovorili smo da to bude maturalna ekskurzija i na neki način obilazak cijele Hrvatske. U organizaciji su pripomogli i ravnateljica doma učenika **Marije Jambrišak** u Zagrebu **Ljubica Banović** i ravnatelj učeničkog doma u Splitu **Mladen Kamenjarin**, a pridružio im se i ravnatelj ZKVH **Tomislav Žigmanov**, koji je posredovao obilazak gradskog muzeja u Vukovaru.«

Prvog dana ekskurzije učenici su posjetili Gradski muzej Vukovara koji se nalazi u kompleksu Dvorca *Eltz* – jedinstveni muzeološko-galerijski, znanstveni i multimedijски centar u kojemu se čuva i prezentira kulturna baština kao element nacionalnog identiteta i kontinuiteta života na ovom području, nakon čega je uslijedila kratka šetnja gradom i posjet križu podignutom u znak sjećanja poginulima u Domovinskom ratu. U Zagrebu su uz stručnog vodiča obišli Gornji grad i centar Zagreba te Zoo vrt u parku Maksimir. Naredna destinacija bila je Korenica te višesatni obilazak Nacionalnog parka *Plitvička jezera*. Ovo bogatstvo prirode nikog nije ostavilo ravnodušnim. Iako se sve bijelilo pod snijegom i bilo prohladno, doživljaj prirode bio je nezaboravan. Pretposljednji dan boravili su u Splitu, te konačno osjetili miris mora i zrake toplijeg sunca. Uz stručnog vodiča i u panoramskom autobusu obišli su Bačvice, Gripe, Arheološki muzej, Poljud, Galeriju Meštrović, Bene i Zvončac, te Dioklecijanovu palaču.

Budući da je »obrazovanje sve ono što ostane tek kad zaboraviš što si naučio u školi«, izuzetno je važno njegovati ovakve studijske ekskurzije. Uz sve ove znamenitosti, važnost su imala i ona večernja druženja uz tambure i nove prijatelje koje su tamo stekli.

»Osim činjeničnog znanja i kvalitetne izobrazbe koju su dobili svih ovih osam godina pohađajući nastavu na hrvatskom, dragocjeno je bilo vidjeti i sve one druge benefite koje ovdje ne možete a ne zamijetiti: snažna pripadnost skupini, osjećaj prihvaćenosti, sigurnosti, dobro odgojena djeca... Ovu potvrdu su nam dali i domaćini u sva četiri grada i dodatno pružili osjećaj da Hrvatska zaista brine o nama. A najvažnije od svega jest da su predložili da ovo postane tradicija i da su nam vrata učeničkih domova diljem cijele Hrvatske od sada uvijek otvorena«, zaključila je Jasna Vojnić, pokazujući nam prelijepe fotografije nasmijanih osmaka s prve maturalne ekskurzije po Domovini.

B. I.

Posjet VARAŽDINSKOJ županiji

pročelnik Miroslav Huđek. Predstavljeni su im županijski projekti iz područja obrazovanja i podijeljeni prigodni darovi (ruksaci, majice i bilježnice). Učenici su zatim posjetili Glazbenu školu gdje im je priređen koncert, u Hrvatskom narodnom kazalištu su pogledali pripremu jedne predstave, a posjetili su i Prvu gimnaziju u ovome gradu. Posjetili su zatim i Gradski muzej Varaždin u Starom gradu, palaču Sermage i izložbu posvećenu **Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom**.

Drugoga dana učenici su se u trosatnom obilasku upoznali s poviješću dvorca Trakošćan, njegovim izložbenim postavkama i poviješću plemićke obitelji **Drašković**. Na

Projekt *Upoznaj domovinu*, kojim se učenici iz Srijemske Mitrovice koja uče hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture upoznaju s ljepotama i kulturno-povijesnim nasljeđem Hrvatske započeo je 2011. godine. Do sada su djeca uzrasta od 5. razreda osnovne do 4. razreda srednje škole kroz šest ekscurzija upoznala sa Zagrebom, Primorsko-goranskom, Osječko-baranjskom, Dubrovačko-neretvanskom i Splitsko-dalmatinskom županijom.

Ove godine organizirana je 19. i 20. travnja ekscurzija u Varaždinsku županiju, gdje su se djeci iz Srijemske Mitrovice priključili i učenici iz Petrovaradina.

Projekt je ostvaren zahvaljujući suradnji Hrvatskog nacionalnog vijeća, HKC *Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice i pročelnika Upravnog odjela za prosvjetu kulturu i sport Varaždinske županije **Miroslava Huđeka**. Učenici su posjetili Županijsku palaču u Varaždinu i upoznali se s bogatom poviješću ovoga kraja, a ugostili su ih župan **Predrag Štromar** i

koncu, krenulo se put Zagreba te su obišli i centar glavnoga grada, Kaptol i Gradec nakon čega je uslijedio povratak kući.

S. D.

Pun kofer knjiga u HMI

ZAGREB – U sklopu ovogodišnje *Noći knjige* u Hrvatskoj, u Hrvatskoj matici iseljenika je u ponedjeljak održan okrugli stol pod nazivom *Pun kofer knjiga*, čiji je program bio posvećen novijim knjigama o izvandomovinskim Hrvatima. Među ostalim, bilo je riječi i o knjigama koje se tiču Hrvata u Srbiji. Dr. sc. **Milana Černelić** je tako govorila o izazovima s kojima se susrela pišući

knjigu *Bunjevci – ishodišta, sudbine, identiteti* iz 2016., dok je povjesničarka umjetnosti **Olga Šram** govorila o monografiji *Slikar Stipan Kopilović 1877. – 1924.* autora **Bele Durancija**. Profesor hrvatskog jezika i književnosti **Vladan Čutura** govorio je o književnim djelima **Nevena Ušumovića** i **Ivana Vidaka**.

U sklopu programa priređena je i izložba recentne nakladničke djelatnosti hrvatskog iseljenništva i manjina iz četrdesetak zemalja svijeta. Cilj *Punog kofera knjiga* u HMI bio je potaknuti sustavno čitanje knjiške produkcije Hrvata izvan Hrvatske i knjiga o njima, uz rušenje stereotipa u javnosti da se u tom segmentu ne događa ništa značajno.

Urbani Šokci 12 u Osijeku i Plavni

OSIJEK/PLAVNA – Međunarodni stručno-znanstveni skup *Urbani Šokci 12* s temom *Šokačka i bunjevačka kulturna baština – kulturni kapital, baštiniči i vlasnici* bit će održan idućeg tjedna, 5. i 6. svibnja, u Osijeku i Plavni. Osječki dio programa bit će održan u petak, 5. svibnja, u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici, s početkom u 16 sati. Nastavak skupa je sutradan, 6. svibnja, u Plavni, u mjesnom Vatrogasnom domu, s početkom u 10 sati.

Na skupu će sudjelovati znanstvenici, stručnjaci i kulturni djelatnici iz Hrvatske, Mađarske i Vojvodine koji će o temi kulturne baštine progovoriti s različitih motrišta. Organizatori skupa su *Šokačka grana* iz Osijeka, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj iz Pečuha i *Vinkovačkih šokačkih rodovi*.

Pisme, bande, ljudi na HRT1

ZAGREB – Nakon subotičke premijere, dokumentarna serija *Pisme, bande, ljudi* nastala u produkciji Hrvatske radio televizije bit će prikazana na prvom kanalu te televizije (HRT1). Serijal ima tri epizode, a prva je na programu u četvrtak, 4. svibnja, u 11 sati. Druga dva nastavka bit će prikazana 11. i 18. svibnja na HRT1 također od 11 sati.

Ova trodijelna dokumentarna serija upoznat će nas s prošlošću i sadašnjošću glazbe za tambure u Subotici i okolici, odnosno kod Hrvata Bunjevaca, tijekom proteklih sedamdesetak godina. Prva epizoda bavi se značajem i utjecajem školovanog, profesionalnog subotičkog glazbenika **Pere Tumbasa Haje** na tamburaše Subotice i okolnih sela, u razdoblju od '40-ih do '60-ih godina 20. stoljeća, istražujući pritom repertoar, stil i društvene okolnosti tamburaške svirke tog vremena.

Režiju potpisuje **Branko Ištvančić**, scenaristi su **Aleksej Pavlovsky** i **Ištvančić**, a narator je **Zlatko Romić**.

Dani A. G. Matoša i Josipa Andrića

PLAVNA – IX. dani A. G. Matoša i Josipa Andrića bit će održani idućeg vikenda, 6. i 7. svibnja, u Plavni. Manifestacija počinje u subotu 6. svibnja, u 9 sati, otvorenjem Likovne kolonije u Vatrogasnom domu Plavna. Od 15 sati u istom prostoru bit će održane radionice za djecu.

Sutradan, u nedjelju 7. svibnja, u 9.30 sati bit će služena sveta misa u župnoj crkvi Svetog Jakova, a u 11 sati predviđeno je otvorenje izložbe u povodu 50. obljetnice smrti **Josipa Andrića**. Poslijepodne, u 16.30 sati, bit će otvorena izložba radova nastalih na Likovnoj koloniji, nakon čega od 17 sati slijedi svečana akademija. Organizator manifestacije je mjesni HKUPD *Matoš*.

Izložba Ruže Tumbas u Subotici

SUBOTICA – Izložba radova subotičke amaterske slikarice **Ruže Tumbas**, u povodu 60. obljetnice njezina likovnog stvaralaštva, bit će otvorena u idući ponedjeljak, 8. svibnja, u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Postav je podijeljen u šest cjelina: *Salaši, Pejzaži, Staze u šumama, Cvijeće, Detalji grada Subotice* i *Mrtva priroda*. Otvorenje izložbe je u 18 sati. U programu otvorenja sudjeluju mladi tamburaši te recitatori. Izložbu organizira HLU CroArt iz Subotice, a izložena djela moći će se pogledati do 14. svibnja.

Bački zborovi u Novom Sadu

BAČ – Gradski zbor *Neven* i Mješoviti zbor *Santa Maria* koji djeluje pod okriljem franjevačke crkve u Baču nastupili su na Prvom međunarodnom festivalu zborova trećeg doba *Život je pjesma*, koji je održan 21. travnja u Novom Sadu, u svečanoj dvorani Dvorca *Egység*. Zborovima je ravnao **David Bertran**, profesor osnovne glazbene škole u Bačkoj Palanci.

I. T.

Kalendar manifestacija na sajtu ZKVH-a

SUBOTICA – Predstavnici hrvatskih udruga kulture u Srbiji utvrdili su kalendar stalnih manifestacija u 2017. godini koji je dostupan na internetskoj stranici Zavoda – www.zkvh.org.rs.

U kalendar su ušle manifestacije koje se redovito održavaju, te već imaju ustaljeno vrijeme održavanja u okviru programskih aktivnosti udruga. Kalendar pomaže bolje planiranje i koordinaciju postojećih kulturnih događaja te izbjegavanje nepotrebnih preklapanja.

Zagrebačka modna dizajnerica Izabela Kečan na Serbia Fashion Weeku

STIL mora biti UNIKATAN

Ovogodišnji *Serbia Fashion Week* (SFW) otpočeo je u ponedjeljak modnom revijom u samom središtu Novoga Sada, gdje su manekeni i manekenke prošetali kreacije dizajnera iz 30-ak zemalja svijeta.

Izabela Kečan mlada je zagrebačka dizajnerica koja je na protekla dva SFW-a pokupila sve simpatije, sa svojim revijama – *Bijelo* i *Crno*. Studentica je druge godine dizajna, a njena prva revija ikada bila je humanitarnog karaktera. Njen stil najbolje opisuju riječi »jednostavno i elegantno«, a u razgovoru s njom saznajemo tko joj je najveći uzor, kako je to biti dizajnerica, kao i kako izgleda modna scena u Hrvatskoj.

O stilu govori općenito, ali smatra da mora biti unikat: »Stil je po meni nešto što nosiš sa karakterom i s odjećom. Smatram da je to nešto što sam stvaraš, sam oblikuješ, te bi on morao biti jedinstven«, objašnjava Izabela.

Što su najbolje, a što najgore stvari s kojima se susrećete kao dizajnerica?

Najgore stvari su društvene mreže, zato što većina cura tamo vidi uređene slike kreacija za koje smatraju da im stoje isto ona-kako stoje modelima koje namjeste za to slikanje. To mi je veliki problem, jer onda očekuju od mene puno, a to ne izgleda u stvarnosti tako. Onda pokušavam kroz razgovor s njima doći do toga da shvate da se to može izvesti, ali da se prema njihovom tijelu mora malo preoblikovati. Što se tiče pozitivnih stvari, meni je, iskreno, najljepše kada obučem curu u svoju kreaciju i kada se ona nasmije. Kada ti nešto napraviš sa svojim rukama i kada se nekome to sviđa, dobiješ najveći poklon koji možeš imati na ovom svijetu kada si dizajner.

Koji modni brend, po Vašem mišljenju, ima najbolji stil?

Od dizajnera jako volim **Chanel**, jer je po karakteristikama, odjeći i po svemu jako slična meni. Ja sam uvijek govorila da sam reinkarnacija toga, jer spaja stil koji je nespojiv i mijenja granice stila i ukusa. Poštujem kad je dizajner dosljedan svojoj ideji, ali se kreće u skladu s vremenom.

Revija na Serbia Fashion Week drugi puta – koliko je to značajno za Vašu karijeru?

Kada sam dobila mail prvi put, bila sam oduševljena zbog toga što su me pozvali. Rijetko kome se pruži prilika da izlaže vani na otvorenom. Zaista sam presretna što sam ponovno došla i što mi se pružila mogućnost da budem dio ovoga.

Kakvu ste kolekciju odabrali prikazati na ovogodišnjem SFW-u?

Kolekcija se zove *Crno*. Koristila sam puno čipke i ovaj put sam se malo poigrala s remenima, perlicama i sa svim tim dodacima. Napravila sam sedam različitih modela koji mogu biti za nešto određeno, ali i ne moraju. Zapravo mi je zanimacija bila igra s tim padom haljine, jer sve haljine su na neki svoj način pričale priču, ali su opet bile dosljedne sebi. Kad su se manekenke obukle i okupile oko mene rekla sam: »Vau, stvarno ste ono ... nemam riječi«. Zadovoljna sam kolekcijom i svime šta sam napravila, evoluirala sam.

Što za Vas znači biti uspješan u ovom poslu?

Stvarati nosive stvari.

Kako se Hrvatska odnosi prema modi?

O hrvatskoj sceni baš ne znam puno, jer nisam baš na njoj. Možda i jesam, ali u nekim užim krugovima i evo, čekam neku priliku da izlažem i tamo. Mislim da je kod nas problem to što dizajneri ne znaju stvoriti sami svoju odjeću. Oni su više naviknuti nacrtati svoju skicu i dati nekome da to napravi. Trebaju znati kako će se to na nekome kretati, i u krajnjem slučaju, kad nešto pukne u backstageu i znati to popraviti. Ovako je to igra na slijepo. Ti modi zapravo možeš pristupiti na normalan način bez da si dizajner ili maneken, što možda kod nas nije toliko često slučaj, jer većinom se moda vrti samo oko slavnih osoba i to je nažalost problem. Onda većina nas nema priliku prikazati, niti izložiti nešto.

Kada biste mogli birati bilo koju osobu na svijetu da dizajnirate odjeću za nju, koja bi to osoba bila?

Beyonce. Obožavam ju, prekrasna je žena i mogla bih je obući, jer je po svim svojim mjerama prava žena.

Gdje očekujete sljedeću reviju brenda Design by Izabela Kečan?

Što je pista veća, ja sam sretnija, gdje god bila.

Dajana Marković

U Subotici predstavljen roman Milovana Mikovića *Otići nekamo*

Kronika patnje za **NESTAJANJEM** dobrote i ljepote

Bogatim opusom subotičkog književnika i urednika **Milovana Mikovića** nedavno se pridružio i znakovito naslovljeni roman *Otići nekamo* objavljen u nakladi Matice hrvatske Subotice. Dio je to njegove trilogije *Limes*, velikog projekta najavljenog još devedesetih godina prošloga stoljeća i građenog desetljećima. Ovo djelo svojevrsna je kronika promjene, preciznije urbicida jednoga grada, konkretno Subotice iliti Slobodnog kraljevskog kotar-grada kako ga se u knjizi naziva. Svoje prvo predstavljanje javnosti roman *Otići nekamo* doživio je u utorak u subotičkoj Gradskoj knjižnici.

Naizgled nespojivi fragmenti

Po riječima urednika časopisa *Rukovet* **Boška Krstića**, roman *Otići nekamo* je »kronika patnje za nestajanjem dobrote i ljepote i nastajanja zla.« Dodao je i da je ta knjiga poput Subotice, »eklektična, s intarzijama različitih, naizgled nespojivih fragmenata.«

On je naveo i da taj roman, ovakav kakav je stigao pred nas, odaje piščeve metamorfoze, dileme i grozničavo traganje za smislom svega što se događalo, prvo prebiranjem i odgonetanjem vlastitih uspomena, a onda i saslušavanjem samoga sebe kao sudionika događaja kojima je bio svjedok ili sudionik.

»Svakako novo i uzbuđujuće štivo. Bez obzira kakvo će uzbuđenje izazvati u svakom čitatelju ponaosob«, zaključio je Krstić.

Uzmak pred primitivizmom

Recenzent i lektor romana *Otići nekamo* **Zlatko Romić** je ovu knjigu okarakterizirao kao »tešku i oporu«. To je roman dnevničkog, biografskog i autobiografskog karaktera, roman u kojem svojim načinom pisanja, autor poziva čitatelja na dijalog.

»Miković u romanu konstatira činjenice, a odgovori se daju nazrijeti. Jedna od, po meni, ključnih rečenica odnosi se na sljedeće: nije ključno hoće li se propast dogoditi već kada će se zbiti? U toj rečenici prepoznao sam mnogo toga, tu kronologiju ne samo transformacije, nego i propadanja Subotice, uzmarka jedne urbane svijesti pred primitivizmom koji je dominantan«, rekao je Romić.

Autorova preispitivanja, kako je ukazala profesorica književnosti **Klara Dulić**, protežu se od početka do kraja romana.

»On smatra kako potreba za govorenjem niče istodobno kada i za šutnjom, te sila jednog neminovno potiskuje drugo. Odnos pisca prema književnosti i svom djelu odnos je u kome nema pobjednika. Djelo zahtijeva biti napisano, gotovo kao da se piše samo, bez pristanka i ovlaštenja pisca, a, ipak on gonjen nekom silom, sudjeluje u njegovu stvaranju«, rekla je Dulić.

Dodala je i da je roman bogat intertekstualnošću, što se očituje na početku svakog poglavlja gdje se daju citati mnogih poznatih pisaca, počevši od biblijskih knjiga do suvremenih autora.

Nenalaženje odgovora

Na kraju večeri publici se obratio i autor Milovan Miković koji se u svojem izlaganju osvrnuo na sudbinu čovjeka, ali i knjige u vremenu postmoderne, a u kontekstu tema kojima se bavi u romanu *Otići nekamo*.

»Suvremeni se kapitalizam adaptirao u mrežnoj društvenoj konfiguraciji, ne pitajući za cijenu – rušeći vjeru, naciju, obitelj i školu. Dočim sve veći broj osoba ovisi o ekranu, ostajući u stanju osobne i socijalne nezrelosti, zbunjeno se i kaotično krećući između razdrobljenih institucija, ne nalazeći odgovora na pitanje – kamo sada poći? Jer jedno je očito – valja nam svima otići nekamo«, kazao je Miković.

Moderatorica ove književne večeri bila je **Nevena Mlinko**.

D. B. P.

Pola stoljeća stvaralaštva

Milovan Miković ove godine obilježava 50 godina stvaralaštva, odnosno od objavljivanja jedne pjesme u časopisu *Rukovet*. Tim povodom, ravnatelj Gradske knjižnice **Dragan Rokvić** uručio mu je dar.

**Prepekovo proljeće
u Novom Sadu**

PJESNICI – vječno treptanje U SVIJETU

Šaljivi monolog

Petrovaradinski skladatelj, književnik, prevoditelj, likovnjak, knjižničar **Stanislav Prepek** (1900. – 1982.) cijeli je život posvetio umjetnosti, a njegovo djelo slavimo i danas. Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo iz Novoga Sada nosi njegovo ime, a članovi te udruge organiziraju, među ostalim, i manifestaciju koja nosi naziv *Prepekovo proljeće*. Ovogodišnje *Prepekovo proljeće* održano je u subotu u Malom amfiteatru na SPENS-u.

Nova zbirka

Okosnicu programa činilo je predstavljanje zbirke *Prepekovo proljeće 2016.*, koja je skup pjesničkih ostvarenja članova Književnog kluba HKUPD-a **Stanislav Prepek** i njihovih kolega iz Hrvatske, a nastalih u protekloj godini. Pjesme su, kako su autori istaknuli, skup individualnih tjeskoba, težnji, snova i ljubavi, gdje prije svega u ponekim dominira i element nostalgčnosti.

U svom pozdravnom govoru konzulica prvog razreda RH u Subotici **Evica Milanović** pročitala je stihove **Antuna Branka Šimića**: »Pjesnici su čuđenje u svijetu. Oni idu zemljom i njihove oči velike i nijeme rastu pored stvari. Naslonivši uho na čutanje što ih okružuje i muči pjesnici su vječno treptanje u svijetu«. Pozdravila je prisutne i poručila kako se nada da će toga treptanja biti još dugo.

Bila je ovo prilika i da čujemo pjesnike kako kazuju poeziju iz spomenute zbirke. Čuli smo i goste iz Hrvatske, koji su također izdali svoje pjesme u ovoj knjizi, a jedan od njih **Franjo Nagulov** je kazao kako mu je velika čast doći na ovu manifestaciju i da se nada da će ova suradnja biti nastavljena. O zbirci je govorila **Dragana V. Todoreskov**, koja je i urednica izdanja i istaknula kako je vrlo ponosna na sve članove Književnog kluba, a posebno na novu ediciju pojedinačnih izdanja njegovih članova pod nazivom *Prepekovi pjesnici*. O zbirci pjesama *Prepekovo proljeće 2016.* govorili su i njeni recenzenti mr. **Pavel Domonji** i vlč. **Marko Kljajić**.

Dramski dio programa je nasmijao publiku, a u njemu je voditeljica *Prepekove* dramske sekcije **Branka Dačević** izvela monolog po tekstu **Branislava Miroslava Tomlekina**.

»To je malo karikirano, **Sisi** i njezine prijateljice **Disi** i **Visi** hoće da budu u trendu, da budu *in*. U toj nekoj svojoj želji ispadnu i smiješne. Tu se vidjelo da Sisi ne barata stručnim izrazima, a želi biti netko i nešto«, objasnila je Dačević i rekla da su namjerno odabrali komad koji nije u svezi s tematikom ove večeri i da su željeli time provjeriti reakciju publike ne bi li im to pomoglo u daljnjem radu sekcije.

U programu su sudjelovali i ostali članovi udruge *Stanislav Prepek*, te je njihova ženska pjevačka skupina otpjevala odabrane pjesme iz svog repertoara, pretežno one iz Dalmacije, Međimurja Podravine i Slavonije.

Jedinstven pjesnički prostor

Manifestaciji su, među ostalim, prisustvovali i predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata te Koordinacijskog odbora Društava za jezike, književnost i kulturu iz Novog Sada. Ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** istaknuo je kako je dobro što se, kad je u pitanju manifestacija *Prepekovo proljeće*, stvara veza prema književnom životu u Hrvatskoj, odnosno što se objavljuju djela pjesnika koji dolaze mahom iz Slavonije i Baranje.

»To je isto tako važna gesta, jer se na taj način zapravo svjedoči da je hrvatski pjesnički prostor jedinstven. Kada je u pitanju *Prepekovo proljeće* dobro je što se na tome planu istrajava i za poželjeti je da se i nadalje na ovako kvalitetan način radi, okuplja i prezentira pjesničko stvaralaštvo«, dodao je Žigmanov.

Na koncu programa, predsjednik HKUPD-a **Stanislav Prepek Krešimir Tkalac** je gostima iz Hrvatske te donatorima Društva uručio zahvalnice, zahvalivši se svima koji su svojim prisustvom na manifestaciji dali potporu njihovoj udruzi.

Dajana Marković

Uskrсни koncert subotičkog zbora *Sveta Cecilija*

Slaviti Boga PJESMOM

Zbor *Sveta Cecilija* iz Franjevačke crkve, koji vodi zborovođa i dirigentica sestra **Mirjam Pandžić**, i ove je godine priredio tradicionalni uskrсни koncert koji je održan u srijedu, 19. travnja u Franjevačkoj crkvi Svetog Mihovila Arkandela u Subotici.

U prvom dijelu koncerta zbor je izveo uskršne skladbe **Lászla Halmosa**, **Milana Asića**, o. **Kamila Kolba**, dr. **Josipa Andrića**, **Božidara Antonića** i **Margite Cetinić** uz orguljsku pratnju zborovoditeljice sestre Pandžić. Nakon orguljskog intermezza, zbor je uz pratnju Subotičkog tamburaškog orkestra pod ravnanjem **Marijane Marki** izveo dvije skladbe iz zbirke *Cithara octochorda*, skladbe o. **Fortunata Pintarića**, o. **Petra Kinderića**, a koncert završio skladbom **Karla Adamića** *Radujte se kršćani*.

Iako zbor djeluje pod imenom *Sveta Cecilija* 5 godina, ovo je njihov 27. uskrсни koncert uz pratnju Subotičkog tamburaškog

orkestra. Članovi zbora *Sveta Cecilija* pjevaju nedjeljom na misi u Franjevačkoj crkvi, kao i u drugim svečanim prigodama, a svake godine priređuju uskrсни i božićni koncert. Franjevci su otvorili svoja vrata za zbor i pjesmu pod vodstvom iskusne s. Mirjam, a suradnja zbora i sestre Mirjam sa Subotičkim tamburaškim orkestrom je dugogodišnja. U ovoj godini zbor ne broji jubileje pjesnika i skladatelja, već nadasve želi slaviti Boga pjesmom.

N. S.

Posjet članova *CroArt*-a Vinkovcima

Upoznavanje **BAŠTINE** sunarodnjaka

Skupina članova Hrvatske likovne udruge *CroArt* boravila je 21. i 22. travnja u Vinkovcima, kao gosti tamošnjeg Tehničkog učilišta. Zahvaljujući gostoprimstvu ravnatelja škole **Ante Galea** nastavlja se suradnja započeta prije četiri godine s institucijama i ljudima iz Vinkovaca gdje važno mjesto zauzimaju i Društvo likovnih umjetnika u Vinkovcima, te Građansko društvo *Moji Vinkovci*.

Prvoga dana posjeta gosti iz Subotice imali su prilike upoznati se s gastronomskim specijalitetima kulinara iz pet gradova u Hrvatskoj. U pitanju je manifestacija Hrvatski kuharski kup *Zlatna jabuka* koji je održan trinaesti put.

Drugoga dana Subotičani su posjetili Galeriju likovnih umjetnosti *Slavko Kopač* te Gradski muzej. U Galeriji je u pripremi stalni postav poznatog vinkovačkog slikara rodom iz toga kraja, koji je kasnije učio, živio i radio u Parizu, te se vratio u rodne Vinkovce. S druge strane, postav u muzeju uz ostalo, prikazuje život na području Vinkovaca od vremena prije sedam tisuća godina, od kada datira stanovita posuda nađena u samom središtu toga grada. Na njoj su ucrtana sazvežđa pomoću kojih su praćena godišnja doba, u cilju aktivnosti u poljodjelstvu. Posebnu pozornost izaziva postav o životu i povijesti Šokaca, koja zauzima cijeli jedan kat muzeja.

Posjet Vinkovcima dio je realizacije planova koji su uvršteni u godišnji plan aktivnosti udruge *CroArt*.

»Posjeti galerijama i muzejima u velikoj mjeri omogućuju osobno usavršavanje i obogaćivanje svakog slikara i člana *CroArt*-a. Ovakve aktivnosti će se i dalje njegovati u našoj udruzi«, kaže predsjednik udruge **Josip Horvat**.

U isto vrijeme nastavak je to suradnje Hrvata s obiju strana Dunava u cilju čuvanja nacionalnog identiteta i njegovnja kulturne baštine, dodaje Horvat.

Uzvratni, subotički posjet članova udruge *Moji Vinkovci*, vinkovačkih slikara i predstavnika tamošnjeg Tehničkog sveučilišta dogodit će se krajem svibnja.

S. J.

Uskrsni koncerti subotičkog Katedralnog zbora *Albe Vidaković*

U subotičkoj katedrali Svete Terezije Avilske 23. travnja održan je Uskrsni koncert. U programu su sudjelovali Katedralni zbor *Albe Vidaković*, Katedralni zbor *Sveta Terezija*, solisti **Emina Tikvicki** (mezzosopran) i vlč. **Dragan Muharem** (bas), te mr. **Kornelije Vizin** za orguljama. Ansambлом je ravnao katedralni orguljaš i zborovođa **Miroslav Stantić**. Program koji je slijedio tematiku svetog vazmenog trodnevlja i Uskrsa, obuhvatio je djela širokog stilskog spektra, od renesanse do skladbi nastalih u 21. stoljeću.

Tako su se na programu našle skladbe **Gallusa** (*Evo kako umire pravednik*), **Pitonija** (*Laudate Dominum*), **Liszta** (*O ifjuk, lányok*), **Halmosa** (*Kyrie iz Misse e sole*), **Albe Vidakovića** (*Magnificat*), **Milana Asića** (*Vazmeni psalam i Omnia omnibus*), **Stanislava Prepreka** (*Isuse, Bože moj*), **Atlije** (*Velik je Gospod Bog*) i **Antonića** (*Terra tremuit*).

Značajno je reći da su program obogatile i dvije skladbe nastale za potrebe ovog zbora koje su za ovogodišnje vazmeno trodnevlje napisali član zbora **Bela Anišić** i zborovođa Miroslav Stantić, studenti glazbenih akademija u Novom Sadu, odnosno Beogradu. Skladbe *Oče, u ruke tvoje* i *Ubi caritas* Miroslava Stantića, te *Prijevori* Bele Anišića ovim su obogatile liturgijsku i koncertnu literaturu katedralnog zbora. Koncertom se katedralni zbor prisjetio i 100. godišnjice rođenja **Milana Asića**, čiji je cjelokupni opus sakralne glazbe nastao za potrebe Katedralnog zbora *Albe Vidaković*.

Koncert s istovjetnim programom je dva dana prije, 21. travnja, održan i u crkvi Presvetog Trojstva u Selenči. Naime, na poziv selenčanskog župnika **Siniše Tumbasa Loketića**, koji je i na ovaj način želio obogatiti uskrsno raspoloženje svojih župljana, zbor je u punoj crkvi priredio koncert. Brojna publika kako u Selenči, a unatoč hladnom vremenu i u Subotici, prepoznala je uzlaznu putanju katedralnog zbora, kako tehnički i interpretativno, tako i po stilskom izvođenju te nagradila zbor i soliste dugim pljeskom, na što je zbor uzvratio s dva bisa.

N. S.

ISKRA uskrsne RADOSTI

Blagoslovom žita počela **DUŽIJANCA**

Sveti Marko, pisac jednog od četiriju evanđelja, štuje se kao zaštitnik polja, vinograda i usjeva, zatim kao zaštitnik zidara, građevinskih radnika, staklara, pletača, pisara, odvjetnika, a njemu se utječe i protiv nevremena, tuče, munje... Blagoslov žita na blagdan sv. Marka drevni je obred Katoličke Crkve, taj obred revno njeguju i ovdašnji bunjevački Hrvati. Ujedno, tim obredom počinje i njihova najveća kulturna manifestacija *Dužijanca*.

Ovogodišnje slavlje Blagoslova žita održano je utorak, 25. travnja, u Đurđinu. Slavlje je započelo svetom misom u mjesnoj

crkvi Svetog Josipa Radnika koju su predvodili mons. **Andrija Anišić** i vlč. **Miroslav Orčić**. Poslije svete mise održana je procesija od crkve do njive, uz pjevanje *Litanija Svih svetih*. Blagoslov žita bio je na njivi na kojoj se planira održati ovogodišnje *Takmičenje risara* ali i pojedini drugi sadržaji iz programa *Dužijance 2017*.

Dužijanca se ove godine održava čak 107. put. Manifestacija traje do kraja kolovoza, a u sklopu nje i ove je godine planirano više od 20 programa u Subotici i okolnim selima u kojima Hrvati žive u značajnijem broju. Organizator manifestacije je Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*.

H. R.

Donacija Caritasa Srijemskoj Mitrovici

Gradonačelnik Srijemske Mitrovice **Vladimir Sanader** potpisao je prošlog četvrtka ugovor s predstavnicima *Caritasa* za Srijem o realizaciji projekta *Smanjivanje rizika od elementarnih nepogoda*. Srijemska Mitrovica izabrana je da bude među nekoliko lokalnih samouprava u kojima će se realizirati spomenuti projekt, za koji je donator

Uređivanje kanalske mreže

Caritas Austrija. Donacija vrijedna 300.000 dinara omogućit će čišćenje dva kanala: Radničko vrelo u naselju *Mala Slavonija* i kopanje i osposobljavanje kanala u Šašincima.

»Projekt je nastao poslije poplava 2014. godine kada smo završili s urgentnim situacijama. Uvidjeli smo na terenu da je neophodna edukacija stanovništva u smislu kako se trebaju ponašati upravo u urgentnim situacijama. Projekt se odvija u dvije faze. Prva faza je edukacija stanovništva po općinama, a druga, paralelna faza je edukacija djece u školama. Edukacije se provode već dvije godine u kontinuitetu u osnovnim školama u onim gradovima koji su izrazili volju da to čine. Do sada smo uradili dva vjetrozaštitna pojasa u Srijemu, jedan u Šidu, drugi u Golubincima, a održali smo i veći broj edukacija stanovništva u Zemunu, Čereviću i Šidu. U Srijemskoj Mitrovici započnemo s čišćenjem kanala, a u planu nam je i čišćenje divljih deponija po selima u Srijemu«, istaknuo je u ime *Caritas* za Srijem **Petar Dujć**.

Do sada se u ovome gradu dosta uradilo na održavanju kanalske mreže, ali i na kopanju novih i čišćenju postojećih kanala:

»Ovaj projekt što *Caritas* radi iznimno je važan s aspekta prevencije i mijenjanja svijesti naših građana da su kanali tu zato što su potrebni, a ne zato što smetaju. Kanali služe da prime višak vode, kako ta voda ne bi završila u njihovim dvorištima ili kućama«, istaknuo je Sanader.

Radovi na uređenju kanalske mreže trebali bi biti završeni već ovih dana. Uz osnovni cilj – smanjivanje rizika od elementarnih nepogoda ideja je da se preko ovog projekta unaprijedi regionalna suradnja i implementiraju konkretne akcije u lokalnim zajednicama širom Srbije.

S. Darabašić

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Susret na putu u EMAUS

Liturgija treću vazmenu nedjelju nastavlja izvještavati o tome kako su se Isusovi učenici osjećali nakon njegove smrti, te kako se sve mijenja poslije spoznaje da je on uskrsnuo. Ove nedjelje opisan je njegov susret s dvojicom učenika iz Emausa (usp. Lk 24, 13-35).

Poteškoće s vjerom

Dva učenika iz Emausa su, kao što su i apostoli u početku bili, duboko razočarana načinom na koji je Isus završio svoj život. I oni smatraju to porazom zbog kojeg gube vjeru i napuštaju Jeruzalem, te se vraćaju u svoje rodno mjesto. Vjerovali su da je Isus od Boga obećani Mesija, zato nisu mogli prihvatiti tragičan završetak njegovog života. Prema uvjerenjima mnogih Mesija nije mogao umrijeti tako ponižavajućom smrću, niti je mogao doživjeti takav neuspjeh, kakav je, prema njihovom mišljenju doživio Isus. Veliko razočaranje priječilo je ovu dvojicu da povjeruju u vijesti o Isusovom uskrsnuću, koje su do njih došle, pa bez obzira na to što su čuli, povratkom u Emaus okreću leđa svemu što su s Isusom proživjeli i što su od njega naučili.

Na tom putu povratka prijašnjem životu sreću stranca kojem povjeravaju svoje razočaranje. Stranac im pokušava protumačiti protekle događaje i objasniti smislenost Isusove smrti na križu kao dio Božjeg spasenjskog plana, koji je još po starozavjetnim prorocima najavljen. Kada su stigli do Emausa, učenici su pozvali stranca da ostane kod njih jer im je u njegovom društvu bilo ugodno. I dok su zajedno blagovali, u trenutku lomljenja kruha otvoriše im se oči te prepoznaše svog uskrslog Učitelja.

Bog je uvijek prisutan

Dok je putovao s dvojicom učenika u Emaus, Isus ih nije korio zbog njihove nevjere, već im je poukom pokušao rasvijetliti sve ono zbog čega je njihova vjera potonula. Nije ih prisiljavao da prihvate ono što on govori nego ih je strpljivo poučavao. A pošto su poželjeli ostati s njim, dopustio im je da ga prepoznaju. No, kada se to dogodilo, iščezao je. Učenici ga nisu više mogli zadržati. Ipak, ostao im je trenutak spoznaje da su susreli Uskrslog, trenutak koji je preobrazio njihovu vjeru i od kojeg će nastaviti živjeti i svjedočiti.

Naš vjerski put često sliči putu dvojice učenika iz Jeruzalema u Emaus. Dogodi se da su naša očekivanja jedno, a ispadne drugačije. To nas obeshrabri i razočara, nekada do te mjere da okrećemo Bogu leđa. Iskustvo ove dvojice učenika uči nas da je Bog u najtežim trenucima s nama, hoda s nama kroz naš život, ne napušta nas. Mi ga tada ne vidimo, mislimo da nas je napustio i ostavio nas same. Moramo znati: Bog nikada čovjeka ne napušta, posebno ne onda kada mu je najteže. Upravo u takvim situacijama Bog strpljivo hoda s čovjekom, bdije nad njim i čeka da ga se čovjek sjeti i potraži ga. Zato se često događa da ljudi dožive obraćenje u najtežim životnim situacijama ili ponovo otkriju vrijednost vjere te obnove svoj odnos s Bogom. Tako obnovljena vjera oslobađa se isključivo ljudskog načina razmišljanja i otvara se Božjem djelovanju, koje nadilazi ljudske mogućnosti i ljudska poimanja. Čovjek osnažen takvom vjerom ne može se slomiti pod teretom životnih briga, niti Božju blizinu procjenjuje prema težini života, već u vjeri pronalazi snagu za prepreke na svom životnom putu.

Euharistija

Postavljati pitanja i tragati za odgovorima sastavni je dio vjere. Vjera koja ne propituje znači da nije življena, već predstavlja formalnost i običaj. A traganje za odgovorima i susretom s Kristom vodi vjernika do euharistije u kojoj nam se Krist daruje na najizvrsniji način. U euharistijskom slavlju on je uistinu prisutan. Prilikom lomljenja kruha učenici iz Emausa su prepoznali Krista, tako se i u nama u lomljenju kruha, tj. u misnom slavlju Krist otkriva kao prisutan u našoj svakodnevnici. Zato nas Crkva uči da je euharistija izvor i vrhunac svega kršćanskog života. Ona je susret sa živim Kristom, stoga nas jača na našem vjerničkom putu.

Iako mi danas imamo mnogo vjerskog znanja, ipak naša vjera je u krizi. Prvenstveno ne hrani se dovoljno euharistijom, postala je uspavana, previše običajna i formalna. Često se svodi samo na to da od Boga očekujemo da nam ispunjava želje, pa često ostajemo razočarani i u vjerskoj krizi. Stavimo slavlje euharistije na prvo mjesto, kako bismo susreli živog Krista i probudili svoju vjeru, te nakon tog susreta mogli svjedočiti, kao učenici iz Emausa.

Marija Benčik, kandidatkinja za Miss Adriu 2017

GLASUJMO za nju!

Osamnaestogodišnjakinja **Marija Benčik** iz Tavankuta jedna je od 18 djevojaka iz Srbije koje su ušle u drugi krug natjecanja za *Miss Adriu 2017*. Marija je izabrana kao predstavnik Subotice i ukoliko dođe do finalnog natjecanja u kojemu će sudjelovati po tri djevojke iz sedam država u regiji te pobijedi, izbor za *Miss Adriu 2018*. bit će u Subotici!

Marija je oduvijek imala ljubav prema modi i fotografiji, a prošle godine je prošla na kastingu za modele zahvaljujući čemu je naučila osnovne korake manekenstva.

»U drugom razredu sam se s podrškom roditelja i prijatelja prijavila na kasting za modele koji je bio u našoj školi. Na moju veliku radost sam prošla. Potom sam osam tjedana pohađala tečaj manekenstva gdje smo učili kako se hoda po pisti na više načina – sa ili bez potpetica, kako se radi okret, kako se skida jakna itd.«, objašnjava nam Marija.

Iako je visoka 170 centimetara, fali joj 2-3 centimetra za pistu, tako da umjesto toga može biti model, što joj je kako kaže, još i draže jer su manekenke na pistama »mršave vješalice koje nose garderobu, a modeli ipak mogu imati obline i prenijeti emocije kroz fotografije«.

Marija je nedavno snimila i svoj prvi book. Fotografirala se u dvije vrste odjeće, jedna je bila iz *P. S. Fashiona*, koji joj je bio sponzor, a druga odjeća koju je nosila predstavlja temu pinup – kontroverznu odjeću 60-tih – točkice, mašnice, crveni lak na noktima i ruž za usne, stari automobil... Prikazane fotografije su iz toga booka.

Učenica je trećeg razreda hrvatskoga odjela gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici i kaže da se opredijelila za upis na hrvatskome jeziku jer joj je to materinski jezik i jer joj prijatelji također pohađaju nastavu na hrvatskome jeziku. Zanimaju je društveni predmeti, najviše jezici, a nakon gimnazije planira upisati Pravni fakultet.

J. D. B.

Glasovati za Mariju možete preko linka koji se nalazi na njenom Facebook profilu, odnosno na web stranici www.missadria.com. Glasovanje traje od 30. travnja do 1. svibnja.

David Byrne, »Kako radi muzika«, Geopoetika 2015.

ŽIVOTNI PLES s glazbom

»Čudna je spoznaja da veliki dio mog identiteta ima veze s nečim nesvodljivim. Glazba se ne može do- taći, no ipak je u stanju suštinski izmijeniti način na koji doživljavamo svijet i naše mjesto u njemu. Glazba nas može provesti kroz teška razdoblja u životu time što će promijeniti ne samo naš odnos prema nama samima već i prema onome što je izvan nas.« Poput istina koje u nama odjeknu i zatitraju istom frekvencijom, ove misli odaju čovjeka koji je u svijet glazbe poniknuo vrlo duboko. Nalaze se one u predgovoru knjige *Kako radi muzika* frontmena skupine *Talking heads* **Davida Byrnea**. Knjigu pod nazivom *How Music Works* je ovaj američki pjevač, glazbenik, skladatelj, tekstopisac, umjetnik, objavio 2012. godine, a u izdanju *Geopoetike*, u prijevodu **Ivane Đurić Paunović i Zorana Paunovića** je izašla 2015.

Byrne je rođen u Škotskoj 1952. godine, odrastao u Hamiltonu u Kanadi i u Americi, a živi u New Yorku. Kao netko tko je gotovo 50 godina aktivan u svijetu glazbe, njegovu liniju karijere čine i mnoge velike, postrane amplitude zanimanja u vrlo širokom spektru glazbene pojavnosti. Također, od 70-tih godina prošlog stoljeća do danas mnoga tehnička i tehnološka dostignuća koja su ga se izravno doticala, utjecala su na mnoge aspekte glazbe, na snimanje, skladanje, namjenu, na njen utjecaj na ljude i način kako je prihvaćaju, doživljavaju i slušaju. Otvoren prema svim segmentima koji se tiču glazbe uopće, iza David Byrnea je ogromna karijera, veliki rad na mnogim pa i izvanglazbenim poljima, te jedno bogatstvo glazbenog iskustva i kao glazbenika, skladatelja, tekstopisca. Zato njegova knjiga *Kako radi muzika* predstavlja svojevrsni leksikon glazbenih tema u formi priče, razmišljanja, s mnoštvom zdravorazumskih zapažanja i zaključaka nekoga tko ne želi biti pristran.

Glazbu stvara prilika

U prelamanju dvaju stoljeća glazba je podnijela mnoge utjecaje koji su promijenili ustaljena težišta odnosa prema njoj.

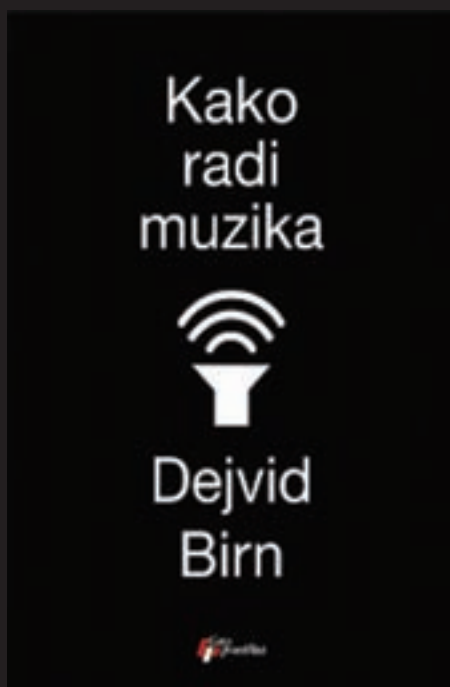
Tako na početku knjige Byrne postavlja novi fokus kada kaže da nasuprot konvencionalnom mišljenju da stvaranje proistječe iz unutarnje emocije, stvoreno umjetničko djelo određuju kontekstualne determinante, poput prostora, platforme, softvera. U svakom poglavlju Byrne razmatra po jedan aspekt glazbe i njegov kontekst, a u svemu se provlači i priča o *Talking headsima*, o idejama za njihove albume, o načinima snimanja, o live nastupima. Ovdje do izražaja dolazi sveobuhvatnost onoga što je potrebno u live svirkama kao i na snimanjima, te su Byrneova iskustva, na primjer, u kreiranju scenskog nastupa detaljno opisana. U poglavljima o tome kako je analogna, a kasnije i digitalna tehnologija utjecala na oblikovanje glazbe s iscrpnim opisom utjecaja i značenja glazbe u ljudskom društvu prije pojave digitalnih snimaka, podrobno su predstavljene sve vrste nosača zvuka i njihove mogućnosti. Početak i razvoj digitalne ere, uz zanimljive priče o pokušajima i razmišljanjima izumitelja na ovom području, autor je približio čitatelju preko njegovih i razmišljanja drugih koja su pratila ove novine.

Digitalizacija – put bez povratka

Digitalizacija je donijela i pitanje razloga i smisla potpune dekonstrukcije benda izoliranjem prigodom studijskog snimanja, a ponovno stvaranje određenog zvuka, doživljaja zvučnog okruženja postalo je umjetnost. Tu se pojavilo i pitanje autorstva budući da se izgubio trag svih onih od kojih je ovisio konačna zvuk. Prije postojanja tehnologije snimanja glazba je bila neodvojiva od svog socijalnog konteksta, pa iz toga proizlazi tema o razlozima i načinima stvaranja glazbene elite. Odvajanjem tijela od glave, tijela koje uz glazbu pleše, kreće se, postalo je neprimjereno jer su »regije ispod vrata društveno i moralno sumnjive«. U pretpostavci da visoka umjetnost čini život vrijednim življenja, postoji prirodna arogancija prema masama ljudi koji nisu skloni takvim vidovima umjetnosti, kao i

pretpostavka da njihovi životi nisu podjednako vrijedni i potpuni. Vrlo je teško ukratko predstaviti ovakvu jednu knjigu, ali je svim ljubiteljima glazbe iskreno preporučam. Preporučam je i onima koje zanima život u svojim šarolikim izrazima. Zato što se David Byrne pokazao i kao izvrstan (glazbeni) mislilac iznoseći svoje ogromno znanje i puno vrlo zanimljivih detalja. Završit ću ovu preporuku jednom njegovom tvrdnjom. »Dugoročno gledano, za ljudski rod je važnije da se ljudi osposobe da stvaraju nego da steknu znanja o kanonu velikih djela.« Svatko tko knjigu pročita bit će obogaćen novim spoznajama, a neka svoja razmišljanja potvrditi ili produbiti. Knjiga za ljude koji stvaraju, razmišljaju, plešu.

Nela Skenderović

Idemo li večeras u kazalište (57)

TEATARSKA RASKRIŽJA – povodi i domašaji

Priprema: Milovan Miković

Svakom kazališnom ansamblu koji drži do sebe – **Shakespeare** je velika tema! Ovo je opće poznato. Razumije se, tako je bilo i sa subotičkim glumištem kada se početkom pedesetih godina XX. stoljeća Hrvatska drama subotičkog kazališta zatekla na svojevrsnom raskrižju, nakon suočavanja s izazovima iskrslim tijekom prve uspjele – od publike i kritike hvaljene – izvedbe Shakespearea na ovdašnjoj pozornici. Tim više jer je subotička rasvjeta ponuđena uz i druga zapažena ostvarenja klasične strane i domaće dramske literature (primjerice **Goldonijeve** komedije, ili *Hasanaginicu* i dr.).

Ovo je ohrabrilo poduzetnije teatarske poslenike u zagovoru ambicioznijeg kreiranja repertoara kojim bi se zadovoljila sve zahtjevnija očekivanja gledateljstva. Na tom je tragu ponuđen angažman novim scenskim licima poput glumaca kao što su **Ante i Marijola Kraljević, Ankica Devčić, Bora Stojanović, Slavka i Milan Tošić**, uz **Slobodana Sedlara**, na akademiji iškolovanog redatelja mlađeg naraštaja, te drugim teatarskim djelatnicima. I još nešto: Hrvatska drama subotičkog kazališta obznanjuje i pojedinosti pozivnog natječaja za suvremeni dramski tekst, određivši sukladno svojim mogućnostima (i dobrim običajima) tri otkupne nagrade.

Uoči ove zamjetne dinamike unutar izvođačkog ansambla – i prije no što ona zakonomjerno uslijedi – prof. dr. **Vojmil Rabadan**, stalno gostujući redatelj, dramaturg i pedagog iz Zagreba, sa stranica *Naše pozornice* nastoji osvijestiti kako glumište tako i gledateljstvo da će u razdoblju što je pred njima neizbježno biti suočeni ne samo s novim umjetničkim i stvaralačkim postignućima, već izvjesno je i s drugačijim kušnjama, ovako o svemu tomu predmnijevajući:

S očima otvorenim za život

»Klasični stupovi na pročelju našega kazališta, uspomena starinskog, pomalo patetičnog, ali plemenitog shvaćanja teatra kao hrama umjetnosti, naskoro će biti prvi put ulazom u svetište, koje slavi svog najvišeg Genija. William Shakespeare doći će tada prvi put u posjete Subotici u dvije međusobno bliske večeri sa svojim komadima Vesele žene Windsorske u izvođenju Hrvatske drame i s Ukroćenom goropadnicom u prikazu ansambla Mađarske drame. Taj smjeli pothvat označit će svečan datum u razvoju našeg kazališta, koje svoja dosadašnja ozbiljna nastojanja i lijepe uspjehe želi okruniti upoznavanjem naše vjerne i sve brojnije publike s najkrupnijim imenom i najblistavijim djelima cjelokupne teatarske literature svih naroda i vremena ... jer želimo da Vesele žene Windsorske i Ukroćena goropadnica

budu uvod u daljnje, sve češće i sve značajnije susrete s djelima velikana, koji uvijek predstavljaju najvišu težnju svakog kazališta, najdivniji dokaz kulturne razine scene i gledališta ... mnogo više ljubavi za prirodu i govor, priče i tradicije naroda, otvorene oči za život u svim njegovim manifestacijama, iskustvo boli i bijede, koje su ga rano učinile zrelim, neobičnu sposobnost usvajanja svega, što bi zainteresiralo njegovu maštu i um – a iznad svega još zapretanu iskrup pjesničkog talenta, kojemu jedva znamo ravna.

Pero nošeno i umijećima glumaca

Prve godine londonskog života Shakespearea obavijene su tamom, ali smijemo pretpostaviti, da ga je prirođena sklonost ubrzo povukla u vrtlog kazališnog života, koji je u to doba u Londonu bio naročito bujan. U kraljevskim rezidencijama prijestolnice i okolice (primjerice u Winsdoru) kao i na velikaškim dvorovima mnogo se prikazuju lake, zabavne komedije, ljupke sličice o pastirima i vilama iz nekog sladunjavog idiličnog svijeta, a u tehnički vrlo primitivna drvena kazališta uz Temzu grnu široke mase da se uzbuđuju jezovitim i krvavim historijskim tragedijama, zanoseci se osobito umijećem glumaca, koje je na zavidnoj visini, možda baš zato, što je čitava pažnja gledaoca koncentrirana na glumcu, jer je na praznom podiju tek poneki element, možda čak samo natpis, označavao mjesto radnje: malo, bolja stolica kraljevsko prijestolje i dvoranu, poneka grana čarobnu šumu u ljetnoj noći. Uz obožavane patetične tragedije, masa vojnika, đaka, pralja i svakojake, niže čeljadi pozdravlja urlicima oduševljenja i familijarnim upadicama omiljele glumce, komičare, zapravo clowne u današnjem smislu. Za autora u tom zanosu i metežu scene i partera nitko mnogo ne pita: On gotovo anonimno piše ili čak prekraja tuđe rukopise prema potrebama kuće i repertoara, kako i mi kažemo.

Na putu prema remek-djelima

„Pravi“ književnici s neprikrivenim prijezirom gledaju na bi-jedne fabrikante glume, mada među njima ima značajnih književnih stvaralaca (primjerice Marlowe, pa Ben Jonson, poznat i kod nas, doduše kao uradak nečije krivotvorine). I Shakespeare počinje karijeru prekrajanjem i krpljenjem tuđih djela za novu upotrebu, ali već 1593. godine doživljava ogroman uspjeh i popularnost svojom tragedijom Tit Andronik, mada je to naivno i neuravnoteženo djelo. Već prije napisao je trilogiju o Henriku VI. nakon čega se bacio na komedije: Promašeni ljubavni naponi, Dva veronska plemića i Komedija zabune, to su sentimentalno-romantične glume, još daleko od života i istinskih osjećanja. Ali sadržajne pojedinosti i stilske osobine najavljuju već prvo remekdjelo, koje će pjesnik doseći s Romeom i Julijom (1594.), veličanstvenom dramskom poemom ljubavi i smrti. Njom pjesnik pobjednički zaključuje prvo, početničko doba, svog stvaranja», navodi prof. dr. Vojmil Rabadan, uvažavani redatelj, dramaturg i pedagog u povodu prvih izvedbi Shakespearea na subotičkoj pozornici nakon II. svjetskog rata (1953.).

Šume

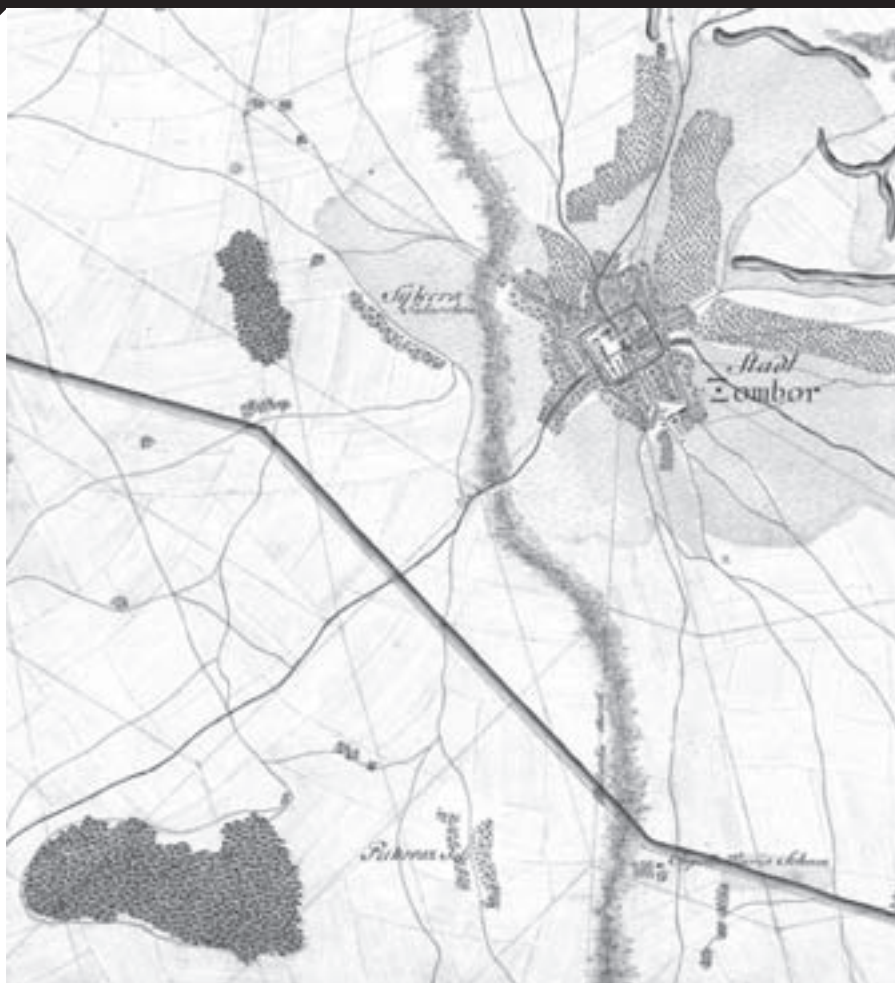
Za Vojvodinu kažu da je najmanje pošumljeni dio Europe. Pod šumama je tek 6,5 posto teritorija, a minimum je oko 14 posto. Ne, nećemo ovdje i ovoga puta o tome kako dostići taj željni postotak i o tome treba li i zašto podizati šume i na plodnoj vojvođanskoj ravnici već o tome kako su se u Somboru nekada odnosili prema svom okolišu. Reklo bi se isto kao i danas. Oni koji su gledali malo unaprijed, ili dalje od svog mandata, podizali su šume, a oni koji su mislili da svijet počinje i završava za njihova mandata te iste šume su sjekli. Nemilice. Zgodno se poklopilo da mi je prije mjesec dana u ruke dospjela karta nekadašnjih šuma na Bukovcu i Šikari iz XVIII. stoljeća, pa eto priče za ovu rubriku.

Plansko pošumljavanje

Podizanje šuma počelo je u Somboru odmah nakon što je ovaj grad dobio status slobodnog kraljevskog grada 1749. godine. Bila je to planska akcija koju je vodila tadašnja varoška vlast, a pošumljavanje je počelo kraj salaša Bukovac. Zašto baš u tom dijelu, je li razlog bila već postojeća manja šuma ili nešto drugo nije ostalo zabilježeno. Ali je zato u arhivskim dokumentima ostalo zapisano da su neki Bukovčani 1762. godine kažnjeni zbog nedozvoljene sječe drva. Na tom prostoru, 1774. godine, somborski senator, a potom i gradonačelnik **Jošip Joza Marković** zasadio je hrastovim žirom iz slavonskih šuma 960 jutara šume. Osim tog pošumljavanja na Bukovcu još 140 jutara pošumljeno je u dijelu Sombora zvanom Šikara. Vlasnik šuma bio je grad, a koliko se o njima brinulo govori i podatak da je početkom XIX. stoljeća o šumama brinuo nadzornik i još pride tri šumara. Postojao je i pravilnik o korišćenju ovih šuma i to ne samo drveta već i žira. Veći dio XIX. stoljeća bilo je razdoblje kada se gradska vlast o ovim šumama dobro starala. Prodaja drveta bila je gradski prihod, šuma se sjekla, ali se sadilo i novo drveće. Tako je Sombor na svojim rubnim dijelovima imao dvije šume. Onu manju u Šikari koja je vremenom postala izletišta i onu veću na Bukovcu, koja, zanimljivo, nikada nije postala zanimljiva kao izletišta za ovdashnje varošane. Nije bilo izletnika, ali je u Bukovačkoj šumi bilo lovaca na divljač koja je pravila štetu na okolnim poljoprivrednom zemljištu. No, ovakva idealna slika brige o somborskim šumama nije dugo potrajala. Stotinjak godina poslije sadnje prvih hrastova počela je sječa koja je s mape zauvijek izbrisala Bukovačku šumu.

Slavonski hrast za somborske ulice

A sve je počelo kada su varoške vlasti odlučile da je vrijeme da i Sombor dobije popločane gradske ulice, kako i dolikuje jednom gradu koji je u to vrijeme već bio sjedište Bačko-bodroške županije. Novaca u gradskom proračunu nije ni tada bilo za tako velike i zahtjevne investicije pa se pribjeglo čemu drugom nego li kreditu, ili kako se to tada zvalo zajmu. Zajam od 100.000 forin-

ti uzet je 1871. godine od Zemaljske kreditne banke iz Beča. Ali ni tih 100.000 forinti nije bilo dovoljno, pa je nađeno spasonosno rješenje – posjeći šumu, prodati drva i završiti popločavanje somborskih ulica. Posječeno je skoro 600 jutara šume, drvo prodano i tako je osigurano još skoro 150.000 forinti. Popločavanje je završeno i Somborci više nisu šetali prašnjavim i blatnim sokacima, ali je zato Bukovačka šuma ostala samo povjesna priča, jer je sječa nastavljena i narednih godina, ili preciznije do kraja 70-tih godina XIX. stoljeća i od nekada velike hrastove šume nije ostao nijedan drvored. Danas je na mjestu te nekadašnje šume (također nekadašnji) vojni aerodrom, a priču o prvoj somborskoj šumi malo tko u Somboru i zna. Ona druga šuma s početka ove priče – u Šikari preživjela je akciju popločavanja Sombora, ali zato divlju sječu nije. Od nekadašnjih 140 jutara ta šuma danas je svedena na nekih dvadesetak jutara. Godinama je bila somborsko izletišta, ali više ni to nije. Dobio je Sombor sredinom XX. stoljeća još jednu manju šumu – onu u Rokovcima koja je danas na rubu najurbanijeg dijela Sombora. Prije dvadesetak godina kroz nju je prošla obilaznica, a to je stvorilo i novi problem, divlju i nekontroliranu sječu i ove šume.

I na koncu kada se sve zbroji prije dva i pol stoljeća Sombor je imao više od 1.100 jutara šuma. Danas je to tek oko 70 jutara. Ili jednostavnije rečeno – šuma je 15 puta manje! I što je zanimljivo: postojeće šume praktički su ničija briga, jer lokalno komunalno poduzeće brine o zelenim površinama i parkovima, ali u njihovoj nadležnosti šume nisu.

Zlata Vasiljević

Recitatori na hrvatskom jeziku

Četiri ZLATNE diplome

Martin Vukov, Ivan Huska, Davorin Horvacki i Augustin Žigmanov dobitnici su zlatnih diploma na 48. Pokrajinskoj smotri recitatora, a Augustin Žigmanov će i nastaviti natjecanje na republičkoj smotri u Valjevu – odluka je šesteročlanog žirija iz Sečnja. Tako glasi lijepa vijest, a sada detalji.

Svi znamo da se kod nas njeguje lijepo kazivanje poezije i da možemo reći da imamo značajnu tradiciju iz ove oblasti. Na raznim natjecanjima naši recitatori uvijek osvajaju neke nagrade pa je tako bilo i na Pokrajinskoj smotri recitatora koja je održana od 21. do 23. travnja u Sečnju. Tijekom tri dana nastupilo je više od 160 učenika osnovnih i srednjih škola koji su ovo pravo stekli na prethodnim razinama, a među njima su bili i sedam recitatora na hrvatskom jeziku: Martin Vukov, Ivan Huska, **Luka Ješić**, **Lucija Vukov**, Davorin Horvacki, **Katarina Piuković** i Augustin Žigmanov. Svi su bili odlični, jer ne bi ni stigli u Sečanj da već na prethodnih nekoliko razina nisu osvojili povjerenje žirija. No, budući da je ovo već bio sam kraj natjecanja pobijediti je moglo svega njih 18 za svaku kategoriju dok na republičku smotru u Valjevo može putovati svega devet recitatora iz svake skupine. Kao što smo već i rekli, nismo se obrukali i doma vratili praznih ruku. Ovaj uspjeh je još veći ako kažemo da je subotičkim recitatorima pripalo ukupno 10 zlatnih diploma od koji su čak četiri za recitatore na hrvatskom jeziku. Svima iskrene čestitke i veeliko hvala što dično pronose naš hrvatski jezik. A veliko hvala i vama koji to svakodnevno činite i činit ćete u školi, na priredbama ili nekim drugim prigodama. Neka živi naša lijepa riječ/rič materinska!

Bogatstvo različitosti u Tavankutu

Danas dodijela nagrada

Danas će u 10 sati u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu biti dodijeljene nagrade u okviru likovno-literarno-novinarskog natječaja *Bogatstvo različitosti* koji već petu godinu organizira ova tavankutska osnovna škola. Tema ovogodišnjeg konkursa bila je *Veliki snovi malih prijatelja*.

SUNČANA AKCIJA

-10%

SUBOTICA 024/ 551 045

Humanost na djelu

Matko Vuković i Ivan Milutinović
na vašaru humanosti

Flâneuri obilježili Svjetski dan knjige Susret u znaku poezije

Svjetski dan knjige i autorskih prava obilježava se 23. travnja svake godine kao simboličan datum u svjetskoj književnosti jer se nekad mislilo da su toga dana iste 1616. godine umrli **Miguel de Cervantes** i **William Shakespeare**. Ova vremenska podudarnost navela je UNESCO da 1995. godine 23. travnja proglasi Svjetskim danom knjige i autorskih prava.

Dan ranije, 22. travnja, se obilježava Dan hrvatske knjige u spomen na **Marka Marulića** koji je toga datuma 1501. godine dovršio *Juditu*.

Ova dva značajna datuma ponukala je članove tinejdžerskog čitateljskog kluba *Flâneuri* Gradske knjižnice Subotica da održe svoj redoviti susret koji su posvetili poeziji. U ponedjeljak, 24. travnja, u čitaonici knjižnice susreli su se sa subotičkom pjesnikinjom **Željkom Zelić**, te razgovarali o tome što inspirira pjesnike i kako uobličiti misli u stihove. Pogledali su i prekrasnu izložbu »Stara talijanska knjiga« koju im je predstavila autorica izložbe viša knjižničarka **Iren Bognár**.

Radoznali promatrači *Flâneuri* ponovno su uživali otkrivajući nove dimenzije pisane riječi.

U organizaciji Kluba nastavnika i roditelja *Partnerski za obrazovanje* na trgu u centru Subotice je 22. travnja organiziran vašar humanosti u kojem je sudjelovalo šest subotičkih osnovnih škola, među kojima i škole *Ivan Milutinović* i *Matko Vuković*. Učenici, nastavnici i roditelji ovih škola su pripremili razne proizvode za prodaju koje su sami izradili, a sredstva su namijenili za liječenje teško bolesnog dječaka **Petra Vukova**. Bilo je tu svega za kupiti od ukrasnih saksija, mirisavih kupki i sapuna, kolača i drugih interesantnih stvarčica... Dakle, za svakoga po nešto.

Lijepo je kada možemo nešto učiniti za druge. Priključite se i ti nekoj humanitarnoj akciji.

Održane VI. *SUTeam* olimpijske igre djece

Predškolci **Marije Petković Sunčice** na Olimpijadi

U Tehničkoj školi *Ivan Sarić* u Subotici su 22. travnja održane VI. Olimpijske igre djece. Na njima su prvi puta sudjelovali i predškolci vrtića *Marija Petković Sunčica*, koji su nastupili kao najstariji natjecatelji u kategoriji 2010. godišta. Olimpijada je ove godine okupila 30 ekipa s oko 160 djece koja su se kroz zabavu natjecala u poligonima i drugim interesantnim igricama.

Da Olimpijada nije samo za odrasle i da i maleni itekako mogu

imati svoje igrice dokazali su već šestu godinu zaredom organizatori olimpijade *SUTeam* škole sporta koji su osigurali i prave pravcate medalje i pokale. No, one nisu bile najvažnije. Osmijeh na licima mališana i dobra zabava bili su mnogo bitniji, ali i vidljiviji.

Iako je natjecanje završeno, tek sad sve počinje – pripreme za narednu olimpijadu za koju će naši mališani svakodnevno trenirati u svom vrtiću.

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.

Prodajem perjani jastuk 80x120 s odgovarajućom novom ručno šivanom salvetskom krevetnom (dvije navlake za jastuk i dvije navlake za jorgan). Cijena po dogovoru. Tel.: 060 5402733.

Prodajem stroj šivanje marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.

Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.

Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člaka ili studenta. Lokacija Zemun Tel.: 011 3077036.

Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Starija kuća (4 sobe, ručiona, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za Zagreb (stan ili kuća) – centar. Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 meteri po jutru. Tel.: 064 305 14 88

Povoljno prodajem protočni bojler sa 4 grejača od 24 kilovata i limene radijatore s 200 rebara različitih dimenzija. Tel.: 062 8687964.

Prodaje se veći i manji (skoro nekoristišten) trajno žareći štednjak. Tel.: 024 528682.

Prodajem lijepu komfornu kuću s etažnim grijanjem na čvrsto gorivo na placu od 2 motike i 5 motika bagremove šume u produžetku placa. Treba pogledati. Može i zamjena za dvosoban stan uz dogovor. Tel.: 064 1759512.

Hitno trebam majstore za regips kod renoviranja moje dvije kuće na Jadranskom moru u Hrvatskoj – Zadar, s hrvatskom ili mađarskom putovnicom. Tel.: 063 7668808 Nikola – nikola.vujic933@yahoo.com

Žena sa iskustvom prima čišćenje kuća-stanovna može i kuhanje i čuvanje starih osoba. Tel.: 062 1941729.

Na Radanovcu prodajem peterosobnu kuću na placu od 2 motike, etažno grijanje, gradski vodovod, telefon, autobusno stajalište udaljeno 500 m. Plus 5 motika bagremove šume. Može zamjena za poljoprivredno zemljište u Hrvatskoj ili okoliči Subotice. Tel.: 064 1759512.

Naprodaj IMT sijačica za žito 23 reda i OLT sijačica GAMA-18 s lulama širine 2,25 m, sadilica za kukuruz OLT sa 4 reda, dvobrazni plug LEOPARD 12 coli u vrlo dobrom stanju i prikolica čutaka. Tel.: 532-570 ili 528-682.

Odijelo za prvu pričest, haljine za maturske svečanoosti i vjenčanica od čipke iz uvoza na prodaju. Tel.: 060 1554743.

Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m². Tel.: 069 2887213.

Prodaje se dvosobna kuća u nizu kod Šibenika 65m², cijena 50.000. Kontakt telefon 064-11-31-287.

Izdajem apartman Silver u Zadru za 2 (+1) osobe s opremljenom kuhinjom i kupaonicom, klimatiziran, TV, Wi-Fi. Na raspolaganju je vrt sa sjedećom garniturom i roštiljem. Osiguran parking. Mogućnost dodatnog ležaja ili kunice. Udaljeno 5 min autom od plaže (Borik) te 10 min od centra grada. U neposrednoj blizini nalazi se nekoliko većih shopping centara. Cijena apartmana iznosi 40 eura/dan. Kontakt HR: Juraj 00385955110573, e-mail: phohnjec.ph@gmail.com, Kontakt SRB: Andrej 0641583637

Prodaje se kuća u Bačkom Bregu na 11 ari placa, održavana s nusprostorijama, uknjižena, bez tereta. Tel.: 064 1535064, 025 809156.

PRODAJEM sitno rađene neuramljene vilerove goble: Dan-noć i Monaliza, kao i kompletan materijal za Pastirsku idilu. Tel.: 024-730-270 ili 063-713-1828.

Prodajem crjepanu kaljavu peć, braon boje 136/82 cm i šivači stroj bagat *singerica*. Tel.: 024 4527499, mob.: 064 1839591.

Tražim kupca za vikendicu u Vrboskoj, otok Hvar, prizemnica pod pločom, 52 m², suvlasništvo parcele 500 m² prilaznog puta 105 m². Papiri uredni. Cijena: 65.000 eura. Tel./viber: 063 7139337, e-mail: meridijan12@gmail.com.

Ozbiljna žena 50-tih godina primila bih na dvorbu stariju osobu za plaću. Može i u Hrvatskoj. Tel.: 064 0730793.

Ozbiljna žena, Hrvatica 50 godina želi upoznati muškarca do 65 godina. Može i iz Hrvatske. Samo ozbiljni. Tel.: 064 0730793.

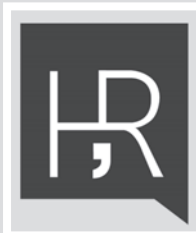
Prodajem razna bunjevačka ruva od paje, sukna, sefiri, rojtoš, peržijan, plišane i druge marame, muške cizme, čakšire i šubar, kaput s peržijanom i slično. Naprodaj pregače ponjave, astal i stolice, tepisi i slično. Kalajsane kačice za mast i mesnate svinje. Tel.: 024 528682.

Prodaje se: kuhinja, aspirator, štednjak »končar«, televizor »orion«. Tel.: 061-561-2690.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* VAŽI DO 2. 5. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

CROART Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, vrši prodaju slika svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4. radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

5G

internat

već od

649

din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Jamanta Šafranj, ultramaratonka

VIŠE od MARATONA

Ima utrka ne zna im se broj

U pokušaju da prebroji istrčane »ultr« Jamanta nije uspjela, a teško joj je izdvojiti omiljenu, iako se najradije prisjetila ekstremnog ultramaratona na Fruškoj gori kad je svladala stazu dugu 133 km. »Ta utrka me je toliko emotivno ispraznila i uzela, da dugo nisam znala što da kažem, a da to na pravi način opiše tu trku. To je nešto što ostaje u srcu, što se opisati ne može ni s tisuću riječi, a da se prenese pravi opis koji sam ja osjetila i doživjela«, rekla je Jamanta.

Odličan rezultat je ostvarila i na ultramaratonima koji se trče na određeno vrijeme i trenutno drži drugi najbolji rezultat u zemlji među ženama, u vremenskom limitu od 6 sati s istrčanih 63,7 km.

Omiljena trkačka disciplina za Jamantu ipak nije ultramaraton, nego maraton, koji po njoj predstavlja borbu fizičke izdržljivosti, sposobnosti da se ocijeni pravi tempo, ali i psihička igra. Ipak, maratone trči samo u posebnim prilikama i tada daje sve od sebe kako bi ostvarila dobar rezultat. Kao omiljeni izdvaja onaj koji je trčala na Plitvicama, u Ljubljani i Beogradu.

Ultramaratone je zavojljela kroz ljubav prema prirodi, a da je ta ljubav obostrana dokazuju i uspjesi koje Jamanta niže u Vojvođanskoj treking ligi, u kojoj redovno sudjeluje od njenog osnivanja 2012. godine.

»Posebno su mi draga priznanja za pobjednicu Vojvođanske treking lige u 2015. i 2016. godini, kao i posljednje priznanje koje sam dobila ove godine, a koje pokazuje da sam statistički, za pet godina, nakupila najviše bodova u generalnom plasmanu«, rekla je na kraju razgovora Jamanta i poručila svima da nađu sebe u nekom obliku sporta, druženja i rekreacije jer sport nije samo za djecu na satovima tjelesnog odgoja, ili za aktivne sportaše koji idu na natjecanja. Rekreativni sport je pravo uživanje, koje briše granice, nacionalnosti i godine.

G. K.

**Trčanje
koje
pomera
granice**

Fruška gora je proteklog vikenda bila domaćin 40. Fruškogorskog maratona, velikog događaja za sve ljubitelje prirode i pješčenja, a možda najveća poslastica za dugoprugaše zvane ultramaratonci. **Jamanta Šafranj** je ove godine, s prijašnjih 107 km, deseti put svladala još jednu od mnogih staza ovog čuvenog maratona.

»Fruška gora ima neku posebnu energiju, emocije koje budi u sudionicima i to znaju svi oni koji su se odvažili nekada na ovu avanturu, pogotovo na duge staze, gdje utrke traju cijeli dan, do duboko u noć, pa do sljedećeg jutra ili dana.«

Jamanta dolazi na Fruškogorski maraton od 2007. godine i od tada do sada prelazila je razne staze, uglavnom osvajajući one s najdužom kilometražom. Kako je organizator pomjerio dužinu ultramaratona sa 111 na 125 km, do 133 km, tako je i ona imala nove izazove i kroz osmijeh dodaje da je organizatore zamolila da se malo zadrže na osvojenih 133 km, jer srce »ultraša« ne miruje dok ne svlada najdužu stazu.

Na milost i nemilost prirode

»Ove godine je plan bio da s momkom **Ivanom Pivarčikom** prijeđem stazu ultramaratona u dužini od 107,414 km. Par dana prije maratona je padala kiša, tako da smo se spremili za najgore uvjete staze ali se ispostavilo da je staza prihvatljiva i mogli smo gurati dobar tempo. Uz sitne pehove koji su se događali zbog nepažnje i startne euforije, kilometri su počeli donositi svoje čari. Svaka »ultra« donese nešto novo, a ova je donijela snijeg na Fruškogorskom maratonu, što do sada nisam doživjela. Naravno, pravi nakvašen teren je uslijedio na najtežim dijelovima staze koji su nas zadesili noću. Blato je bilo najblaža nepogoda, gazili smo po razoranom blatu, granama, srušenom drveću, po ljepljivom i klizavom tlu. U tim okolnostima čovjek više respektira prirodu i uviđa što ona sve može. Staza nikad nije ista, kao što ni naša borba nije ista. Prolaznim vremenom sam prezadovoljna, o čemu svjedoči i plasman na prvo mjesto u ženskoj konkurenciji na stazi ultramaratona.«

Jamanta trči 18 godina. U svijet trčanja je ušla kao i većina djevojčica, sa željom da smrša ali ubrzo to prerasta u pravu ljubav prema trčanju, a Jamanta je sada jedan od aktivnijih članova subotičkog ARK Tron Palić. Vikende uglavnom provodi sudjelujući na utrkama, a ukoliko joj se dogodi da neki vikend nema najavljenju utрку, sigurno će biti podrška kolegama iz kluba na nekom od natjecanja. Postigla je zapažene rezultate i u natjecanju u veslačkom ergometru, a ove godine je prijavila svoje treće sudjelovanje kao članica subotičke štafete u *Iroman distance*, na natjecanju u Nagyátádu (Mađarska). Jedna od većih Jamantinih sportskih želja je da svlada tehniku plivanja i završi neku distancu triatlona, a od želja za ovu godinu upisala je maraton u Budimpešti, a za narednu Sljemenski maraton i čuvenu »ultru« 100 milja Istre.

Subotica od rujna bogatija za jednu sportsko-rekreativnu manifestaciju

SUBOTIČKI POLUMARATON – Trčimo kroz povijest

Kristifor Bogdanić, Bálint Pásztor, Bogdan Laban i Timea Horvát

Subotica će biti bogatija za jednu lijepu sportsko-rekreativnu manifestaciju, od 2. rujna i ovaj grad će se naći u skupu velikih gradova kroz čije se ulice održavaju polumaratonske i maratonske trke. Naime, u okviru proslave Dana grada, 2. rujna, bit će održan prvi *Subotički polumaraton*.

Riječ je o projektu Sportskog udruženja *Su horizont* koji je naišao na veliku podršku i odobravanje lokalne samouprave.

U vrijeme kad su se u Beogradu spremali održati svoj jubilarni, 30. maraton, u Subotici je počela kampanja da prvo okupljanje ljubitelja trčanja, kojih je sve više, bude zaista dobro organizirano, ali i popunjeno trkačima.

Promocija Grada putem sporta

Da organizatori imaju potporu lokalne samouprave potvrdio je gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban**. On je iznio riječi zahvalnosti prema organizatorima, jer su donijeli ideju kako se ovaj grad može još bolje promovirati.

»Jedan od ciljeva je promocija Grada Subotice, ali i promocija rekreativnog sporta, te zdravog načina života. Želimo da naš grad uvrstimo na mapu rekreativnog trčanja ovog dijela Europe, gdje se već nalaze Sombor, Zrenjanin, Novi Sad, Temišvar, Segedin, Baja..., te da u narednom razdoblju postanemo lideri ovakvih događanja«, ističe Laban.

Dogradonačelnica Grada Subotice **Timea Horvát** direktno je uključena u organizaciju proslave Dana grada, a dodala je da će ovo biti sadržaj koji će dodatno obogatiti događanja.

»Proslava Dana grada traje 2-3 dana i do sada je obilovala bogatim kulturnim sadržajem, a ovo će biti prilika da u sebi obuhvati i značajnu sportsku manifestaciju. Bit će ovo prilika da se sudionici, koristeći rutu utrke, upoznaju sa znamenitostima i kulturnim naslijeđem grada.«

Jedan od onih koji podržava trku je i **Bálint Pásztor**, zastupnik u Skupštini Srbije. Kako je istaknuo, i sam je ljubitelj trčanja, te sudionik sličnih događanja. Pásztor je pohvalio organizatore koji su do sada radili na priređivanju utrka, ali je naglasio da se one održavaju na Paliću. Po njegovom mišljenju, pravo je vrije-

me da i Subotica, poput drugih gradova, dobije svoju utрку.

»Hvala posebno gradonačelniku Subotice i lokalnoj samoupravi što su prihvatili da budu suorganizatori prvog *Subotičkog polumaratona*. Dobra je to ideja, jer će naši sugrađani moći biti sudionici cijelog događanja, bilo kao natjecatelji ili navijači. Očekujemo natjecatelje iz Srbije, ali i svih zemalja regije. Što se mene tiče, sudjelovao sam na više uličnih utrka, ali mislim da će Subotica imati najljepšu trasu, jer će ona prolaziti pored Narodnog kazališta, Gradske kuće, Sinagoge, Reichlove palače...«, rekao je Pásztor, te nastavio da Subotica ima veliki broj ljubitelja trčanja, kao i da je »dovoljno pogledati koliko njih koristi Dudovu šumu za rekreaciju, te da će cijela manifestacija biti sjajna za poticaj turizma«.

Uz polumaratonsku, bit će održana i utrka na 5 kilometara, ali i utrka za djecu na 100 i 300 metara, a više o tome je izvjestio **Kristifor Bogdanić**, predsjednik Sportskog udruženja *Su horizont*.

»Ovo će biti ulična utrka, sastojat će se od 2 kruga od 10,5 km., koji će voditi kroz centar grada, a slogan trke je *Trči kroz historiju*. Imamo bogato kulturno-historijsko-arhitektonsko naslijeđe i potrudit ćemo se da to promoviramo u najvećoj mjeri«, kazao je Bogdanić, te potanko objasnio kako je trasa zamišljena:

»Krećemo s platoa između Narodnog kazališta i Gradske kuće, ide se Korzoom prema zgradi *Jadrana*, ulazi se u Ulicu Đure Đakovića, potom idemo u ulice Branslava Nušića i Vladimira Nazora, pokraj spomenika Ivanu Sariću, trasa dalje vodi Ulicom Braće Radića, do SRC *Prozivka*, pravi se krug na spomeniku na Prozivci. Nakon toga slijedi povratak istom trasom do centra, gdje se završava utrka na 5 km, a polumaratunci nastavljaju Strossmayrovom ulicom, potom se ide do Trga žrtava fašizma, prolaze pored katedrale Svete Terezije Avilske, potom pored Gimnazije *Svetozar Marković*, spomenika Dezsőu Kosztolányiju, do Trga Sinagoge, zatim Alejom maršala Tita, pored Olimpijske česme, do Dudove šume, gdje se trči jedan krug, slijedi povratak s druge strane Aleje, zatim se skreće u Ulicu Arsenija Černojevića, prolazi se pored crkve Svetog Vaznesenja Gospodnjeg, pa u Ulicu Đure Đakovića, i ponovo kod Narodnog kazališta kreće drugi krug.«

D. Vuković

POGLED S TRIBINA

Dva derbija

Prošli vikenda je zbilja bio praznik za sve ljubitelje nogometa. Subotnje poslijepodne donijelo je najveći hrvatski derbi, duel *Dinama* i *Hajduka* u Maksimiru, a nedjelja navečer najveći svjetski duel, *El Clasico* – *Real Madrid* protiv *Barcelone* na Santiago Bernabeu. I što sad povezuje ova dva susreta nad susretima u hrvatsko-španjolsko-svjetskim okvirima? Pa naravno, u prvom redu hrvatski nogometaši i vrlo zanimljivo, pomalo (u derbijima naravno ne) neočekivane pobjede gostujućih momčadi.

Dobro, kad se igra hrvatski derbi trebalo bi biti posve normalno da u njemu ima najviše hrvatskih nogometaša, ali za razliku od ovog posljednjeg duela *Dinama* i *Hajduka*, to nije bio baš slučaj. Osobito kada je u pitanju modra legija stranaca. No, ovoga puta je bugarski trener **Petev** izveo gotovo kompletnu hrvatsku startnu postavu višestrukog prvaka Hrvatske sa samo dva stranca (**Soudani** i **Guilherme**), za razliku od »bilih« u čijim majicama je bilo svega pet domaćih igrača. Dobar je to znak, unatoč porazu *Dinama*, jer su konačno i mladi, talentirani nogometaši dobili priliku (**Perić**, **Lešković**, **Moro**, **Gojak**).

Najveća svjetska nogometna poslastica, *El Clasico* koji je u nedjelju navečer uživo pratilo nekoliko stotina milijuna gledatelja, svojim nastupima obilježili su i **Ivan Rakitić** (*Barca*), **Luka Modrić** i **Mateo Kovačić** (*Real*). A fenomenalni pogodak Rakete za vodstvo (2:1) *blaugrane* još dugo će se vrtiti na brojnim španjolskim i svjetskim tv postajama.

Opet je Hrvatska pokazala kako je mala zemlja koja ima vrhunske nogometaše u najvećim svjetskim klubovima, nogometaše koji su kadri rješavati velike susrete.

P. S.

U prošlotjednom *Pogledu* pisali smo o tome kako hrvatski nogometaši igraju zapaženu ulogu u Ligi prvaka (gdje je svaki susret derbi). Nakon raspleta četvrtfinalnih duela posve je sigurno kako će barem jedan Hrvat nakon velikog finala u Cardiffu (3. lipanj) podići pokal namijenjen najboljoj europskoj momčadi u sezoni 2016-17.

Hoće li to biti **Mandžukić** i **Pjaca** (Juventus), Modrić i Kovačić (Real), **Vrsaljko** (Atletico) ili **Subašić** (Monaco) ostaje nam vidjeti.

M. D.

Nogomet

Polovično u gostima

SONTA – Nakon dva poraza i jednoga tjedna pauze, u 15. kolu Međuopćinske nogometne lige Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred nogometaši *Dinama* iz Sonte zabilježili su pobjedu od 2:0 (0:0) na gostovanju kod fenjeraša *Telečke*. Igralo se po snažnom vjetru i vrlo lošem, džombastom travnjaku, pa je bilo pravo umijeće kontrolirati loptu. U takvoj igri Sonćani su napadali, stvarali vrlo izgledne prigode, međutim, sve do samog finiša nisu uspijevali postići zgoditak. Tek u 83. minuti **Klipa** je realizirao opravdano dosuđen penal, a konačni rezultat postavio je **Duraković** pet minuta kasnije. I pored dva primljena pogotka, junak susreta bio je četrdesetsedmogodišnji vratar *Telečke* **Radić**, koji je bravurnim obranama spriječio pravu katastrofu domaćina. U 16. kolu Sonćani su na gostovanju u Bezdanu poraženi od *Sporta* rezultatom 2:1 (0:1), iako su po igri bili potpuno ravnopravni. Utakmica je bila dosta dinamična, na momente vrlo nervozna, s velikim

brojem javnih opomena. Iako su, osobito u prvom poluvremenu i u grubostima i u raspravama s arbitrima prednjačili korpulentniji domaćini, sudac **Mahotka** je Sonćanima pokazao sedam žutih kartona, od toga svega jedan zbog preoštrog starta, ostale zbog prigovora. Iz istog razloga s klupe je odstranio i predstavnika *Dinama*. Bezdanci su se provukli sa svega dva kartona zbog prigovora. Zabilježen je i jedan kuriozitet, vjerojatno i rekord u ovom stupnju natjecanja. Sonćane je u prednost doveo **Duraković** nakon svega 18 sekundi igre. Domaćini su poravnali u 10. minuti, a potpuno preokrenuli rezultat u 75. U 17. kolu Sonćane očekuje i treće gostovanje zaredom, ovoga puta u Rastini.

I. A.

Počela sezona na hipodromu

Trkačkim danom koji je nosio naziv »Otvaranje sezone« otpočela su događanja u konjičkom kasačkom sportu u organizaciji Konjičkog kluba *Bačka*, a bila je ovo ujedno i prva natjecateljska utrka među kasačima u Srbiji.

Organizatori iz KK *Bačka* pripremili su osam kasačkih točaka, sve su bile na 1.700 metara, uz auto-start. U najzanimljivijom utrci, sedmoj po redu, takozvanoj brznoj partiji, najbolji je bio prošlogodišnji pobjednik subotičke *Dužijance*, grlo *Rincopce Jet*, s vozačem **Goranom Zolnajtejem**. Zabilježeno vrijeme od 1:15,4 min/km bilo je i najbolje tijekom premijernog dana u Subotici.

Pobjede su ostvarili još *Syria AT* (**D. Katanić**), *Barbados AT* (**D. Katanić**), *Iago d Amore* (**B. Mukić**), *Isaac Newton AT* (**D. Karan**), *Ramon Starlight* (**M. Pantić**), *Ironwill* (**D. Petrović**) i *Solvalla* (**Z. Petrović**).

Naredni trkački dan u Subotici zakazan je za 28. svibnja, dok tradicionalne revijalne utrke za 1. svibanj organizira Konjički klub *Đurđin*.

D. Vuković

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

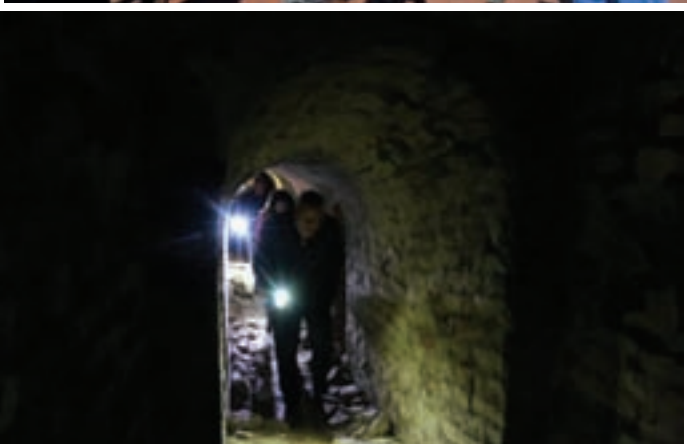
OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor: TELEKOM SRBIJA a.d. Beograd, izvršna jedinica Subotica, Prvomajska 2-4, podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Bazne stanice mobilne telefonije« SU20, SUU20, SU20C404, SUO20-BIKOVO zaveden pod brojem IV-08/I-501-162/2017, a koji se planira na katastarskoj parceli 1665 KO Bikovo, ulica: Bikovački put br. 160 (46.008212^o, 19.759508^o).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na: zivotnasredina@subotica.rs.

U NEKOLIKO SLIKA Kontraminski sistem i tvrđava Petrovaradin

Iz Ivković šora

Tamburaša, fala Bogu, IMA

piše: Branko Ivković

Al sam se lipo provo čeljadi da ne mož ni ispričati. Doduše, ni sam ni mislio da neću ić. Velim ja Jeli idem gledat taj imenjakov film o tamburašima, pa ne marim da i sikire padaju a ne to malo nikakog vodnjavog sniga. Ta, iću pa taman da moro gurat ovu našu staru rđavu limuzinu do varoši. Ne bi se ja sekiro, čeljadi moja, da je to malo lipče vrime, al ovo se baš navrzlo na nas kugod zima na golog čovika pa već nikako da otopli... Ne da mi se baš da posvršavam već sotim mojim poslovnim prostorom za pet krmača nikako. Zato sam rišio da ću svu-dank ić di god se štogod izveđava i nisam se pokajo, zdravo je bio lip film o našim tamburašima, i to iz tri frtalja. Divanili su stari tamburaši kako je bilo kadgod, fala Bogu pa imade još i snimkova i slika u svita da se to prikaže ovim mladima da ne misle da smo mi tikva brez korena. Nek vide da je i kadgod bila kultura u svita, možda još veća neg sad, al to ni ne smim kast naglas da se ne uvride ovi što po cili dan drže slušalice u ušima i triput pune telefon na dan, a ta njeva svirka kugod da je opravljena za gluve, božem prosti. Sve mi uši pročisti, a baš sam nagluv. Ni vire ni pare, nema tamo borme u tim džigi bauu ni melodije ni armonije, Bože sačuvaj da bi skonto tercu... Ja jedared uzo od jedne nećake još ono podavno, ajd ko velim baš da čujem šta oni toliko slušaju. Nisam trevio ni dobro zaglaviti tu mališnu slušalicu u uvo, ona odvrnila kad sam skočio po metera od stoca. Borme sam se zdravo poplašio da mi unuka opet stisla s vrati mog omiljenog mačka Đuru, pa se siroma tako zadero. Oni u smij pa će: »Ma nije, ujo, to ti je tehno.« Hu, izem ti svirku, taman da je kako zovete. Nije to za nas. Za nas je baš ovo vako što je bilo u velikoj vićnici, malo lipe svirke, malo pripovitke pa da se čovik nauživa. Divanilo se tušta i od ove mladeži, čeljadi moja, i da znate, jesam rondzav al što je pravo i Bogu je drago. Ja uvek u pravdu, al sad sam se oduševio baš koliko je mladi tamburaša što se baš lipo paštre i borme sviraju i pivaju da se sve praši. Samo tako, dico, i naprid. Nikad ne triba gledat unatrag, to je prošlo a novo dolazi. A novo je na vama mladima, a imate od kog i naučit, fala Bogu dragom. Doduše, mogo bi vaš učitelj i skurlat koju kilu, vako fajn sustane od sela do sela. A moram vam priznat kad sam već kazo da je kod mene sve u pravdu, tirala me ova moja da joj prikopam malo tako oko pedest kvadrati pa će popalantovat papriku i paradičku, a iće doveče ako stigne. I šta se pravdat, meni mrzilo i palanta ostala u kablu s vodom... »Kugod da si znao da će bit sniga«, veli mi ujutru sva radosna. Sve bi propalo, tako joj bilo drago što se spasila palanta da sam čak dobio nuz kafu i... osveženje. No sad valja, korizma je, fala Bogu, prošla. Sad samo da se prolipeča vrime da posadim kuruze, pa dalje šta Bog da u ovim našim Ivković šoru. Ajd zbogom, čeljadi.

Bać Ivin štodir

Nisu sve sviće iste

piše: Ivan Andrašić

Što stariji, bać Ive vrime sve brže prolazi. Dan po dan, došlo i Markovo. »No, Bože, al mi svića nikako brzo gori. Sve mi ništa vuče da malo češće obidem pokojnoga dadu i staroga dadu, pa se bojim da će brzo dojt dan ka neću znat dojt natrag«, veli bać Iva njegove potli fruštuka. »No, neka tu samo lajat, jezik prigrizo! Ta vada znadeš da još moramo zajedno dočekat i unučad. Jesi sam reko da je tvoj dlan stvorit baš za dadiljit male i da jedva čekaš da ope na njemu ositiš dičje dupence? Jal si reko i da bi voljijo da se prvo zove tvojim imenom? Jal ti sad odjedamput napuščala taka želja?« veli mu njegova i metne vodu za čaj. »Ta, kako ne bi zno? Samo, jedno je želja, a drugo je no što život nosi. Eto, vidiš kako polako odlazu ni što trukuju, većinom dok jim baš i ni vrime za otit. Vada svako o nas ima tamo gore svoju sviću, pa ka dogori, moraš otit, tijo ne tijo. A cure imadu svaka svoj život, moru ga živit kako jim zacrtano. Eto, starija se otpravila sa poslim, lipo napreduje, a njezin je stalno na nikakima putevima, zovu ga strancki i on je na velike cine u svojem poslu. Znaš da su i sami rekli da ne mislu imat dice dok u poslu ne postignu no što su naumili. Ni mlađa neće tako skoro, s jeseni će na još veće škole, istom je na po puta. A sviću prominjit ne možem«, veli ispod glasa bać Iva i zagleda se kroz pendžer. Stalo mu ništa žuljat u oku, vada mu unišo kakigod trun. Samo duboko izdanijo i dlanom ga otriso. Izgledalo mu ko da na dlanu ositijo i ništa mokro. Njegova ni više ništa rekla, metnila čaj prid njega i kafu pridase. Sila i ona zastal i šakom poklopila njegovu. Oma se dugačko zagleda u njezne oči. Malo čutila i gledala pridase u kafu, a onda se i ona zagledala u njegove. Ositijo kako mu o ti njezni krupni očiju, vaj put puni suza, odjedamput zadržčalo srce. Dobro se sića, tako bi mu bilo još i pri neg su se uzeli, a eto, tako je i do dan danas. Ništa nisu divanili, samo jedno drugomu jače stegli ruku. Tako rekli sve što tili reć. I dobro se razumili. Odjedamput Taksa jako zalajo, poznali da došo poštaš. Bać Iva izašo u gank, pa ga pozvo unutra, znade da vaj volji š njim prozborit koju, pa veli nek malo sidne i odane. Oma mu naljo i dono bukaricu katarke, da se malo okripi. Poštiva i on poštaša. Zajdno išli u škulu, a i danas, potli svi vi godina i ratova i tuga i briga i radosti, pazu se ko rod rođeni. »Evo vam se javlja vaš kum Marka iz biloga svita, čujem o njegove da će skoro i dojt. Veli, rešijo sve papire za penziju, pa će sad ostat koliko mu srce želji«, veli poštaš i otpije malo iz bukarice. »Znadem, pajto i viruj mi, jako se radujem. Saćemo baram imat prave kumove za družbu. Prvać mu poslali čestitku za Markovo, zvo nas telefonom šćim je dobijo, veli drago mu što smo ga se sitili.«, veli bać Iva, a poštaš popije katarku i otide, čeka ga još puno posla. »E, džabe imamo i kumove vode priko puta, ka je njima važnija njeva partija neg ljuckost«, veli bać Iva ko za se, al ga njegova dobro razumila.

MISLI

Demokrit: Nade obrazovanih jače su od bogatstva neukih.**Tesla:** Čovjek je rođen da radi, trpi i da se bori. Tko tako ne čini, mora propasti!**Hegel:** Bolje je boriti se i gubiti bitku nego nikada se ne izboriti.

KVIZ

Josip Antunović (József Antal Ferenc)

Tko je bio Josip Antunović?

Gdje i kada je rođen?

Gdje je studirao?

Koje je dužnosti obnašao u subotičkoj bolnici?

Koliko mandata je bio zastupnik u Ugarskom saboru?

Koje je dužnosti obnašao u Subotičkom katoličkom krugu?

Čega je bio ravnatelj od 1891. do 1917.?

Gdje i kada je umro?

Bio je liječnik i političar iz plemeništanske obitelji Aljmaški. U Subotici 1852. godine. Od 1870. do 1876. trajalo je njegovo školovanje na Medicinskom fakultetu u Budimpešti. Od 1881. bio je »ravnatelj liječnik« (upravnik), a od 1885. do 1888. »veliki liječnik« (glavni gradski fizik). Godine 1888. izabran za zastupnika na listi Slobodoumne stranke. Drugi mandat ostvario je početkom 1892. godine. Od osnutka 1896. potpredsjednik je Kruga, a od 1902. i predsjednik. Pučke gazdačke banke u Subotici. U Subotici 1942. godine.

VICEVI

Škrtać namještao TV antenu na krovu kuće. Okliznuo se i dok je padao viče:

– Ženo, ne spremaj ručak za mene. Jest ću u bolnici!

Chuck Norris nije sa Zemlje, Zemlja je sa njega.

FOTO KUTAK

U cvatu

**PETAK
28.4.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:31 Gorski liječnik, (R)
10:20 Između zemlje i neba: Sinovi sunca, dokumentarna serija
11:17 Ekumena: Znanost i religija o čovjeku
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek
13:10 Skica za portret
13:21 Hrvatsko podmorje: Od Savudrije do Prevlake - Prevlaka, dokumentarna serija
13:53 Bonton: Glazba u javnosti
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Normalan život
15:30 Znanstveni krugovi
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:05 Bonton: Prekid ili upad u razgovor
18:10 Manjinski mozaik
18:30 Moj HRT
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:05 Ljeta u Indiji, serija
21:00 Hrvatska za 5
21:50 Otkrivamo Hrvatsku: Štrigova, dok. serija
22:20 Dnevnik 3
22:50 Eurojackpot
23:00 Žene sa šestog kata, francuski film
00:45 Machete, američki film
02:25 Pravi lopovi, američko-njemački film
04:05 Gorski liječnik, serija
04:50 Skica za portret
04:55 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 Pipi duga čarapa
07:00 Juhuhu
08:56 Prijatelji iz divljine
09:02 Ubojice između polova, dok. serija
09:30 Školski sat: Projekt Drugi - Romi
10:00 Arpadovići u hrvatskim zemljama: Pacta Conventa
10:34 Gem, set, meč - serija
11:03 Paul O'Grady i ljubav prema psima, dokumentarna serija

11:32 Ubojstvo, napisala je
12:21 Veliki snovi, a malo prostora - dok. serija
13:33 Sklonost ubijanju, kanadski film
15:10 Mijenjam dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:41 Od pola do pola s Michaelom Palinom: Mediteranski labirint, dokumentarna serija
17:33 Dobre namjere, serija
18:16 Sve će biti dobro, serija
19:02 Ljubav u zaleđu, serija
19:48 Glazbeni spotovi
20:00 Miss Universe Hrvatske, prijenos
21:45 Vera, serija
23:17 #nemoj nikome reći
23:52 Ekstremne mjere, američki film
01:45 Sklonost ubijanju, kanadski film
03:17 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
29.4.2017.**

05:54 Klasika mundi
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:10 Coroner Creek, američki film
10:35 Uvijek otvoreni, humoristična serija
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Duhovni izazovi
13:50 Prizma
14:40 Ratovanje u moderno doba, dok. serija
15:40 Gradionica vrtova: Sendy, dok. serija
16:10 Zdrav život
17:00 Vijesti u 17
17:20 Fotografija u Hrvatskoj
17:40 Ljepom našom: Beliše
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 LOTO 7/39
20:05 A strana, zabavno-glazbena emisija
21:40 Dnevnik 3
22:15 Osveta na mafjaši način, američki film
23:55 Coroner Creek, američki film
01:20 Nemirna, serija
02:50 Skica za portret
03:07 Eko zona
03:32 Znanstveni krugovi
03:57 Ratovanje u moderno doba, dok. serija
04:52 Veterani mira
05:37 Prizma

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 Pipi duga čarapa, crtana serija za djecu
07:00 Juhuhu
08:56 Prijatelji iz divljine
09:02 Ubojice između polova, serija
09:30 4Teens, serija za mlade
10:25 Hestonova nemoguća misija, dok. serija
11:20 Vrtlarica: Vrt bez troškova
11:55 Vrtni snovi: Kordopski cvjetni dvoboj, dokumentarna serija
12:40 Magazin EL
13:35 Luka i prijatelji
14:10 Ragbi, kvalifikacije za europski kup nacija: Hrvatska - Malta, prijenos
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Indeks
16:58 Košarka, PH (M), prijenos
19:20 Garaža: Mr.Lee&IvaneSky
20:03 Nemoguće, španjolsko-američki film
22:00 Zakon Kimberly Motley, dokumentarni film
23:30 Motel Bates, serija
00:20 Ludnica u Clevelandu, humoristična serija
00:40 Uvijek je sunčano u Philadelphiji, humoristična serija
01:10 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
30.4.2017.**

07:40 Glavna tema u gradu, američki film - Zlatna kinoteka
09:40 Pozitivno
10:10 Biblija
10:20 Zagonetni dječak, hrvatski film za djecu
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Skica za portret
15:53 Ovo je opera: Opera je život
17:00 Vijesti u 17
17:15 Sve zbog jednog dječaka, serija
18:00 #volimnedjelju
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana

20:00 LOTO 6/45
20:10 Martin u oblacima, hrvatski film
21:50 Dnevnik 3
22:25 Divna stvorenja, američki film
00:35 Nedjeljom u dva
01:35 Nemirna, serija
03:05 Glavna tema u gradu, američki film - Zlatna kinoteka
05:00 Skica za portret
05:15 Plodovi zemlje
06:05 Rijeka: More

06:08 Regionalni dnevnik
06:35 Pipi duga čarapa
07:00 Juhuhu
08:30 Čudesni siročići iz prirode, dok. serija (R)
09:20 Detektiv Murdoch
11:00 Vrtlarica
11:30 Vukovar: Susret hrvatske katoličke mladeži, prijenos mise
13:35 Ciglu po ciglu - Bryk preuređuje, dok. serija
13:55 Lidijina kuhinja: Lagani ljetni objed, dok. serija
14:20 (Re)kreativac
14:50 Magazin Lige prvaka
15:20 Ljubavno pravo, američki film
16:45 Hrvatski velikani: Nikola Šubić Zrinski Sigetski, dok. serija
18:25 Maher za putovanja: 48 sati u Istanbulu, dokumentarna serija
18:55 Klapska kartolina klape Sveti Juraj HRM, snimka
20:05 Zajedno protiv zločina
21:00 Opasne veze, američko-britanski film
22:55 Svjedoci, serija
23:50 Crna guja, serija
00:20 Detektiv Murdoch
02:00 Ljubavno pismo, američki film (R)
03:20 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
1.5.2017.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:32 Gorski liječnik, serija
10:25 Plodovi zemlje
11:18 Radim, dakle jesam - dokumentarni film
11:42 Cesarica - hit godine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek

13:10 Skica za portret
13:21 Hrvatsko podmorje: Priče iz dubina - Jadransko cvijeće, dokumentarna serija
13:53 Bonton: Prekid ili upad u razgovor
14:00 Kod doktora, talk-show
14:45 Društvena mreža
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:05 Bonton: Koliko šminke je previše
18:11 Tvornica je naša!, dokumentarni film
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 Labirint
20:40 TIR, dokumentarni film
22:10 Dnevnik 3
22:41 Cesarica - hit godine
22:45 Mali noćni razgovori
23:30 Scott i Bailey, serija
00:15 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:00 Boja strasti, telenovela
01:45 Boja strasti, telenovela
02:30 Gorski liječnik, serija
03:15 Kod doktora, talk-show
04:00 Skica za portret
04:28 Imam problem
04:53 Otvoreno
05:38 Tema dana
05:50 Voli me zauvijek

06:03 Riječ i život
06:35 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:56 Prijatelji iz divljine
09:02 Ubojice između polova, serija
09:30 Školski sat: Radioamateri
10:00 Sedam vrhova: Kibo - kralj afričkih planina
10:30 Gem, set, meč - serija
11:05 Indeks
11:35 Ubojstvo, napisala je
12:25 Veliki snovi, a malo prostora - dok. serija
13:40 Appetite for Love, američki film
15:10 Mijenjam dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Punom parom naprijed, dok. serija
17:40 Dobre namjere, serija
18:25 Sve će biti dobro, serij
19:10 Ljubav u zaleđu, serija
20:00 Stadion
21:00 TV Bingo
21:45 Senna, dok. film
23:35 Ni krivi ni dužni, serija
00:05 Završni udarac, serija
00:50 Appetite for Love, američki film

UTORAK 25.4.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:31 Gorski liječnik, serija
10:21 Između zemlje i neba: Posljednji majanski gospodari
11:17 Glas domovine
11:42 Cesarica - hit godine
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:12 Informativka: Erasmus
13:21 Hrvatsko podmorje: Priče iz dubina - Mala mora, dok. serija
14:00 Kod doktora, talk-show
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 Global
20:50 Mjesto koje zovem dom, serija
21:45 Otvoreno
22:37 Dnevnik 3
23:12 Između zemlje i neba: Posljednji majanski gospodari

00:07 Scott i Bailey, serija
00:52 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:37 Boja strasti, telenovela
03:07 Gorski liječnik, serija
03:52 Kod doktora, talk-show
04:37 Skica za portret
04:40 Imam problem
05:05 Otvoreno
05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:56 Prijatelji iz divljine
09:02 Ubojice između polova
10:00 Ciak junior: Moji dragi janjići
10:15 Notica: Saksofon
10:30 Gem, set, meč - serija
11:05 (Re)kreativac
11:35 Ubojstvo, napisala je
12:25 Veliki snovi, a malo prostora
13:40 Blessed, britanski film
15:10 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Stadion
17:40 Dobre namjere, serija
18:25 Sve će biti dobro, serija
19:10 Ljubav u zaleđu, serija
19:55 Glazbeni spotovi
20:05 Žene, povjerljivo!
21:00 Vicky Christina Barcelona, američki film
22:35 Doktorica Foster, serija
23:35 Ni krivi ni dužni, serija
00:05 Završni udarac, serija
00:50 Blessed, britanski film
02:15 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 2.5.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:31 Gorski liječnik, serija
10:21 Između zemlje i neba: Putovanje kroz vrijeme
11:17 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:21 Hrvatsko podmorje: Priče iz dubina - u

moru do koljena
14:00 Kod doktora, talk-show
16:00 Hanna, slušaj svoje srce
17:01 Vijesti u 17
17:21 Hrvatska uživo
18:12 Potjera
19:01 Dnevnik 2
19:46 Tema dana
20:01 LOTO 7/39
20:06 Potrošački kod
20:41 Pola ure kulture
21:16 Iza zavjese, politički talk show
22:01 Otvoreno
22:53 Dnevnik 3
23:28 Između zemlje i neba: Putovanje kroz vrijeme
00:23 Istrage gospodice Fisher, serija
01:18 Zakon i red: Odjel za žrtve
02:03 Boja strasti, telenovela
03:33 Gorski liječnik, serija
04:23 Skica za portret
04:29 Imam problem
04:54 Otvoreno
05:39 Tema dana
05:51 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
08:56 Prijatelji iz divljine
09:02 Ubojice između polova
09:30 Školski sat: Voljno i bezvoljno
10:00 Ton i ton: Izazov u baletu i poezija u slici
10:15 Navrh jezika: Pismo i pisari
10:30 Gem, set, meč - serija
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Ubojstvo, napisala je
12:25 Veliki snovi, a malo prostora
13:40 Honor Student, film

15:10 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Od pola do pola s Michaelom Palinom
17:35 Dobre namjere, serija
18:15 Sve će biti dobro, serija
19:00 Ljubav u zaleđu, serija
20:35 Nogomet, LP - prijenos polufinalne utakmice
22:55 Pripravnik, dok. serija
23:55 Ni krivi ni dužni, serija
00:25 Završni udarac, serija
01:10 Honor Student, film
02:35 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 3.5.2017.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:05 Imam problem
09:27 Gorski liječnik, serija
10:20 Pod otvorenim nebom: Škotska, dok. serija
11:17 Pisme, bande, ljudi: Hajo i njegovo vrime
12:00 Dnevnik 1
12:20 Voli me zauvijek
13:15 Hrvatsko podmorje: Priče iz dubina - Morski gradovi
13:51 Kod doktora, talk-show
14:35 Jezik za svakoga
14:45 Društvena mreža
15:35 Prometej
16:00 Hanna, slušaj svoje src
17:00 Vijesti u 17
17:20 Hrvatska uživo
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:45 Tema dana
20:00 Šifra, kviz
20:55 Hrvatska moj izbor: Zvončica i Branka

21:20 City Folk 2016.: Bruxelles
21:50 Otvoreno
22:42 Dnevnik 3
23:17 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:02 Istrage gospodice Fisher, serija
00:57 Zakon i red: Odjel za žrtve
01:42 Boja strasti, telenovela
03:12 Gorski liječnik, serija
03:57 Skica za portret
04:28 Imam problem
04:53 Otvoreno
05:38 Tema dana
05:50 Voli me zauvijek

05:53 Regionalni dnevnik
06:35 U vrtu pod zvijezdama
07:00 Juhuhu
09:02 Ubojice između polova
09:30 Školski sat: Poezija
10:00 Čarobna ploča - putujemo Europom: Zapadna Europa
10:30 Gem, set, meč - serija
11:05 Pozitivno
11:35 Ubojstvo, napisala je
12:25 Veliki snovi, a malo prostora
13:40 The Reckoning, američki film
15:10 George Clarke - Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Od pola do pola s Michaelom Palinom
18:15 Sve će biti dobro, serija
19:00 Ljubav u zaleđu, serija
20:00 Planet Zemlja II
21:00 Nogomet, EL - prijenos utakmice
23:50 Završni udarac, serija
00:35 The Reckoning, film
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija. Pomoću nove multimedijске usluge HRTi u stvarnome se vremenu u cijelome svijetu može gledati i cjelokupni Četvrti program HTV-a. Taj se televizijski program sve više profilira kao program namijenjen međunarodnoj javnosti i Hrvatima izvan Hrvatske.

JEDNOSTAVNA TURA koja se šeta i uživa

Eko turizam, seoska kućanstva, vinske ceste, jezera i rječni turizam samo su početak niza zvanog što nam Fruška gora daje. Brojne lokacije kao što su izletišta, jezera, šumske staze, vidikovci i zračne banje nude veoma širok spektar zanimljivosti za prave ljubitelje prirode i rekreacije.

Svatko je krojač svoje šetnje

Uz sve to, ako isključimo Novosađane i stanovnike okolnih mjesta i organizirane turističke ekskurzije, najčešće svoje posjete Fruškoj gori svedemo na aktivnosti u okviru Fruškogorskog maratona i rijetko se odvažimo na ture u vlastitom aranžmanu. Jednostavne ture, bez priprema koje se samo šeću i uživaju, a one su najljepši i najinteresantniji izazov. Sve što je potrebno je izabrati neku interesantnu točku Fruške gore koju bismo željeli posjetiti, a potom odlučiti koliko kilometara bismo proveli u šetnji i avantura se može skrojiti.

Ukoliko ne možete odlučiti odakle biste počeli ovakav način istraživanja Fruške gore, dobar prijedlog je šetnja do Dumbovačkog slapa koja iznosi oko 12 km i tri sata laganog hoda, ako nijednom ne skrenete sa staze. No, svako skretanje je nova avantura.

Polazna točka ove ture je okretnica autobusa u Starom Rakovcu. Dolazeći iz pravca Novog Sada, potrebno je pratiti glavni put za Beočin. Skretanje za Rakovac je poslije Ledinaca, a prije Beočina i lijepo je obilježeno (ima znak skretanja za Rumu). Nakon skretanja pratiti put sve do izlaza iz sela – okretnica je poslije manastira, s desne strane. Do ovog mjesta je moguće doći i gradskim prijevozom iz Novog Sada, koji vozi do Rakovca.

Spust do njegovog visočanstva

S uspješno locirane startne pozicije uočljiva je i staza koja počinje odmah iza okretnice. Vrijeme je za ozbiljan početak i osvajanje Vrata Raja. Krv će prostrujati od ovog uspona, pluća će se raširiti i to je idealni trenutak da se osvrnete oko sebe i podsjetite zašto volite prirodu. Nakon kraće stanke putanja vodi put Brankovca, gdje nakon vidikovca slijedi malo strmiji spust do njegovog visočanstva, gospodina Dumbovačkog slapa. Skriven od slučajnih prolaznika, 5 metara visok, Dumbovački vodopad ne presuđuje ni kad su velike vrućine, mada se znatno smanji. Ovo je mjesto za finu pauzu, energetsko okrepljenje i »šačicu« razgovora s prirodom. Nakon stankice, vrijeme je za spust do potoka, pa uz potok malo ravno, pa malo preko brda i eto kraja ovoj fruškogorskoj avanturi na mjestu odakle je i počela: obilaznica autobusa u Starom Rakovcu. Dalje znate i sami.

Poslije ovakvog pothvata imat ćete osmijeh i puno srce, a Fruška gora neće prestati da vas poziva i doziva. Njeno je da postojanjem zove, a naše je da ne odolijevamo njenim pozivima i da uživamo u njoj.

U proljeće i ljeto fruškogorska izletišta i obale jezera predstavljaju pravi raj za kampere. Dobro obilježene šumske staze nude odlične uvjete za razne vidove sporta i rekreacije uz uživanje u prirodi. Pratite rubriku *Priroda i društvo*, jer nećemo štedjeti dozu prirode na tacni.

Energija u crnoj kuglici

Kada vrijeme koje planiramo da budemo aktivni u prirodi ne podrazumijeva cjelodnevne aktivnosti, hranu možemo staviti u drugi plan. Točnije, moramo voditi računa da u rancu imamo dovoljno tekućine i neku namirnicu koja će osigurati energetske potrebe našem organizmu. U takvim situacijama su, naravno, od velike pomoći banana, orašasto voće ili recimo crna čokolada. Ukoliko se ipak odlučimo zasukati rukave i »napraviti energiju«, odličan izbor će biti energetske kuglice, čija priprema ne iziskuje više od 15 minuta vremena.

Potrebno:

170 g datulja / 120 g oraha / 40 g kakao praha / mali prstohvat soli

Postupak:

U multipraktiku ili nekom jačem *secku* samljati datulje, a potom dodati mljevene orahe, kakao i malo soli i miksati dok se sastojci ne sjedine. Ukoliko je potrebno, dodati žličicu vode. Žličicom izdvajati sjedinjenu masu i vlažnim rukama oblikovati kuglice željene veličine. Slagati kuglice na papir za pečenje, posuti ih kakao prahom, te ih odložiti u hladnjak da se malo stegnu.

Stegnute kuglice možete pakirati u manje plastične posudice, radi praktičnijeg transporta. Zgodne su i da ih napravite nekoliko dana ranije, jer mogu biti u hladnjaku i desetak dana. No, ne računajte na to jer su preukusne i neodoljive.

Napomena: Umjesto oraha mogu se koristiti i drugi orašasti plodovi ali su orasi u ovoj kombinaciji najbolji izbor. Navedene količine dovoljne su za oko 25 kuglica.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže «Hrvatska riječ» svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS3535500000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU «Hrvatska riječ»,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Iskoristi svoje pravo

– obrazuj se na hrvatskome!

Poštovani članovi i simpatizeri Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini,
građani hrvatske nacionalnosti!

Dragi roditelji, vrijeme je upisa u prve razrede osnovnih škola. Od školske 2002./03. godine u prosvjetnom sustavu Srbije odvija se nastava i na hrvatskom jeziku. Pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku država garantira Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima. Dakle, nastava na hrvatskome legalna je u punom kapacitetu.

Dragi roditelji, upisom svoje djece u nastavu na hrvatskome ostvarujemo naša prava.

Upisom djece u nastavu na hrvatskome svjedočimo da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta.

Upisom djece u nastavu na hrvatskome očitujemo odgovornost kada je u pitanju naša budućnost.

Upisom djece u nastavu na hrvatskome vodimo brigu o budućnosti vlastite djece.

Školske 2017./18. godine proslavit ćemo 15. obljetnicu nastave na hrvatskome, kvalitetne nastave čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, kvalitetne nastave koju izvide stručni i pozivu posvećeni nastavnici, kvalitetne nastave koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, kvalitetne nastave koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, kvalitetne nastave koju je do sada već upisalo više od 1000 djece.

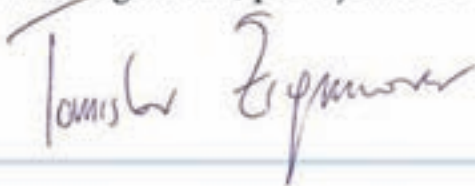
Poštovani članovi i simpatizeri Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, građani hrvatske nacionalnosti, upišimo svoju djecu u nastavu na hrvatskome. Potičimo i ohrabrujmo i druge. Pokažimo tako zauzetost za svoja prava.

Upisom djece u nastavu na hrvatskom pokažimo interes za našu budućnost!

Aktivno i angažirano potičimo, ohrabrujmo i pratimo našu djecu!

U takvoj vjeri,

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI